

PRIMĂRIA
MUNICIPIULUI
CAHUL

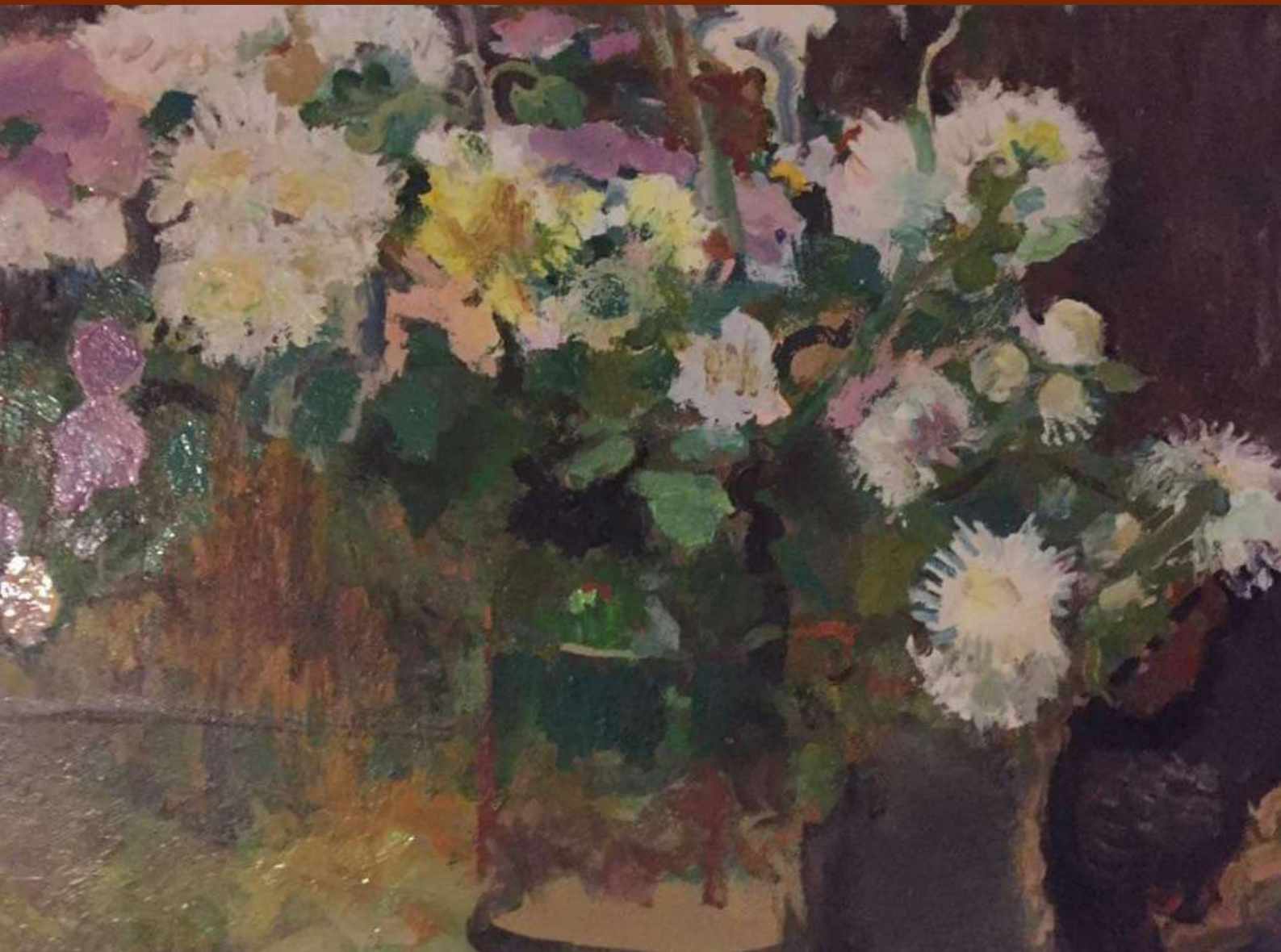
CAHULUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă literară și social-culturală trimestrială

Nr. 16 (20) octombrie-decembrie 2023

ISSN 2345 1416

*Lună, cale tulbure,
numai dor și pulbere,
dăruiește-i Prutului
liniștea sărutului
fulguie-ți zăpezile
cât se-ntind livezile
peste țara plângerii,
care – așteaptă îngerii.*

*Du-te lună, crainică
peste codri, tainică
și-ndulcește-i satului
arșița oftatului,
tălmăcește-i pragului
zbuciumul pribeagului,
mângâie pleoapele
străvezii ca apele
și sărută frunțile
tinere ca nunțile
când se-nchină stelelor,
în bătaia relelor.*

*Lună, lună – luminiș,
lebdând în păpuriș,
rugăciune, denie,
soră de bejenie,*

*fă-te puf, fă-te covor,
pentru pașii care dor,
culcă-te pe jos – mătasă –
pentru pașii fără casă,
lunecă pe drum deschis
pentru pașii fără vis.*

*Lună, sora munților,
bucuria frunților,
mergi în țara plângerii
care-așteaptă îngerii
și sărută vetrele
unde crișcă pietrele,
răscolește crengile,
scutură tălăngile,
mângâie pleoapele
care dorm ca apele,
și vestește porților
învierea morților,
stelele când se desprind,
dorurile când se-aprind,
lacrimile când se rup –
Lună, frunte fără trup...*

*(„Doină pentru frații mei” de
Andrei Ciurunga)*

**CAHULUL LITERAR ȘI
ARTISTIC**
ISSN 2345 - 1416

**Revistă literară și social-culturală
trimestrială**
Nr. 16 (20)
octombrie-decembrie 2023
Fondator:
Primăria Municipiului Cahul

Redactor-șef: Veronica POPA

Secretar de redacție:

Marcela MUDRENCO

Paginare computerizată:

Ionuț CIUBOTARU

Redactori asociați:

Anca Corfu

Alexandru Burlacu

Alexandru Manoil

Alina Ciobanu

Constantin Căruță

Constantin Șchiopu

Marcela Mudrenco

Nicolae Dandiș

Nicolae Leahu

Nicolae Mățaș

Rodica Ursu - Naniu

Sava Calabadău

Simion Felix Marțian

Veronica Popa

Email:

cahulliterar@gmail.com

Tiraj: 400 exemplare

Tiparul a fost executat la

„Bons Offices” SRL, Chișinău

Coperta 1. Fenicia Petruț, „Crizanteme”

Coperta 4. Pavel Cornogolub, „Toamnă în Valea Frumoasei”

*Responsabilitatea pentru conținutul textelor
publicate și-o asumă în exclusivitate autorii acestora*

SUMAR:

Rodica Ursu - Naniu	Diplomație cu mintea și cu sufletul: Dna Anca Corfu, Consulul General al României la Cahul	4
Alexandru Manoil	Generalul Ioan Rășcanu, un ministru de război al României.....	13
Alina Ciobanu	Repere basarabene în memoriile optimiste ale lui Andrei Ciurunga.....	18
Andrei Ciurunga	Memorii optimiste (fragment).....	21
Sava Calabadău	Străjeria la Cahul	25
Simion Felix Marțian	Îngenunchez pe frunze (poeme)	30
Veronica Popa	„Menajeria de sticlă” (premieră)	32
Nicolae Mățaș	Da, Pasărea Măiastră, de când mă știu, o caut	35
Alexandru Burlacu	Pavel Boțu - întoarcerea către sine a geometrului	38
	<i>Agenda Profesorului de Literatură</i>	43
Constantin Șchiopu	Cine vorbește - seamănă, cine ascultă - culege	44
Veronica Popa	Simbol și Mit în poezia Leonidei Lari	47
Rodica Ursu - Naniu	Prima și ultima iubire. Renașterea unei povești	50
Marcela Mudrenco	Nufărul Alb, festivalul care unește popoare	53
Marcela Mudrenco	Povestea Frumoasei Șeherezada istorisită pe scena cahuleană.....	56
Marcela Mudrenco	Ziua mea, a ta și a tuturor celor care se simt tineri	58
Marcela Mudrenco	Festivalului Internațional de Muzică Clasică „CRESCENDO”.....	61
Constantin Căruță	Pe urmele tarafului de muzică populară din satul Roșu, Cahul.....	64
Veronica Popa	Spiritualitate clujeană pe meleaguri cahulene	67
Nicolae Leahu	Eugeniu Coșeriu. Dincoace și dincolo de teorie	72

Diplomație cu mintea și cu sufletul: Dna Anca Corfu, Consulul General al României la Cahul

Ne-am întâlnit într-o zi toridă de vară, în sediul Consulatului General al României la Cahul, devenit, de ceva timp, inima românimii din sudul Basarabiei. Și nu e vorba doar de asistența consulară pe care instituția o acordă tuturor celor care îi trec pragul, ci și de implicarea acesteia în viața economică și culturală a comunităților de pe cursul inferior al Prutului, prin proiecte de anvergură, adevărate punți de comunicare și cunoaștere între oamenii de pe cele două maluri ale Prutului. Printr-o excelentă colaborare cu instituțiile administrației raionale și municipale din Cahul, Universitatea de Stat Bogdan Petriceicu Hasdeu, Direcția Generală de Învățământ Cahul, Consulatul General al României a reușit un lucru formidabil: să se apropie de oamenii locului, să le cunoască preocupările și să le vină în întâmpinare cu toate resursele pe care le are la îndemână. Și pentru că valoarea unei instituții este dată de oamenii care o servesc, avem plăcerea de a le prezenta cititorilor noștri profilul unui diplomat prin definiție, dar și al unei persoane sufletiste, care este imaginea oficiului consular și, implicit, a României la Cahul, doamna consul general Anca Corfu.

Doamna Anca Corfu, prin ce este diferită misiunea consulatelor României din Republica Moldova de cea a consulatelor din alte țări, să zicem?

Teoretic, este vorba de aceeași activitate, misiunea noastră fiind aceea de a acorda asistență consulară tuturor cetățenilor români din afara granițelor țării. Practic, însă, misiunea din Republica Moldova vine cu o încărcătură emoțională aparte, care nu are cum să nu te marcheze.

Auzim și ne confruntăm cu povești de viață neobișnuite, cu destine frânte de fracturile istorice care s-au produs de-a lungul timpului în acest spațiu și ale căror repercursiuni se resimt până în prezent. E vorba de acte pierdute, de identificarea documentelor necesare redobândirii cetățeniei române. Noi încercăm să ne facem cât mai bine datoria, ajutându-i pe toți cei care ne trec pragul.

E foarte adevărat, cunosc perioadele când sute de oameni așteptau la poartă, fiecare cu propria-i problemă. Am constatat cu uimire că unii parcurgeau sute de km, pentru a ajunge la Cahul.

Da, am acordat asistență tuturor cetățenilor români din Republica Moldova care ne-au căutat, nu doar oamenilor din sud. E o practică normală să ne ajutăm, în condițiile în care, Consulatul General al României la Chișinău continuă să fie cel mai solicitat.

Și cum reușiți să faceți față?

Prin crearea unui cadru eficient de lucru, care să ne optimizeze activitatea, micșorând timpii de așteptare ai solicitanților pentru obținerea programărilor și prestarea serviciilor consulare.

Lucrul acesta este, poate, ușor de realizat în condițiile unei activități normale. Dar, în misiunea Dvs. v-ați confruntat și cu provocări pe care nimeni nu le-a anticipat și, respectiv, nimeni nu a fost pregătit să le gestioneze: pandemia Covid-19 și războiul din Ucraina. Cum ați reușit să le depășiți?

Am luat toate măsurile pentru a ne continua activitatea în condiții de maximă siguranță atât pentru solicitanții de servicii consulare, cât și pentru personalul Consulatului. Și în perioada pandemiei oamenii aveau urgențe, motiv pentru care am încercat să transferăm o parte din activitatea noastră în regim on-line.

Fluxul de cereri a crescut, probabil, odată cu declanșarea războiului împotriva Ucrainei. Brusc, ne-am pomenit cu un război la hotare și cu un val masiv de refugiați, care încercau să se salveze din calea bombelor.

Într-adevăr, a fost un șoc pentru toată lumea, dar, mai ales, pentru populația Ucrainei, printre care se numărau și mulți români. Istoria i-a pus iarăși pe drumuri, dar, de data aceasta au avut, cel puțin, sentimentul reconfortant că atât România, cât și Republica Moldova au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a le diminua suferința și a le oferi întreg suportul de care au nevoie. Întreaga lume a putut vedea spiritul de mobilizare al cetățenilor celor două state întru ajutorarea victimelor agresiunii ruse. E un gest care nu poate fi uitat. Ca femeie și mamă, am fost marcată de drama refugiaților, indiferent de etnia lor. Pentru cei care au avut nevoie de servicii consulare, am încercat să îi sprijinim, în regim de urgență, astfel încât întregul proces de obținere a documentelor necesare continuării călătoriei să fie cât mai scurt. Prin mici gesturi, cum ar fi amenajarea, ad-hoc, a unei mese cu apă, tartine, covrigei, biscuiți pentru cei care așteptau la Consulat, am dorit să le arătăm că suntem alături de ei.

A fost un gest pe cât de firesc, pe atât de profund uman care a fost apreciat.

Doamna Consul, am observat că în calendarul instituției pe care o conduceți anumite evenimente se repetă cu ritmicitate, intrând în viața micii noastre urbe, care în acest an a fost definită drept capitala culturală a Republicii Moldova.

În calitate de șef al oficiului consular am un dialog permanent cu autoritățile regionale și cele locale, astfel că am reușit în parteneriat – să dezvoltăm mai multe proiecte.

Mă bucur să constat că unele dintre ele au deja un parcurs autonom: Ziua Culturii Române (15 ianuarie), Unirea Principatelor Române (24 ianuarie), Ziua poetului Grigore Vieru, Unirea Basarabiei cu România (27 martie), Ziua Europei, Ziua Eroilor (10 mai), Ziua românilor de pretutindeni (ultima duminică din luna mai), Ziua Limbii Române (31 august), intrând în conștiința studenților și a profesorilor de la Universitatea de Stat Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul, dar și a elevilor și profesorilor de la unitățile de învățământ preuniversitar din raion.

Și aici trebuie să remarc buna colaborare pe care o avem cu conducerea acestor instituții, precum și cu Direcția Generală de Învățământ a raionului Cahul.

Foarte importantă această mențiune, că anumite proiecte își au propriul parcurs, ceea ce înseamnă că ușor-ușor ele intră în conștiința colectivă.

Fără îndoială, este important să nu uităm de valorile istorice și culturale care ne definesc identitatea. Eu am un mare respect pentru toți profesorii, dar consider că păstrarea conștiinței de neam le revine profesorilor de istorie și de limbă română, prin promovarea limbii și a istoriei.

Cu o singură observație, ca cercetarea istorică să nu se abată de la aflarea și elucidarea adevărului istoric. Știm cu toții că în regimurile totalitare, pe care le-am parcurs, istoria era arma propagandei. Până la începutul anilor 90, în Republica Moldova, tot ce era legat de românism, românitate erau subiecte interzise.

Fiecare trebuie să ajungă la propria cunoaștere identitară, nu impunem nimănui nimic. Facem ceea ce trebuie să facem, adică creăm contexte de cunoaștere prin sprijinul acordat sistemului de învățământ. Sunt zeci de proiecte, cu un impact major, pe care România le-a derulat în Republica Moldova și care au schimbat mult dinamica acestui domeniu: dotarea școlilor cu microbuze școlare, renovarea, reabilitarea și dotarea unor grădinițe, dotarea școlilor cu materiale didactice în limba română, sprijinul universităților privind organizarea unor spații moderne de studiu, acordarea burselor de studii etc...

Ne puteți da și câteva exemple din zona noastră, de sud?

Unul dintre cele mai complexe proiecte a fost Caravana limbii române în sudul Republicii Moldova, realizat cu sprijinul Institutului Cultural Român București și al Institutului Eudoxiu Hurmuzachi pentru Romanii de pretutindeni, în perioada 2015-2018. Cu sprijinul actorilor de la Teatrul Muzical-Dramatic "Petriceicu Hasdeu" din Cahul au fost susținute spectacole, în limba română, pentru copiii din mai multe localități din zona de sud: Ciadâr-Lunga, Comrat, Vulcănești, Taraclia (Albota de Jos, Aluatu), Cahul (Borceag, Pelinei, Chioselia, Doina, Moscovei, Al. I. Cuza, Ursoaia),

Cantemir (Haragiș, Cârpești, Baimaclia, Lărguța), Leova (Filipeni, Sarata Nouă, Cazangic, Iargara), Cimișlia (Cimișlia, Hârtoș), precum și în sate din Ucraina (Sudul Basarabiei - Babele, Dumitrești, Reni, Ismail, Satul Nou, Balta, Cartal, Orlovca, Borisovka).

Ce spectacole au fost susținute?

"Amintiri din copilărie", "Sfânta Duminică", "Nunta lui Tândală", "Un suflet pentru o păpușă", "Noile aventuri ale Scufitei Roșii". Pornind de la motivele cunoscute nouă tuturor, încă din copilărie, actorii au dezvoltat situații noi, interacționând cu copiii, implicându-i subtil în joc. Impactul evenimentului a fost unul major, cu mii de copii și profesori beneficiari, mulți dintre aceștia fiind la prima experiență de acest gen.

Impresionant! Îmi imaginez bucuria copiilor, dar și a profesorilor.

Realmente am trăit cu toții această bucurie a reîntâlnirilor în spațiul minunat al limbii noastre române. Iar pentru profesorii de istorie a românilor și, bineînțeles, pentru cei de limba română, care predau în școlile din Ucraina (Sudul Basarabiei) și Republica Moldova, au fost organizate, în cadrul aceluiași proiect, cursuri de perfecționare.

Cine a susținut cursurile de perfecționare?

Cursurile au fost susținute de profesorii de la Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați, iar subiectele au vizat aspecte privind metodică și didactică predării, în vederea sporirii interactivității în cadrul orelor de limba română și a celor de istorie.

Știm că România a susținut, de-a lungul timpului, dotarea cu materiale didactice auxiliare a instituțiilor de învățământ preuniversitar din Republica Moldova, la materii precum limba română și istorie și consider, în calitate de profesor, că această practică trebuie susținută, pentru că oricât de mult nu ar intra tehnologia și digitalizarea în procesul de studiu, nu-mi imaginez un cabinet de istorie fără planșe ilustrative, fără imagini ale marilor personalități, fără hărți istorice. Spațiul de studiu trebuie să inspire, să fie atractiv, să te ajute să vezi lucrurile în ansamblu.

Vă împărtășesc întru totul punctul de vedere, motiv pentru care cele peste 50 de cadre didactice participante au primit materiale didactice suport din partea organizatorilor. Ne propunem să susținem aceste practici și la nivelul instituțiilor de învățământ preșcolar.

Am participat personal la inaugurarea mai multor obiective realizate cu sprijinul financiar al Guvernului României (grădinițele din satele Colibași, Slobozia-Mare, Al. I. Cuza, Roșu, Vadul lui Isac, Carabetovca etc.).

Trebuie să amintim și de o altă investiție importantă a României la Cahul...

Într-adevăr, este vorba despre o clădire care va deveni emblematică, cred, pentru municipiul Cahul și întreaga zonă de sud, noul sediu al Teatrului Muzical-Dramatic Bogdan Petriceicu Hasdeu.

Da, și investițiile în rețeaua de apă din satul Roșu, și atâtea altele. Dar, pe lângă aceste investiții directe, cum facem să educăm și să sprijinim oamenii în dezvoltarea unor anteprenoriate locale?

Este esențial să realizăm/să constituim parteneriate între autoritățile locale de pe stânga și dreapta Prutului (județele Galați, Brăila, Buzău, Vaslui, Iași etc.) și să dezvoltăm proiecte de cooperare transfrontalieră.

Politica de bune practici am extins-o și în domeniul instruirii și educației, astfel, pe 3 mai

2023, în sala de festivități a Consiliului Raional Cahul, 22 de instituții de învățământ din România și Republica Moldova au semnat acorduri de parteneriat cu scopul de a încuraja și disemina experiențe de succes în domeniul educațional și de a implementa proiecte comune.

La activitatea cu titlul „Școala în contextul integrării europene. Parteneriate în educație” au participat inspectori școlari generali din România (Galați, Brăila, Buzău, Bacău, Gorj), directorii instituțiilor de învățământ din România și Republica Moldova, domnul Nicolae Dunas, președintele raionului Cahul, doamna Tatiana Seredenco, vicepreședinte al raionului Cahul, domnul Ion Groza, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, domnul Valeriu Baban, director, Direcția Generală de Învățământ Cahul, domnul Sergiu Cornea, rectorul Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, doamna Tatiana Romaniuc, viceprimarul municipiului Cahul.

Și, din punct de vedere practic, aceste reuniuni cu ce se soldează?

Printre beneficiile acestor reuniuni amintim vizitele reciproce ale profesorilor de pe un mal și altul al Prutului, întrunirile metodice comune, donațiile de carte către instituții din Republica Moldova, așa cum se întâmplă în cadrul acțiunii *Carte fără frontiere*. Recent, la Cahul s-a desfășurat activitatea metodică științifică din cadrul proiectului transfrontalier „Interculturalitatea – valoare europeană. Împreună în diversitate”, cu participarea a 100 de profesori din învățământul primar din județul Galați.

Discuțiile s-au axat pe principiile educației interculturale și punerea în practică a acestora în ciclul primar, pe empatia și toleranța în sălile de clasă.

De fapt, câștigul acestor acțiuni este apropierea oamenilor din aceeași breaslă, care se pot mobiliza pentru rezolvarea unor probleme comune.

Într-adevăr, așa este. În acest sens am încurajat și înfrățirea dintre instituțiile similare din România și Republica Moldova: grădinițe, școli, licee. Prin inițierea unor dialoguri cu autoritățile regionale și locale, am realizat înfrățirea între localități din România și Republica Moldova din zona de circumscripție consulară.

Și, ce urmează după semnarea acestor acorduri de înfrățire?

O practica foarte interesantă, pe care o urmăresc de mai mulți ani de zile și care se reflectă atât în rezolvarea unor probleme de ordin economic local, în care partenerii se implică, ajutându-se, cât și în plan cultural: spectacole de muzică populară, dansuri etc., cu participarea ansamblurilor de pe un mal și de pe celălalt al Prutului. Mă gândesc că astfel se compensează lipsa comunicării dintre comunitățile noastre în anii comunismului, când s-a produs o izolare artificială.

Da, ușor-ușor refacem acea legătură firească, iar Cahulul – dacă e să ne referim la un caz concret – prinde tot mai multă culoare și substanță culturală, grație acțiunilor României, prin oficiul consular pe care-l coordonați.

Ține de politicile de diplomație publică pe care le aplicăm și a programelor pe care le derulăm și mi-ar plăcea să cred că efectele vor fi de lungă durată, pentru că emoția unui spectacol sau a unui concert cu participarea marilor artiști, actori sau formații artistice de renume este greu de uitat.

La Cahul au evoluat, de-a lungul timpului, Paula Seling, Nicu Alifantis, Gheorghe Zamfir

Stela Botez, Veta Biriș, Ștefania Rareș, Ilie Caraș, Alexandra Ungureanu, Mihail și Trupa sa, Mihai Mărgineanu, Corala Armonia, Vali Boghean Band, Claudia Motea

Da, sunt ocazii de care nu beneficiază, poate, orașe mai mari. Mă gândesc și la faptul că din această experiență au de câștigat nu doar românii, dar și toți cei care conviețuiesc de veacuri în acest spațiu multiethnic din sudul Basarabiei. Cultura a fost dintotdeauna cel mai eficient ambasador și cel mai prolific ferment de apropiere a oamenilor în plămada unei comunități.

Sper din suflet să fie așa, depinde de fiecare dintre noi cum ne raportăm la cultura celuilalt. Am susținut și încurajat mereu dialogul ca formă de cunoaștere și recunoaștere a celui de lângă noi, pentru că avem de învățat multe unii de la ceilalți.

În același timp, încercăm să fim prezenți și în comunitățile etnice conlocuitoare, prin activități care să promoveze și să facă cunoscută cultura și civilizația românească, așa cum se întâmplă în cadrul Centrului de Informare al României de la Comrat. Cursurile de limbă română, de exemplu, sunt apreciate și frecventate nu doar de studenți, dar și de adulți provenind din diverse sfere ocupaționale, care au intuit oportunitatea cunoașterii limbii române și dezvoltarea unor parteneriate cu mediul de afaceri românesc.

Doamna Consul, ce s-a schimbat în ultimii ani în municipiul Cahul?

S-au schimbat multe lucruri și s-au schimbat în bine. Transformările pornesc de la felul cum arată acum municipiul Cahul, cu străzile frumos pavate, parcul amenajat, cafenele cochete, curățenie peste tot și până la evenimentele de mare anvergură care au pus Cahulul pe harta culturală a Republicii Moldova, dar și a României.

Care sunt acestea?

Reluarea Festivalului Folcloric Internațional bienal Nufărul Alb, Festivalul Internațional de Muzică Clasică Crescendo, Concertele Filarmonicii din Cahul, sub bagheta maestrului Rotilă Ilie Croitoru sunt evenimente cu o largă participare, dar și cu un public avizat, lucru care mă bucură.

De câțiva ani, la Cahul funcționează Episcopia Basarabiei de Sud, cu o istorie de 100 de ani, fiind cunoscută la începuturi drept Episcopia Cetății Albe – Ismail.

Da, o eparhie cu un rol deosebit în consolidarea Ortodoxiei și a valorilor neamului în Sudul Basarabiei, în perioada interbelică și postbelică. În acest an s-au împlinit 100 de ani de la înființarea ei, fapt ce a prilejuit organizarea unei conferințe științifice la Universitatea de Stat Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul.

Și la capitolul organizare religioasă, populația Basarabiei este fracționată, așa cum se prezintă și memoria identitară...

E un lucru explicabil din punct de vedere istoric. Și e foarte clar că situația nu se va schimba peste noapte, motiv pentru care încercăm să evităm crearea altor breșe și din contra, să găsim elementele care să ne unească. Din acest motiv particip la slujbele dedicate sărbătorilor religioase atât pe rit nou, cât și pe rit vechi. Totodată, Consulatul susține activ activitățile cultural-educaționale ale Episcopiei Basarabiei de Sud (Festivalul Cântecului Pascal/ Sărbători Pascale pe Prut - expoziție de icoane, ouă încondeiate, Festivalul de Colinde etc.). În același timp, avem o bună colaborare cu reprezentanții tuturor cultelor religioase.

Vă văd foarte activă, onorându-vă nu doar obligațiile profesionale, dar și invitațiile de participare la tot felul de activități din localitățile din sud, fie că este vorba de o lansare de carte sau de participarea la o întâlnire cu elevii, de sfințirea unui lăcaș de cult sau de inaugurarea unei expoziții. Nu cred că ați declinat vreo invitație, iar oamenii au apreciat acest lucru.

Am dat curs invitațiilor ori de câte ori programul mi-a permis acest lucru și, da, trebuie să recunosc faptul că atașamentul meu pentru misiunea din Republica Moldova nu poate fi încadrat într-un cadru bine reglementat, în care lucrurile se întâmplă doar conform protocolului. E multă emoție și bucurie în a mă pune în serviciul cetățenilor de aici. E modul meu de a cunoaște oamenii locului și de a le aduce, prin mine, omagiul României pentru tot ceea ce fac ei, fie că e vorba despre renașterea unui meșteșug tradițional sau de reînvierea unei tradiții folclorice. Când despre participarea la acțiunile școlare, am încercat să conștientizăm cât mai multă lume, având mereu în minte ideea că elevii de astăzi sunt viitorul Republicii Moldova, iar educația și instruirea se face cu mîgală.

Doamna consul, lucrurile odată puse pe un făgaș normal, vor da roade în timp. Ne-ați vorbit de bucuriile muncii Dvs., dar, vă întreb, ați avut și tristeți?

Viața e complexă și, bineînțeles, că nu au lipsit și momentele triste. Unele chiar tragice, care ne-au marcat pe toți, cum a fost accidentul aviatic de la Haragiș, raionul Cantemir, când

un elicopter al serviciului de urgență SMURD Iași, aflat în misiune în Republica Moldova, s-a prăbușit, iar toți cei patru membri ai echipajului și-au pierdut viața.

Niște oameni și-au pierdut viața încercând s-o salveze pe altora...

Da, din păcate. An de an le aducem un omagiu alături de Ambasada României în Republica Moldova, autoritățile centrale și locale, familiile celor decedați, locuitori ai satului Haragîș. În semn de respect și recunoștință, Consiliul Raional Cantemir a oferit familiilor celor decedați plachete cu titlul de Cetățean de Onoare Post-mortem.

Probabil că nu există cuvinte care să exprime întreaga recunoștință pentru un asemenea sacrificiu. Extinderea asistenței serviciului SMURD pentru Republica Moldova, livrarea de măști și vaccinuri în cea mai critică perioadă a pandemiei COVID-19 rămân gesturi fără egal, pe care România le-a făcut pentru populația Republicii Moldova.

Au fost gesturi firești pe care le fac frații între ei, mai ales în situații critice. S-a dovedit, încă o dată, că România este cel mai apropiat prieten și mai de nădejde partener al Republicii Moldova. Iar la această lucrare au pus și pun umărul un șir de instituții ale statului român: Guvernul României, Ministerul Afacerilor Externe, Departamentul pentru Relația cu Republica Moldova, Ambasada României în Republica Moldova, Consulatul General al României la Cahul și Bălți, Institutul Cultural Român Mihai Eminescu din Chișinău etc.

Stimată doamna Consul Anca Corfu, vă mulțumim mult pentru amabilitatea acestui interviu, pe care-l considerăm extrem de util pentru familiarizarea cititorilor noștri cu activitatea unei importante instituții ale Statului Român în Republica Moldova, Consulatul General al României la Cahul. Sperăm, prin această deschidere, să atragem cât mai mulți cetățeni în proiectele cultural-educative, precum și în cele economice pe care le desfășurați în parteneriat cu instituțiile locale.

Ce ați dori, în încheiere, să le transmiteți cititorilor noștri?

Tuturor cititorilor le transmit gânduri bune, multă sănătate, prețuire, iar celor care au nevoie de asistență consulară să știe că suntem aici, la Cahul, iar România este alături de toți cetățenii Republicii Moldova.

Și noi, la rândul-ne, vă adresăm întreaga grațitudine pentru misiunea de mare implicare profesională și dăruire sufletească pe meleagurile cahulene. Într-un fel foarte intim, Cahulul v-a devenit a doua casă, cu toată încărcătura simbolică a locului unde suntem, oricând, cu drag așteptați.

La 25 august 2023, în semn de înaltă recunoștință și apreciere a eforturilor Doamnei Anca CORFU, Consul General al României la Cahul, privind implicarea generoasă în proiectele de diplomatie publică din Raionul Cahul, asistența acordată Republicii Moldova prin intermediul numeroaselor programe, parteneriate stabilite și proiecte în diverse domenii, consolidarea relațiilor transfrontaliere, în temeiul art. 43, alin. (2) din legea privind administrația publică locală nr. 436 / 2006, a Regulamentului pentru conferirea titlurilor onorifice, Consiliul Raional Cahul, prin vot unanim, conferă Doamnei Anca Corfu Titlul de Cetățean de Onoare ai raionului Cahul.

„Excelența Sa, împreună cu întreaga echipă, pe care cu onoare o conduce, contribuie substanțial la îmbunătățirea dialogului instituțiilor importante de pe ambele maluri ale Prutului, întărind convingerea că omul sfințește locul; or, bunăvoința, deschiderea, cumpătarea, dedicația, cu care Doamna Consul General Anca Corfu și-a îndeplinit misiunea diplomatică la Cahul, ne-au apropiat și mai mult pe noi, cei de dincoace de Prut, de România, construind punți, întru dăinuirea valorilor Neamului, a Limbii Române, în familia lumii civilizate, a Uniunii Europene”, au menționat participanții la ședința Consiliului Raional din 25 august, 2023.

PS. În perioada în care pregăteam acest material, doamna Anca Corfu a fost numită Consul General al României la Vârșeț, Serbia. Un nou început, o nouă provocare - de data aceasta - în serviciul românilor din Balcani. Îi dorim mult succes Doamnei Consul în noua misiune diplomatică!

Dr. în istorie, Prof. Rodica Ursu - Naniu

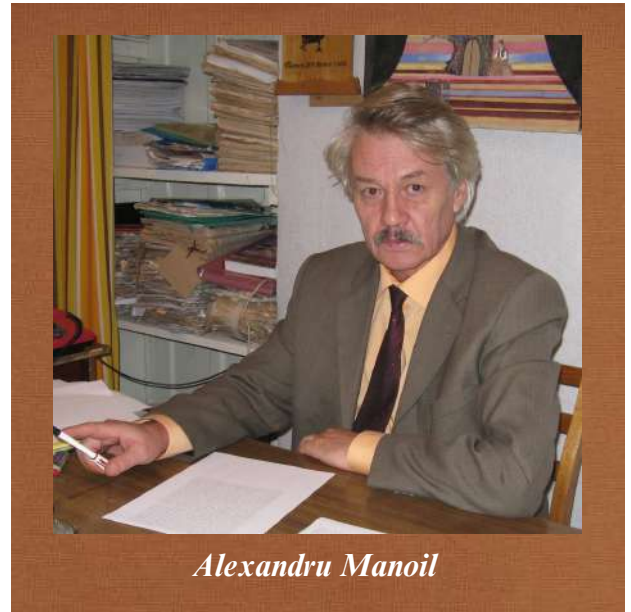

Generalul Ioan Rășcanu, un ministru de război al României

„Prin venirea noastră în Basarabia, noi nu numai că ne îndeplinim o înaltă datorie de întovărășiți, chezășind și mai departe hrana oștirilor ruse pe pământul românesc, dar vom apăra chiar și viața și avutul locuitorilor împotriva cetelor de anarhiști și pogromșciici.” (Ernest Broșteanu)

Deși istoriografia, pare-mi-se, nu dezvăluie cu certitudine atitudinea României față de cele două Republici Democratice Moldovenești – cea autonomă și, respectiv, cea independentă, – este semnificativă declarația originarului din județul Ismail, Alexandru Averescu, prim-ministrul României, făcută ministrului german de Externe R. Von Kuhlmann și reprodusă la o ședință a Sfatului Țării – declarație, conform căreia Guvernul român „recunoaște independența noastră, nu pune la cale nici un fel de anexiuni”. Haosul și violența provocate de dezagregarea precipitată a trupelor ruse, dezordinile ce se soldau nu numai cu devastarea depozitelor armatelor aliate, rusă și română, ci și cu atacuri deschise contra autorităților, au determinat faptul că pe 10/23 ianuarie 1918, la solicitarea Sfatului Țării și a Consiliului Directorilor, trupele române au intrat în Basarabia, în manifestul comandantului acestora, Ernest Broșteanu.

Comandant al Diviziei I Vânători antrenată la instaurarea ordinii și legislației în Basarabia era generalul de divizie Ioan Rășcanu. „Nu voi uita niciodată prima prezentare a acestui distins și energic comandant de mare unitate în fața regimentului nostru și înflăcărata sa cuvântare, care cădea ca un balsam pe inimile noastre greu încercate”, va evoca mai târziu căpitanul Gh. Andronachi impresiile unui ofițer cu prilejul trecerii Diviziei I Vânători în Basarabia, reproducând și un crâmpei din cuvântarea menționată.

Alexandru Manoil

„Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați! De azi înainte eu vă sunt comandantul vostru și al tuturor bravilor vânători ai Măriei Sale regele Ferdinand I, din cuprinsul scumpei noastre Patrii române. Avem o nobilă misiune de îndeplinit în Basarabia strămoșilor noștri, în Basarabia lui Ștefan cel Mare și atâtor alți glorioși voievozi ai Moldovei. Vom trece Prutul și ne vom face datoria de frați pentru liniștirea spiritelor și întronarea imediată a ordinii. Să mă ascultați și să mă urmați!..”

Peste puțin timp, la 1 martie 1918, Ioan Rășcanu deveni comandant al trupelor române din Basarabia, în locul generalului E. Broșteanu, el făcând, după cum ramarca în memoriile sale V. Harea, „încă un pas pentru a obține încrederea populației țărănești în armata română.

El dă dispoziție ca trupele să ajute țăranii la lucrările agricole, în ordinea preferințelor fiind: 1) invalizii de război; 2) văduvele și orfanii de război; 3) sătenii bolnavi și lipsiți de mijloace de tracțiune; 4) gospodarii și proprietarii lipsiți de mijloace de muncă”.

Efervescența aceluiași an 1918 însuși generalul Ioan Rășcanu o va evoca „în sfânta zi a Unirii tuturor Românilor”, la 24 ianuarie 1927 (este vorba despre Unirea Principatelor realizată la 24 ianuarie 1859),

*Generalul Ioan Răscănu
n. 1 octombrie, 1878, Cahul – d. 25 februarie
1952, închisoarea Sighet*

în mesajul lansat cu prilejul revenirii sale pe aceste meleaguri în postura de comisar superior al guvernului în Basarabia și Bucovina, cu rangul de ministru de stat, el fiind numit în funcția respectivă printr-un decret regal din 5 ianuarie – mesaj reprodus și în Buletinul oficial al județului Cahul: „Călcând astăzi pe pământul scump al Basarabiei, trimit salutul meu călduros întregului norod, tuturor cetățenilor Basarabiei, cari cu toată vitregia trecutelor vremuri de dominație străină nu și-au pierdut cătuși de puțin caracterul curat românesc și, mai ales, frumoasele sentimente ale rasei și neamului; în adevăr, în clipele grele prin care trecea Țara noastră în 1918 d-v, iubiți frați basarabeni, ați fost primii dintre Frații sub dominație străină, cari ați consimțit, într-un singur glas, la vecinica Unire a Basarabiei cu Patria Mumă...”

Ioan Răscănu s-a născut pe 4 ianuarie 1874 (conform altor surse – pe 1 octombrie 1878) la **Cahul**. După ce urmărește Liceul Național din Iași, a fost înmatriculat la Școala fiilor de militari din fosta capitală a Moldovei, pentru ca ulterior să-l identificăm în listele absolvenților altor trei instituții de învățământ militar: Școala de Ofițeri (1891-1893), Școala de Artilerie și Geniu din București (1895-1897) și, în fine, Școala Superioară de Război (1898-1900), primul grad militar – cel de sublocotenent – fiindu-i conferit la 16 iulie 1893. Realiză, pe parcurs, o carieră militară și politică impresionantă. Pe 1 aprilie 1896 devine locotenent, într-o referință din 13 septembrie 1897 remarcându-se: „Excelent ofițer din toate punctele de vedere, inteligent, disciplinat, activ, va face onoare țării sale. A terminat cursurile școlii de Aplicații cu un succes strălucit, fiind clasificat primul din 36 de ofițeri elevi”. Pe 10 mai 1903 i se atribuie gradul de căpitan, în aceeași zi, dar în 1910 – cel de maior. Între timp a activat, din 1903, ca profesor la fosta-i Alma Mater, Școala de Artilerie și Geniu, iar din 1906 – și la Școala Superioară de Război, pentru ca peste un an să fie numit atașat militar la Berlin – funcție exercitată până în 1911. În adresa din 19 mai 1911 a Legației Române din Berlin expediată Ministerului de Externe al României se menționa: „În ziua de 18/31 mai a.c., Majestatea Sa Împăratul, după cum însuși hotărâse de mai înainte, a primit în audiență pe fostul atașat al României, domnul maior Ioan Răscănu (...) Majestatea Sa i-a înmânat însemnele de cavaler al ordinului „Coroana Prusiei”, zicându-i să păstreze această distincție ca o amintire a misiunii sale în Germania. După audiență, maiorul Răscănu a fost invitat să ia dejunul la Curtea Imperială în vechiul Palat din Potsdam, la care a luat parte Împăratul și familia sa”.

La 1 aprilie 1914, pe epoleții ambițiosului și prodigiosului ofițer au apărut tresesele de locotenent-colonel. A participat, evident, la primul război mondial, din noiembrie 1916 el activând o habă ca atașat militar pe lângă Statul Major Francez. S-a evidențiat, în special, în celebra și dramatica luptă de la Mărășești, în funcția de comandant de brigadă, gradul de colonel fiindu-i decernat la 1 aprilie 1916, când a fost promovat, după constituirea Marelui Cartier General, în postul de șef al Secției operații. Derutat de discrețiile ce trebuia să le manifeste, la îndemnul prim-ministrului I. Brătianu, vis-a-vis de numirea-i, pe 12 august 1916, în postul de comandant al Armatei a 2-a, generalul A.Averescu povestea mai târziu, cu un anevioie disimulat sentiment de orgoliu lezat, despre confuziile de a doua zi, inclusiv în privința raporturilor ce trebuia să le aibă cu I.Rășcanu: „13.VIII.1916 (...) După amiază mi-a adus locotenent-colonel Nicoleanu un ordin semnat de Brătianu, prin care se confirmă în scris numirea mea la Armata 2, și sînt invitat „a mă prezenta” la Marele Stat Major pentru a lua cunoștință de lucrările care mă privesc.

Am întrebat pe Nicoleanu, cui să mă prezint?

Bietul om a rămas foarte încurcat. A recunoscut că este greșeală în ordin. Nu poate fi vorba de prezentare, ci din contra să dau eu ordin locotenent-colonelului Rășcanu când să vie la Statul Major, pentru a-mi arăta lucrările.

Deși segmentare și sumare, datele cu privire la evoluția lui Ioan Rășcanu le-am spicuit tot din cartea colonelului Ilie Borcea. Astfel, pe 18 martie 1917 a fost transferat la Divizia 15 Infanterie, în funcția de comandant al Brigăzii 15 Artilerie, menționatul I.Borcea reproducând raportul special nr. 28 din 18 martie 1917 al comandantului diviziei respective, colonelul Angelescu – raport înaintat în vederea avansării lui I.Rășcanu la gradul de general de brigadă, acesta fiindu-i atribuit peste câteva luni, la 1 septembrie: „De la decretarea mobilizării, colonelul I. Rășcanu a îndeplinit funcția de șef al Secției operații de la Marele Cartier General până în momentul când a fost trimis ca reprezentant al Marelui Cartier General la Conferința Militară de la Chantilly.

Întors din misiune, este numit comandant al Brigăzii 15 Artilerie, unde lucrează la instruirea și îndrumarea ofițerilor privitor la noile metode și mijloace de întrebuințare a artileriei pe câmpul de luptă. Cu toată convingerea îl recomand pentru a i se încredința comanda diviziei și, implicit, avansarea la gradul de general de brigadă”. Este concludentă și o altă referință identificată de autorul cărții „Basarabia. Distincții onorabile” – *acea ce denotă vocația strategică și tactică, eroismul și abnegația generalului I.Rășcanu în postura de comandant al Diviziei 15 Infanterie dislocată în sectorul Mărășești-Răzoare al Frontului Român: „...roadele activității generalului Rășcanu au fost puse în evidență într-un mod lăudabil. Planul de acțiune al artileriei Diviziei 15 reprezintă o lucrare de mare valoare, care poate servi ca model de studiu (...) În mare parte, mulțumită conducerii tehnice și tactice a artileriei, Divizia 15 Infanterie a făcut față inamicului superior în număr (...) Tot timpul la baterii (...) generalul a dat probă de curaj și devotament. Distins sub toate aspectele, foarte muncitor și energic și cu multă tărie de caracter”.*

Peste doar câteva luni, la 7 decembrie 1918, copământeanul nostru a fost promovat în funcția de secretar general al Ministerului de Război, pentru ca nu zăbavă ministrul Arthur Văitoianu să noteze: „În clipele grele, pe care țara și armata le-au trecut și le trec, afirm că generalul Rășcanu, în calitate de secretar general, mi-a dat cel mai luminat concurs, la care se putea aștepta un ministru de război”. Impecabila-i pregătire teoretică validată și prin cartea-i „Instrucțiuni” apărută în 1912, vasta-i experiență acumulată pe parcursul anilor, talentu-i ce s-a manifestat peremptoriu pe câmpurile de luptă au constituit premisele avansării sale pe treapta superioară a ierarhiei militare: pe 29 septembrie 1919, a devenit ministru de război al României. Funcția în cauză fiind și una politică (era membru al Partidului Liberal), fluctuațiile vieții politice l-au determinat, însă, să demisioneze peste numai două luni, pentru a reveni în postul respectiv încă de două ori: între 5 decembrie 1919-2 martie 1920 și 13 martie 1920-17 decembrie 1921. Între timp, devenise general de divizie. Sunt semnificative câteva din inițiativele ministrului I.Rășcanu. În funcție de stipulările „Instrucțiunii pentru funcționarea serviciului sanitar al Aeronauticii Militare”, pe 6 august 1920 semna decizia ministerială cu privire la instituirea Centrului Medical Aeronautic – a patra instituție de acest gen din Europa, în 1921 va fi unul din promotorii fecunzi ai inițiativei legislative privind organizarea clerului militar – lege ce a funcționat până în 1948. De menționat că după primul război mondial, împreună cu șeful Marelui Stat Major, generalul C.Cristescu, copământeanul nostru a fost inițiatorul relansării revistelor militare.

A fost și o prezență activă în viața politică a țării din cel de al treilea deceniu al secolului XX: deputat în Parlamentul României (1920, 1926, 1928 și 1931), senator (1920 și 1930). În perioada 5 ianuarie – 4 iunie 1927, în postura de comisar al guvernului pentru Basarabia și Bucovina, I.Rășcanu s-a aflat în componența Cabinetului de Miniștri creat de N.Iorga. În a.a. 1931-1932 a fost ministru de stat, cu sarcina de Comisar superior al guvernului în Basarabia și Bucovina.

În mod firesc, a poposit, la începutul lunii septembrie 1931, și în orașu-i de baștină, cu prilejul vizitei sale oficiale la Cahul autoritățile organizând, la Clubul „Obște”, o recepție, la care au fost invitați „și toți capii de autorități”, după cum se menționa în dispoziția de rigoare a prefectului. În scopul dat, din bugetul județului au fost alocate 4 278 lei.

A exercitat pe parcurs atribuțiile de prefect al județului Vaslui și de primar al acestui oraș de pe valea Bârladului, fiind considerat drept unul dintre cei mai notorii edili ai localității, „cel mai exemplar primar al vasluienilor din toate timpurile” – apreciere justificată prin argumentele de rigoare: „Capacitățile sale administrative au fost demonstrate din plin în perioada 1938-1942, când a ocupat funcția de primar al municipiului Vaslui, fiind omul cel mai important care a ocupat această funcție în istoria orașului. Cu toate că țara se afla într-o situație extrem de grea, date fiind pregătirea militară și începutul războiului din Răsărit, Ion Rășcanu are realizări cu totul notabile ca primar al Vasluiului. El a fost cel care a construit Uzina Electrică, care a introdus iluminatul public, care a realizat aducțiunea de apă de la izvoarele de la Chițoc, care a construit Palatul culturii sau care a început construcția localului primăriei. Tot pe timpul său s-a început construirea unuia dintre cele mai mari cartiere din oraș, cartierul Ștefan cel Mare. De asemenea, el este ctitorul Bisericii „Cuvioasa Parascheva”, el este cel care a construit Monumentul Eroilor Neamului din cimitirul Eternitatea, tot el fiind și cel care sistematizează Grădina Publică din Vaslui, actualul Parc Copou. Primarul Ion Rășcanu a avut timp să se preocupe și de învățământ, organizând cantine școlare și modernizând Școala de Arte și Meserii. Amintirea sa este vie și acum în memoria vasluienilor. Cei mai vârstnici povestesc despre primarul Ion Rășcanu că, în fiecare zi, la ora 06.00, se urca în trăsură sa și inspecta toate străzile din oraș. „Avea cu el o mătură și, dacă observa gunoi în fața unei prăvălii, cobora și mătura cu mâna lui, aceasta fiind prima sancțiune la adresa negustorului respectiv”,

RUGĂCIUNE PENTRU OSÂNDIȚII CĂZUȚI

Primește, Doamne, fumul rugăciunii
ce se înalță tremurând în grai
și urcă până sus, pe scara lunii,
spre scaunul pe care știm că stai.
Îngenuncheați pe lanuri secerate,
rugămu-ne, Stăpâne de apoi,
să-i vindeci cu azur și bunătate
pe dușii prea devreme dintre noi.
Ei au plecat cu rănilor deschise
de sub înalte maluri ce se rup,
cu visele din gând făcute trup,
cu rănilor din trup făcute vise.
Și până ieri i-am tot avut alături,
au stat aici, cu noi, pe vagonați,
au dat tribut aceluiași lopoți
și-au ars de friguri sub aceleași pături.
La masa cu castroane uniforme
au luat și dâșii ciorbele la rând,
dar prăbușiți sub cizme și sub norme,
s-au desfăcut de lanțuri mai curând.
Primește-i, Doamne, cum primești tămâia –
și dacă-i culci în raiul Tău cu flori,
să pui, ca pe morminte, doi bujori
pe-obrajii storși și galbeni ca lămâia.
În ochii goi, plecați fără lumină,
sădește câte-un pui de viorea.
Ei pot stropi toată grădina Ta
cu cât au plâns aici, pe rogojină.
Și gurilor care-au strigat în stradă
că vin blesteme mari peste norod,
mai caută-le, Doamne, prin livadă
câte-un cireș întârziat sub rod.
Și dă-le tot alintul, toată mierea
din fagurii nescriselor scripturi –
izvoarele, pe frunte, din păduri,
și din adânc, în suflete, puterea.
Îngenunchind pe lanuri secerate
sau la troițe scunde de trifoi,
se roagă, Doamne, într-un glas cu noi
un neam întreg de frunți însângerate.
Sărută rana țării cu senin
și miluiește-i cu odihnă blândă
pe cei ce-au dus a crucilor osândă
și dorm sub dâmburi fără cruci. Amin.
(ANDREI CIURUNGA)

ne-a povestit chiar unul dintre comercianții de la
acea vreme care a avut de-a face cu mătura lui
Rășcanu”. În perioada octombrie 1942 (pe 23
decembrie același an i s-a conferit gradul de general
de corp de armată) – august 1944 a fost primar al
Bucureștiului „investit în funcție tocmai pentru a
face ordine într-un oraș devastat de anormalitatea
stării de război”, după cum remarcă în octombrie
2006 o publicație bucureșteană.

O carieră strălucită. Și un final tragic: după
instaurarea regimului comunist în România, a fost
arestat în luna mai 1947 și anchetat în sediul
Ministerului de Interne, alături de alți veterani de
război distinși cu ordinul „Mihai Viteazul”.
Condamnat în august 1951, decedă peste câteva
luni, la 25 februarie 1952, în penitenciarul din
Sighet, cadavrul fiindu-i aruncat în gropile comune
din cimitirul săracilor de pe malul Izei...

NOTE:

- 215 I. Țurcanu. *Mirajul independenței // Revistă de istorie a
Moldovei, nr. 4, 1993, p.8*
- 216 Apud A. Moraru, I. Negrei. *Anul 1918. Ora astrală a
neamului românesc. Ch., 1998, p.71*
- 217 Căpitan Gh. V. Andronachi. *Albumul Basarabiei în jurul
marelui eveniment al Unirii. B., 2000, p. 80*
- 218 V. Harea. *Basarabia pe drumul Unirii. Documente.
Ch.,1995, p.259*
- 219 *Buletinul oficial al județului Cahul. 1 ianuarie 1927, anul
IV, nr. 1, atelier tipografic Constantin Sorochin, p. 7*
- 220 *Datele biografice sunt reproduse după monografia Ion
Mamina, Ioan Scurtu. Guverne și guvernanți. 1916-1938. B.,
1996, pp.232-233*
- 221 *Referința respectivă, precum și ulterioarele, au fost spicuite
din cartea originarului din Giurgiulești, colonelul Ilie Borcea,
„Basarabia. Distincții onorabile”. Editura Pro Transilvania,
2005, pp. 17-21*
- 222 *Mareșalul Alexandru Averescu. Notițe zilnice din război,
vol.1. B., 1992, pp. 117-118*
- 223 *A.N.R.M., f. 2067, inv. 1, d.27, p. 97*
- 224 *Vezi „enciclopediaromaniei.ro/wiki/ Ioan Rășcanu.*
- 225 *Ion Kogan. Cu piciorul... prin București // Conexiuni, nr.20,
octombrie 2006, p. 16*

Alexandru Manoil

Repere basarabene în *Memoriile Optimiste* ale lui Andrei Ciurunga (eseu)

Memoriile sunt o varietate specifică a literaturii memorialistice, în care realul domină imaginarul. Abordarea retrospectivă a întâmplărilor de altă dată are, bineînțeles, avantajele și dezavantajele sale: memorialistul actualizează trecutul într-un mod declarat subiectiv, genul „evocărilor” lasă suficient teren pentru fabulații egocentriste, asociațiile prezent-trecut și viceversa pot fi declanșate de mobiluri semnificative doar pentru autor, narațiunea oscilează între rigorile documentarului și artisticului etc.. Amintirile scriitorilor din toate timpurile prezintă un dublu interes, fiind atât un document al epocii, cât și o mărturie elocventă despre mentalitatea și personalitatea scriitorului.

*„Memorii optimiste” de Andrei Ciurunga par a fi concepute ca un act justițiar. Este bine cunoscut anticomunismul autorului cu zece ani de închisoare comunistă (2 februarie 1950-13 mai 1954, 28 noiembrie 1958-iulie 1964) „la activ”... Apreciat de contemporani pentru versuri și publicistică, în timpul regimului totalitar din România a ajuns să fie condamnat, sub pretextele convenționale, la ani grei de închisoare. Rezistența spirituală a lui A. Ciurunga, care, în pofda adversităților destinului, epocii, a rămas fidel vocației sale scriitoricești, este relevată în special de volumul *Memorii optimiste. Evocări și versuri din închisori, apărut sub auspiciile Fundației Culturale Române, București, 1992.**

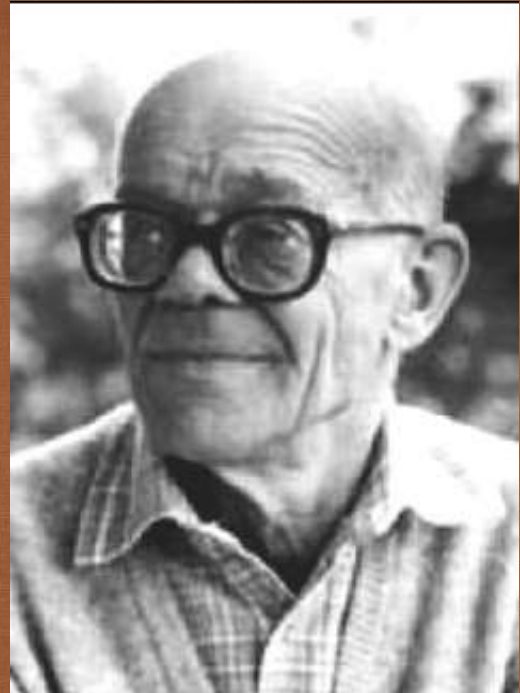
Mormântul poetului - martir, Andrei Ciurunga, 1918

Poetul revine la anii de suferință pentru a scoate din pseudoanonimat crimele împotriva umanității, dar și pentru a pune în lumină aspecte ascunse ale ființei umane în general

și ale propriei sale vieți în particular. Anticipând interpretările posibile, A. Ciurunga își declină statutul de acuzator prin următorul motto: „În această carte am căutat să pun doar suportabilul din toată odiseea închisorilor mele. Insuportabilul l-am păstrat pentru mine.” Descrierea așa-zisului „suportabil” existențial este realizată într-o manieră aparte, printr-o specifică îmbinare a planurilor și valorilor referențiale, care poate fi explicată prin particularitățile biografiei autorului. Andrei Ciurunga (numele adevărat – Robert Criemfield) s-a născut la 28 octombrie 1920 în orașul Cahul. După absolvirea, în iunie 1939, a liceului Carol al II-lea din Bolgrad a lucrat învățător în comuna Tartaul de Salcie din județul Cahul. După evenimentele din iunie 1940 a rămas în Basarabia.

În timpul războiului a fost pedagog la gimnaziul Ion Voievod din Cahul și la liceul B. P. Hasdeu din Chișinău, precum și colaborator la ziarul Basarabia. În perioada 1936-1944, sub numele Robert Cahuleanu, a publicat volumele de versuri *Melancolie* (1936), *În zodia cumpenei* (1939), *Poemele dezrobirii* (1943), *Cântece de dor și de război* (1944). În primăvara anului 1944 se refugiază cu familia la Brăila, acest moment biografic inițiind și, totodată, condiționând evocarea memorialistică. Forțat să pornească pe drumul pribegirilor, Cahuleanu-Ciurunga nu este nici pe departe un dezrădăcinat sau un debusolat, în amintirile sale Basarabia fiind prezentă atât ca punct geografic, cât și ca experiență existențială și valoare referențială. Obsesia originilor autorului *Memoriilor* optimiste transpare în permanență în text, dar este absolut evidentă în evocarea episodului „încropirii” (în 1947) plachetei *Poeme de dincoace*. Mai întâi, o parte din versuri „făceau aluzii vădite la Basarabia, aflată de câțiva ani sub călcâiul rusesc și socotită tabu în vorbirea curentă”. Apoi, „culegerea urma să poarte titlul *Poeme de dincoace*, adică scrise nu în Basarabia de dincolo, ci aici, la Brăila, în epoca stalinismului”. Și, în fine, subteranele simbolisticii grafice: „o linie șerpuită închipuind Prutul, linie care brăzda în diagonală coperta” [1, p. 21].

Experiența basarabeană influențează într-un mod surprinzător (dar explicabil în contextul epocii) chiar traiectoria existenței postbelice a lui A. Ciurunga – arestat în februarie 1950 la București pentru „crima” (nedemonstrată din lipsă de probe) editării volumului „împotriva regimului democrat” (*Poeme de dincoace*), este, în cele din urmă, inculpat de „crimă împotriva păcii”, pentru volumul de poezii *Cântece de dor și de război*, apărut în februarie 1944 în editura Dacia Traiană din Chișinău, în deplină legalitate. În descrierea autorului, „primele două cicluri ale cărții cuprindeau versuri net antistaliniste, unele scrise în Basarabia în timpul ocupației din 1940-1941, celelalte elaborate între anii 1941-1944” [1, p. 35].

Andrei Ciurunga
(1920 - 2004)

În descrierea autorului, „primele două cicluri ale cărții cuprindeau versuri net antistaliniste, unele scrise în Basarabia în timpul ocupației din 1940-1941, celelalte elaborate între anii 1941-1944” [1, p. 35]. În așteptarea procesului, la Jilava îi regăsește pe foștii confrăți de condei din Chișinău, pe poetul Sergiu Matei Nica și pe gazetarul preot Sergiu Roșca, faptul fiind interpretat astfel: „Era o mare mângâiere pentru noi trei să ne putem vedea și vorbi, evocând cu nostalgie firească momentele din redacția ziarelor *Basarabia* și *Raza*, publicații unde lucrasem împreună cândva, între anii 1941-1944” [1, p. 47]. O altă evocare a afinităților spirituale (și nu numai) ale memorialistului cu Basarabia este episodul interzicerii de către cenzură a publicării poeziei *Autoportret cu mască*, în octombrie 1985, cu ocazia aniversării autorului. *Autoportret cu mască* conținea aluzii străvezie la „hotarele de la Răsărit, sfărâmate sub cizmele hoardelor staliniste”.

După mărturisirea autorului, poezia „a fost într-un fel un omagiu adus Basarabiei, al cărei nume zăcea sub pecetea tăcerii, pentru a nu supăra urechile susceptibile ale mai marilor de la Moscova. De pământul meu era vorba în această poezie, pământ pe care-l luasem pe tălpi în refugiu și l-am purtat prin toate închisorile românești, împreună cu vina de a-l fi iubit și cântat” [1, p. 110]. O dată cu trecerea anilor, motivul basarabean apare tot mai rar în consemnările scriitorului oprimat – suferința comună a milioane de români, se pare, nu mai lăsase loc pentru diferențieri regionaliste. După amnistia din iulie 1964, poetul renunță chiar și la pseudonimul „basarabean” (Robert Cahuleanu) și semnează în continuare Andrei Ciurunga, noua identitate literară, însă, purtând amprenta experiențelor anterioare. Intențiile justițiare ale autorului Memoriilor optimiste depășesc, cu certitudine, limitele experienței penitenciare, faptul fiind menționat chiar de poetul-memorialist, într-un stil adecvat optimismului său congenital: „Marea crimă comisă de comunism împotriva acestui popor a fost în primul rând privarea de libertate a 20 de milioane de oameni, încercarea de a-i deznaționaliza, falsificându-le trecutul istoric și pervertindu-le aspirațiile viitorului. Crimele propriuzise, condamnările nedrepte, schingiuirile, bătăile, înfometarea, munca inumană în colonii și condițiile ei imposibile nu au fost decât instrumentele genocidului...”

Prezentele evocări pe care le-am intitulat – fără să mi se poată ghici zâmbetul amar – „optimiste”, nu și-au propus să fie un inventar de răni sau morminte... Fie ca jertfele celor mai buni dintre noi să nu fi fost în zadar, iar nelegiuirile îndurate să nu mai cadă vreodată pe capul acestui neam oropsit, căruia Dumnezeu i-a hărăzit suferințele lumii, dar și tăria de a le înfrunta și-a învinge...” [1, p. 111]. Basarabeanul Andrei Ciurunga, apreciat de M. Cimpoi drept „remarcabil poet al rezistenței” [2, p. 139], prin Memoriile optimiste cultivă nu ceremonialul suferinței, ci cel al iubirii de oameni și al dragostei de baștină și de patrie.

În urma tribulațiilor politice din epocă, dragostea de baștină și de patrie au conotații tragice: chiar simplul nume al „patriei mici” – Basarabia – devine tabu în patria neamului. A. Ciurunga, prin exemplul propriu, demonstrează, însă, că sentimentele nu cunosc frontiere, iar reperatele basarabene din memoriile optimiste obțin, în alt context politic, noi rezonanțe și dimensiuni artistice.

Referințe bibliografice:

1. A. Ciurunga. Memorii sub pretextele convenționale, optimiste. Evocări și versuri din închisori. - București, 1992.
2. M. Cimpoi. O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia. - Chișinău, 1997.

Alina Ciobanu

TE LAS, CAHUL...

*Te las, Cahul... În urma mea, rămâi cu bine.
Mă cheamă glas de altă datorie...
Nu-mi pare rău că mă despart de tine,
Plec singur – dar cu mine port o mie...
Toată tristețea parcului, de seară,
O iau în ochi și plec... Nu plâng, nu sânger.
Tomnaticile frunze, ca frunțile de ceară,
Mă urmăresc pe drumuri, cu fâlfâiri de înger.
Și plec... Te văd din ce în ce mai mic,
Mi te-ai ascuns privirii, sărmană nălucire,
Dar din tristeți, din bucurii și din nimic,
Te simt mereu cum mi te urci în amintire...
Așa te vreau, acolo, la hotar,
Între realitate și himeră,
Când de pe cerul tânăr de cleștar,
Se vor desprinde stele spre florile din seră.
Că te-am lăsat, nu-ți cer a mă ierta,
Ci dă-mi pedeapsă dulce de la tine:
Vreau să mă doară depărtarea ta
Și tu să crești tot mai aproape-n mine...
ANDREI CIURUNGA*

**Andrei Ciurunga:
MEMORII OPTIMISTE
(1992)
(fragmente)**

În această carte am căutat să pun doar suportabilul din toată odiseea închisorilor mele. Insuportabilul l-am păstrat pentru mine.

Sunt prezent aici

Brașla interbelică, Strada Polonă

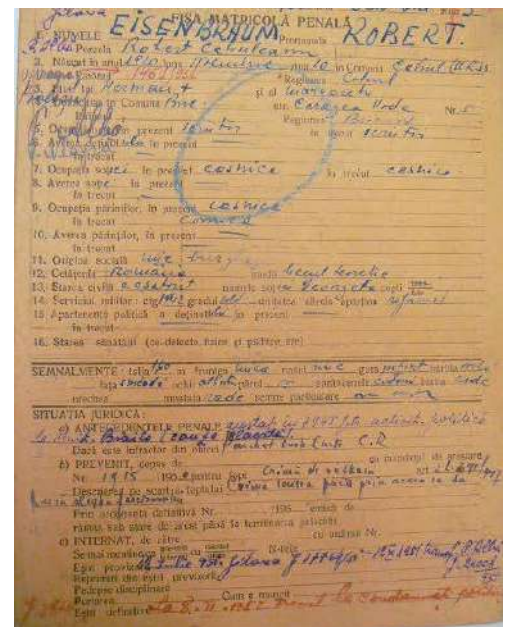
În primăvara anului 1944 mă aflam la Brașla, abia refugiat de la Chișinău. Fugisem din calea războiului, trupele roșii invadaseră nordul Basarabiei și Bucovina și veneau spre sud ca un tăvălug. Nu aveam de unde ști că peste câteva săptămâni frontul se va stabili ceva mai la nord de orașul din care plecasem și că, după o vară relativ calmă, ofensiva rusească urma să fie reluată abia la jumătate de august.

Mă stabilisem deci cu familia în frumosul oraș dunărean, unde se născuse bunica și pe care-l vedeam pentru prima oară. Nu mi-a fost greu să mă acomodez cu statutul de refugiat, trăsesem la o mătușă guralivă și primitoare. Orașul cu străzi radiare, drepte și lungi, aducea cu orașele noastre basarabene, portul era ceva cu totul nou pentru mine.

Încă din primele zile ale sosirii am căutat să cercetez viața literară și activitatea gazetărească din urbe. Așa am descoperit, într-o bună zi, pe strada Polonă, firma foii Expresul, cunoscută mie încă din Chișinău. O primeam regulat la redacția ziarului Basarabia, în virtutea schimbului protocolar de gazete, așa cum se obișnuia pe atunci între redacțiile diferitor publicații din țară.

Atunci și acolo l-am cunoscut pe domnul Sotir Constantinescu, un bătrânel amărât și prăpăstios, căruia îi tot ninge și ploua ori de câte ori venea la ziar înaintea băiatului de serviciu și găsea obloanele trase la singura cameră – cam de trei metri pe trei -, care închipuia instituția redacțională. Alt personal în afara copilului de 14 – 15 ani nu exista.

Fișe matricole penale ale deținutului politic Robert Eisenbraum - Andrei Ciurunga; sursa: ICCMER, arhiva DCP

CONDAMNAT		Inmatriculati pe ziua de		primii de la	
numar inmatriculare	numar inmatriculare	an	luna	an	luna
1	2	1944	12	1944	12
Descrierea pe scurt a faptului:					
Descrierea pe scurt a faptului:					
Descrierea pe scurt a faptului:					
Descrierea pe scurt a faptului:					
Descrierea pe scurt a faptului:					
Observații:					
Ești posesorul (transferat în altă închisoare, spital, etc.)					
Reprimen din cauză de					
Transferat delatant					
Căm a murit și mormânt în					
Pierdut, răsturnat					
Scutit armat în penitențiar					
Pedepse disciplinare:					
Postarea					
Rostul său nu					
Fapt delatant					
Plecat în câmpul muncii					
Impresionarea degețului arătat stâng		Figura și statură			
Semnatura deținut		Verificat și găsit în concordanță cu actele de delatant			
		DIRECTOR			
		Secretar de Oficiu			

De altfel, nici n-ar fi avut ce face un redactor acolo: bătrânul sotir își scria singur cele patru foi ale ziarului care apărea neregulat, vreo cinci-șase numere pe an. Mai târziu am aflat că „directorul - proprietar” nu avea nevoie de organul de presă decât pentru a-și menține calitatea de ziarist, care-i asigura gratuitatea pe calea ferată, deși nu părăsea Brăila cu anii, și pe mijloacele de transport în comun din localitate. Dacă mai reușea să cipească și câteva reclame de pe la negustorii sau instituțiile din Brăila, costul hârtiei și al tiparului era asigurat, ba mai pica și ceva profit.

Din simpatie pentru bătrânel, pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru a-mi menține uzul gazetăresc, m-am oferit să-l ajut la redactarea ziarului. Am încercat să-I aduc unele noutăți, eram tânăr pe-atunci, entuziast, cu toată situația dramatic pe care-o trăiam și mai dispuneam și de-o experiență de câțiva ani în domeniul tipăriturilor. Am introdus o pagină literară – pagina a doua, cum se obișnuia- începusem să public versuri, note sau articole de mici dimensiuni, căutam colaboratorii în oraș. Erau pe-atunci câțiva condeieri la Brăila: Mihai Crama, Miha Dragomir, apoi Valeriu Gorunescu, Daniel Constantinescu și câteva domnișoare veleitare pe care nu aveam de gând să le scap. Pe unii am reușit să-I fac colaboratori la Expresul, nu știu dacă ziarul se vindea mai bine decât înaintea venirii mele, dar bătrânul Sotir Constantinescu părea mulțumit, mai ales că-l scăpasem de corectura din șpalturi și în pagini. Toată această muncă o făceam absolute dezinteresat, din elan tineresc, fără nicio pretenție material din partea mea, dar dragului de Sotir îi venea câteodată ideea să mă invite la o cofetărie, unde îmi oferea câteva prăjituri și-o cafea, ba și câte un păhăruț de coniac. Bine și astea, nu l-am refuzat niciodată, erau câștigate cinstit, iar directorul se simțea oarecum achitat față de tânărul său colaborator.

Lucrurile mergeau strună, toată lumea părea mulțumită, până când a venit luna noiembrie a anului 1945, când în primele sale zile am publicat, în numărul 1430 al ziarului, un articol cu caracter net anticomunist, intitulat Sunt present aici, adică la Expresul – am omis să vă spun că ziarul avea o

*"Toate pietrele zidite în Bastilii
crapă, mai târziu sau mai
curând,
ca să facă loc luminii zilei...
Dar a noastră, Doamne, oare
când?"*

*(Andrei Ciurunga - Robert
Cahuleanul)*

tentă pronunțat liberală -, și nu „dincolo”, adică la ziarul Înainte, organ al Județului Partidului Comunist. Reproduc câteva rânduri din articolul respective: „Sunt present aici, pentru că ideologia partidului național liberal se opune altor ideologii colorate, pe lângă care am trecut totdeauna cu fereala cu care ocolești un perete proaspăt vopsit pentru a nu-ți mânji hainele. Sunt present aici, pentru că nu pot concepe viața de stat fără dreptate social, fără libertate individual și fără proprietate particular, sau, cu un cuvânt, fără condițiile esențiale ale existenței acestei țări”.

Întâmplarea a făcut ca la numai patru zile de la apariția ziarului, adică la 8 noiembrie 1945, să aibă loc în centrul Brăilei un mare miting realmente spontan. Indignați de faptul că în ajunul Sfântului Mihail oficialitățile comuniste organiza seară, la 7 noiembrie, un miting muncitoresc întru slava lui Stalin și a Marii Revoluții din Octombrie 1917, câteva mii de cetățeni ai Brăilei s-au adunat în piața orașului pentru a-I aduce un omagiu Regelui nostru, de a cărui zi onomastică oficialitățile se făcuseră a uita. Erau strânși acolo cetățeni aparținând celor mai diferite categorii: muncitori de la Societatea Franco – Română (ulterior Uzinele „Progresul”), marinara comerciali, gospodine cu mânecele suflecate și cu urme de aluat sau clăbuc de săpun pe mâini, așa cum ieșiseră în grabă de-acasă, military în termen, salariați ai altor întreprinderi brăilene și mulți, foarte mulți elevi și studenți.

Nu putea lipsi dintre ei poetul Marcel Gafton, aflat pe atunci în ultimul an de liceu. Parcă-l văd și-acum urcat pe clopotnița bisericii „Sfinții Arhangheli”, și parcă-l aud, după 46 de ani, cum și-a început cuvântul către manifestați: Am plecat de la carte pentru că în cartea inimilor noastre este scris un singur cuvânt: Regele!

Spre sfârșitul ei, întrunirea a degenerat. Un grup de mincitori s-a îndreptat spre chestura poliției, câiiva au sărit gardul în curte și au pretins eliberarea unor deținuți aflați în arrest. Alții au capturat trăsura chestorului aflat în fața clădirii și i-au deshămat caii, pentru ca acesta să nu poată pleca. Acțiuni naïve, desigur, dar care au deranjat teribil organelle oficiale și mai ales conducerea comunistă.

Ehei, pe-atunci nu se foloseau – din fericire pentru toată lumea – nici topoare, nici lanțuri, nici rânghi și mai ales nici celebrele coctailuri Molotov, ivite mult mai târziu!

Totuși, începând cu a doua zi s-au operat arestări.

Nu mică mi-a fost mirarea când, pe la ora 12 a zilei de 14 noiembrie, m-am pomenit și eu invitat la poliție și băgat într-o cameră, laolaltă cu fel de fel de borfași. Când am intrat, o femeie de stradă a strigat către polițist:

- Mie să-mi dați drumul îndată, nu-mi stă în caracter să fiu arestată!

Peste câteva ceasuri aveam să aflu că eram acuzat de incitare la dezordine prin articolul publicat în *Expresul*, ba chiar eram socotit „autorul moral” al întregii manifestații.

După o anchetă sumară, efectuată personal de către domnul chestor Anastasiade, am fost depus la penitenciarul Brăila, într-o cameră cu vreo 30 – 40 de participanți la manifestație. Nu am rămas cătuși de puțin surprins să-l revăd acolo pe prietenul Marcel Gafton, foarte mândru de el – ca și mine, de altfel – în postura de „erou al libertății” și victim a „comunismului odios”.

Peste câteva zile, numele noastre au apărut si-n oficiosul communist Înainte, dar nu la pagina literară, ci la rubric infractorilor.

foto: <https://ziaruluniversul.ro/braila-interbelical>

BRĂILA-BISERICA SF.ȘI ARHANGHELI (fostă geamie)

Ziarul *Facla*, unul dintre ultimele mărturii ale presei libere de la Brăila, înaintea începerii calvarului communist. În paginile ziarului găsim un material despre brăileanul Radu Portocală, avocat, om politic și edil al Cetății. Aproximativ un an de la apariția lui în *Facla*, Radu Portocală este arestat de comuniști, deținut pentru 9 luni la închisoarea Văcărești și eliberat după ce își pledase singur recursul. Este din nou închis în 1950, la Sighet, în „lotul foștilor demnitari”. Înfometat și torturat continuu, moare în temniță în anul 1952.

După vreo trei săptămâni de ședere la penitenciarul Brăila, am fost transferați la Curtea Marțială Galați, unde urma să se facă o ultimă triere și să se desfășoare procesul. Maiorul Târnoveanu, un om de-o probitate excepțională- a și fost arestat ulterior -, a venit printre noi în calitate de procurer military și, în loc să ne înspăimânte, cum s-au așteptat cei ce ne trimiseră aici, ne-a liniștit pe cât a putut:

- Nu vă temeți, băieți, se va face lumină și cei nevinovați vă veți duce acasă.

Așa s-au și petrecut lucrurile. După alte câteva zile, cea mai mare parte dintre arestați a fost eliberată. Printre dâșii și eu, deoarece nu exista niciun paragraf în Codul penal care să incrimineze scrierea unui articol și omagierea Regelui tău. Au fost condamnați doar la niște pedepse minime, de câteva zile sau săptămâni de arest, cei câțiva turbulenți, care au comis unele mici infracțiuni, cum ar fi escaladarea gardurilor poliției sau deshămarea cailor de la trăsura domnului chestor. Fusesem închis 29 de zile și am scris acolo tot atâtea poezii, deoarece prietenii îmi cereau “noutăți” pentru zecătorile ce le organizam seara de seara în camera de detenție, în văzul și auzul paznicilor noștri debusolați.

Dintre poeziile scrise acolo n-am păstrat decât una, pe care am tipărit-o în ziarul local *Facla*, la 10 februarie 1947. Ca să poată trece mai ușor de cenzură - care se făcea în șpalturi, înainte de corectură - am dat-o 1942, adică, dragă Doamne, așa fi scris-o în vremea din închisorile Mareșalului, unde de fapt nu-mi călcasem niciodată piciorul. La corectură am înlăturat data, așa încât cenzorii au avut iarăși prilejul să spumege la apariția ziarului... La foarte scurt timp după eliberarea mea din penitenciar, am fost angajat de S. Păstorescu în redacția ziarului său de informații *Ancheta*, cu „voie de la poliție”, desigur. Mărimile comuniste ale orașului socoteau că astfel pot să mă apropie într-un fel: pe de o parte, avându-mi scrisul în ochi, iar pe de altă parte, să mă aducă la sentimente mai bune... (Andrei Ciurunga, *Scrieri*; Editura Știința, Chișinău, 2018, p. 414)

Străjeria la Cahul (1934 – 1940)

În perioada interbelică în România au existat mai multe organizații de tineret, dintre care cea mai populară a fost mișcarea *Cercetașii României* inițiată de Nicolae Iorga, mișcare ce s-a manifestat în mod deosebit în timpul Primului Război Mondial și care va prefigura viitoarea mișcare „*Straja Țării*” organizată pe baze noi.

1934, mai 6, Pentru a contracara influența crescândă a Mișcării Legionare asupra tineretului român, a fost creată, prin decret Regal, organizația „*Straja Țării*”, scopul căreia era educarea copiilor și adolescenților în spirit patriotic și creștinesc. Străjeria își avea o disciplină și o ierarhie proprie, ea fiind o mișcare cu caracter național monarhic, un amalgam din mai multe elemente cumulând etica patriotica, educația religioasă și artistică, educația fizică și aplicații tehnice utile. Deși Regele era adesea citat ca Marele Străjer, conducătorii nemijlociți ai organizației au fost maiorul Teofil Sidorovici și Dra Nisa Cămărășescu.

Membrii foloseau o formă de salut roman și erau legați printr-un Crez, care spunea:

„*Credință și muncă pentru Țară și Rege*”

1. Cred în Dumnezeu și în Biserica străbunilor mei;
2. Cred în Regele Țării, Marele nostru Străjer, Cărmuitorul destinelor Poporului Român;
3. Cred în muncă și jertfă — închinându-mi întreaga mea ființă pentru ridicarea și propășirea Patriei;
4. Cred în *Straja Țării* — cheazășia Unității Neamului, Hotarelor și Sufletului Românesc."

*Arhiva
Muzeului
Ținutului
Cahul:
Centuria de
străjeri,
Gimnaziul
pentru băieți,
Cahul, anul
1936, donat,
decembrie
2001 de la
Iosif Gîscă,
or. Cahul*

Centuria de străjeri, Gimnaziul pentru băieți, Cahul, 1936

Structurile organizatorice erau:

- cuibul (echivalentul patrului, având în componență 2 cuibusoare de câte 3 străjeri/e), 2-4 cuiburi formând o grupă
- centuria (la nivelul unei clase, spre deosebire de cercetasi, unde centuria corespundea unei școli/liceu)
- stolul (la nivel de școală/liceu)
- cohorta (toate unitățile dintr-o reședință de județ, Bucureștiul având 4 cohorte)
- legiunea (suma cohortelor din județ/capitală)
- tinutul (corespunzător unui teritoriu administrativ)
- falanga (cuprindea toate unitățile din țară)

În articolul 29 din legea învățământului (1939) este fixat: „O zi întreagă din fiecare săptămână este rezervată pentru străjerie. Spiritul străjeresc însă va fi introdus în toată activitatea școlară, iar organizația străjerească va forma cadrul pentru disciplina ei de desfășurare.”

Totalul tinerilor cuprinși în activitățile străjeriei, în anii de vârf se apropia de 4 milioane.

Eugenia S. Roșca (1928, s. Dominteni, Drochia – 2013, s. Aluatu, Taraclia), profesoară de limbă și literatură română, fostă străjeră:

- „*Straja Țării*” avea ca menire educarea morală și pregătirea fizică a tineretului între vârsta 7-18 ani, adică din primii ani de școală până la premilitărie. Toți tinerii care deveneau membri ai organizației „*Straja Țării*” purtau denumirea de străjeri și străjere. Calitățile șefului cuibului de străjeri erau multiple și anume: camaraderie, perseverență, răbdare, cinste, curaj. De aceste calități trebuia să dea dovadă tânărul care are conducerea unei mici unități – cuibul.

În școli, o zi pe săptămână (marți) era consacrată activităților Străjii Țării: plimbări, excursii, jocuri, instrucție militară, interpretarea cântecelor naționale, întâlniri cu ostași și ofițeri. Forma străjerească consta din pantaloni albaștri și bluză albă la străjeri, fustă plisată albastră cu bluză albă la străjere, plus centura la ambii. Toți aveau cravată, jumătate sură, jumătate albastră, o emblemă pe mânecă și pe bască (albă) cu simbolul

străjeriei. Era centura specială străjerească, când se încheia pe ambele părți era scris: „România + Străjerie”. Acei tineri care nu dispuneau de bani suficienți pentru costumul străjeresc purtau costume naționale.

Am avut onoarea să fiu în aceeași organizație cu viitorul rege al României, care atunci se numea Marele Voievod Mihai.

A fi străjer însemna deopotrivă un ideal moral și un mod de viață sănătos. În programul fiecărei unități de străjeri erau prezente: respectul față de credința religioasă, autodisciplina voluntară, entuziasmul, activismul, camaraderia și ajutorul mutual. Acestea se realizau practicând sporturile, vacanțele, viața la aer liber, taberele de vară, excursiile, întrunirile, arta și meșteșugurile populare...

După cât cunosc, din Aluatu a fost străjer colegul meu, pedagogul Bocicovar Andrei Stepanovici” (Doamna Eugenia este mama distinsii profesoare Margareta Gârneț-Roșca, domiciliată în or. Cahul, fosta mea colegă de clasă).

Anatol Eremia (n. 1931, Cahul), Academician, savant în domeniul lingvisticii române, fost străjer. Eu am fost străjer o perioadă scurtă de timp, până la război. Era o mișcare pozitivă din mai multe privințe: educație patriotică, educație moral-creștină și educație fizică. Avea importanță și exteriorul - forma străjerească avea o anumită eleganță. O zi din săptămâna școlară era consacrată Străjeriei, Primul Străjer era însuși Regele Carol al II-lea. Erau foarte instructive excursiile prin împrejurimile orașului Cahul și la Unitatea Militară. De asemenea, îmi aduc aminte cum ajutam bătrânii – era una din sarcinile cuibului nostru de străjeri. Făceam curățenie, tăiam lemne și le puneam la dos, aduceam apă potabilă. Cu începerea războiului Străjeriea a încetat, veneau alte timpuri... De acolo vine, credem noi, cultul ordinii și disciplinei în lucrul pe care îl face

Domnia Sa de-a lungul anilor - din Străjerul din îndepărtata copilărie devenind Străjerul Tezaurului Lingvistic Românesc!

Fapta vitejească a străgerilor din Cahul

(gazeta FRONTUL, joi 25 august 1938)

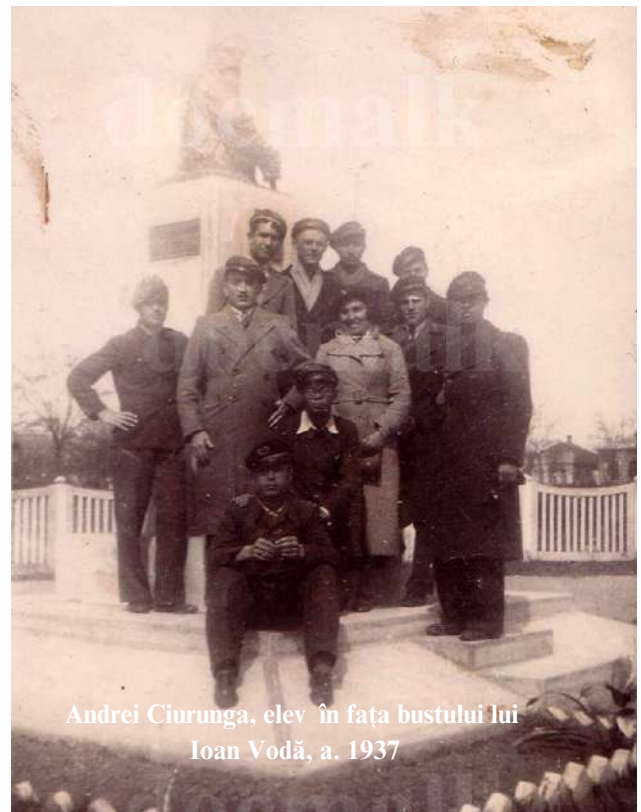
O adevărată dramă s-a petrecut în apropierea taberei străjerești din pădurea com. Români, jud Cahul.

În noaptea de 27-28 iulie crt.străjerul de gardă T. Tcacenco a auzit strigăteperate. Plantonul a sculat în gardă pe d. Matei Tomșa, comandantul ajutor al taberei și acesta împreună cu străjerii: C. Reabțov, R. Eizanbraun, Igor Tomșa, P. Cismaru, C. Dumitriu, I. Caladeo și Andrei Cimbirgi, înarmați cu bastoane s-au avântat în desișul pădurii, către locul de unde se auzeau strigătele. Ajunși aici, cu ajutorul felinarelor, au văzut un tablou înfiorător. Un țăran, anume Ichim Aftene din Români, stătea atârnat între căruță și cal, având o furcă de fier înfiptă în ambele picioare care îl imobilizase de pământ. Iar fața și capul pline de sânge, aplecate în partea dreaptă a căruței. El nu mai putea scoate nici o vorbă și abia mai articula gemete stinse. Imediat au venit în ajutor și comandanții străjeri: Visarion Butuc și Marin Moise.

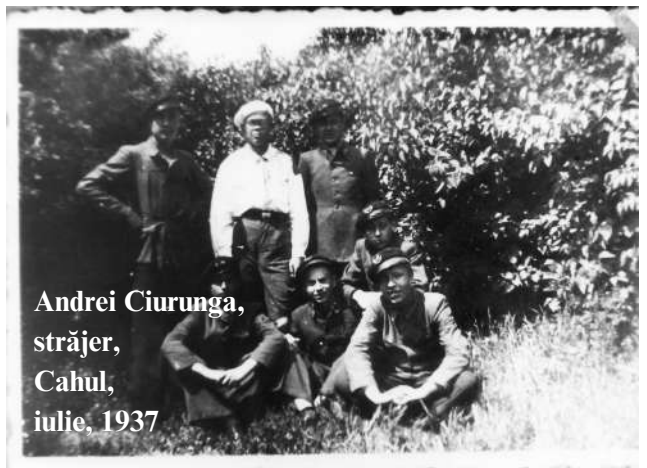
Pentru salvarea semenului care se zbătea în chinurile morții, câțiva străjeri si-au dezbrăcat hainele și cu bețe din pădure au improvisat o targă. După ce au scos furca din picioarele victimei,l-au așezat pe targă și l-au dus aproape de tabără unde i-audat îngrijirile posibile într-un asemenea caz. N-a fost dus în tabără, din grija comandanților de a nu înspăimânape străjeri, cei mai mulți copii de școală primară.

Deși în puterea nopții, doi străjeri și un comandant au ridicat în căruță victima și au du-so în com. Români, direct la medicul comunei. Postul de jandarmi cercetează cauzele și împrejurările acestei nenorocite întâmplări.

Curajul și ajutorarea dată de străjeri și comandanții lor, este demnă de toată admirația și merită a servi ca exemplu. Spre a se vedea curajul străjerilor, adăugăm că ei au cerut voie de la comandantul taberei, care e și directorul liceului din Cahul, să se ducă singuri la locul unde se auzeau acele zgomote nedeslușite.

Andrei Ciurunga, elev în fața bustului lui Ioan Vodă, a. 1937

Andrei Ciurunga, străjer, Cahul, iulie, 1937

Cahul, (1937). Elevi premiați cu coroniță

În afară de fiorii ce-l dădea vuietul pădurii și ceasul miezului de noapte, mai era primejdia fiarelor. Dacă străjerii nu s-ar fi încumetat să meargă în inima pădurii, bietul om lipsit de ajutor și-ar fi dat sfârșitul.

Directorul i-a însoțit tot timpul cât a durat salvarea nefericitului sătean.

Ce potrivire între fapta străjerilor și a Samariteanului milostiv, din pilda cunoscută!... Atât comandantii străjeri cât și străjerii menționați mai sus, au fost citați de legiune.

Dumitru Antohi

*

1 septembrie 1938. La Cahul a avut loc deschiderea noului an școlar al gimnaziului de fete „Iulia Hașdeu”. Solemnitatea s-a desfășurat în cadrul străjeresc, cuprinzând sfeștania pentru începutul anului școlar și ridicarea pavilionului național. Ceremonialul a avut loc în curtea gimnaziului, slujba religioasă fiind oficiată de S.S. Pr. C. Chiosea, iar răspunsurile au fost date de corul gimnaziului, sub conducerea diaconului Viniciuc.

A urmat cuvântările d-nei comandant de stol Antonina Jaleascov Atanasiu și d-rei Zoe Negruzi, directoarea școlii. D-na comandantă a făcut darea de seamă asupra activității de anul trecut al stolului, adică în pregătirea străjerelor din punct de vedere sufletesc, pentru sfințirea și ridicarea pavilionului național, cum și faptele bune săvârșite de stol, ca: ajutorarea săracilor cu alimente și haine, strânse de străjere, precum și botezul unei fetițe sărace.

Casa Muncii C. F. R. A pus la dispoziția „Străjii Țării” toate obiectele lucrute de străjerii stolurilor ei, pentru expoziția permanentă pe care o organizează „Straja Țării”.

Prin evenimentele istorice ale anului 1940, - abdicarea regelui Carol al II-lea ca urmare a cedării Basarabiei, Bucovinei de Nord, Ardealului de Nord și Cadrilaterului și venirea la putere a generalului Ion Antonescu, Strajeria este dizolvată din motive politice...

Ca mai apoi să apară o formă de îndoctrinare ideologică de sorginte stalinistă, pionieria...

Deși îl copia pe cel american, sistemul de învățământ sovietic era sufocat de ideologie comunistă și formalism.

Noi, cei care ne-am născut și viețuit sub regim sovietic, eram implicați în diferite activități, asemănătoare cu străjeria, formal, cum ar fi: clasele 1, 2, 3 - octombrei; clasele 4, 5, 6, 7 - pionieri; clasele 7, 8, 9, 10 - comsomoliști. Pentru noi, copiii influențabili și receptivi, aceste activități bine organizate păreau ceva extraordinar. Impresionantele adunări solemne cu salutul pionieresc, jurământul lângă drapelul roșu, marșurile cu tobă și goarnă, cravata roșie, insigna „Totdeauna gata!”, șevronul de pe mânecă, - pe drept cuvânt ne cucereau și ne mobilizau. Din câte țin minte, în școala noastră, rar cine purta formă oficială pionierească: bluză ori cămașă albă și pantaloni ori fustă de culoare închisă.

JURĂMÂNTUL SOLEMN AL TÂNĂRULUI PIONIER AL UNIUNII SOVIETICE

„Eu, tânărul pionier al Uniunii Sovietice, în fața tovarășilor mei, jur solemn: Să iubesc fierbinte Patria mea Sovietică, să trăiesc, să învăț și să lupt cum ne-a poruncit Marele Lenin, cum ne învață Partidul Comunist.”

De asemenea, la adunările, întrunirile pionierești și cuvântările adresate pionierilor răsuna CHEMAREA PIONIEREASCĂ:

„La lupta pentru cauza Partidului Comunist fii gata!”; răspuns: „Întotdeauna gata!”

...ne încurajau cu numele pionierilor (ce trebuiau temeinic memorate) care săvârșiseră fapte eroice în timp de pace și război. Ne mândream că facem parte din aceeași organizație în care a fost și Pavlik Morozov, cu toate că nu prea înțelegeam de ce acest băiat l-a pârât pe taică-său. Mai târziu s-a dat în vileag adevărul: s-a demonstrat că în momentul săvârșirii „faptei eroice” băiețașul nici măcar nu era pionier și nu purta cravată roșie cum fusese redat în tablouri și sculpturi. Apoi s-a adevărit că ideologii, creatorii de mituri, au ridicat la rang de erou un simplu „donoscik” (delator), deci denunțul trebuia să devină normă de viață. Țin minte un afiș din perioada școlară care ne chema direct să ne pârâm părinții: *Пионеры, бейте тревогу, Ваши родители молятся богу!*

Aici îmi vine în gând varianta noastră populară: *Eu sunt mic, nu știu nimic, Tata-n pod jupește oaia!*

Dar, toate acestea se petreceau la școală în mod obișnuit, ori la club, fiind prilejuate de evenimente oficiale. Acasă, însă, altă faimă se măcina la moară, se mai discuta despre Crăciun, Paște, Sfântul Vasile... care la adunările pionierești erau condamnate, astfel sădind în noi sămânța îndoielii. Așadar, puterea sovietică reprezentată de partid, comsomol, pioneri și octombrei mi-a deteriorat acea magie a copilăriei, care erau mărețele zile de Paști, de Crăciun, de Anul Nou, interzicându-mi să umblu: cu „Hristos a înviat!” cu „Steaua”, cu „Uratul” sau cu „Buhaiul”. Noi, cei de atunci: colindătorii, urătorii, „călătorii cu steaua”, nu făceam vreo legătură strictă cu religia, mai degrabă era o distracție pregătită cu maximă seriozitate, care, fiind interzisă, ne atrăgea și mai mult...

Ștefan -Vodă rătăcit / Intră-n codru înfrunzit. / Codru-i zice: „Domn viteaz! / Ce-ți curg lacrimi pe obraz?” / „Ah! Îmi plâng ostașii mei / Morți, luptând ca niște zmei”! // Codrul zice: „Dragul meu, / Încetează plânsul tău, / Căci din brazii mei trufași / Face-ți-oi voinici ostași / Ca să scapi biata moșie / De păgâni și de urgie”...

Aceste strofe din poezia lui Vasile Alecsandri Ștefan-Vodă și codrul, le-am recitat de pe scena clubului din sat fiind elev în clasa a IV-a și pionier „cu actele în regulă”.

Sava Calabadău

Elevi, Cahul, perioada sovietică, fond. Muzeul Cahul

Elevi, Crihana Veche, Cahul, anii 50, perioada sovietică; fond. Muzeul Crihana Veche

„Îngenunchez pe frunze, strigând: Doamne, Dă-mi bucuria iminentei toamne...”

Poetul Simion Felix Marțian s-a născut la data de 1 ianuarie 1957, în comuna Ciceu Giurgești din județul Bistrița Năsăud. După o perioadă petrecută la Cluj Napoca (1975-1986), s-a stabilit la Vulcan, județul Hunedoara. Din 2019 locuiește la Siegen, în Germania.

Preludiu autumnal

A mai trecut un anotimp prin noi,
Cutreierând prin nevăzute breșe,
Și dacă ieri ne-mbujorau cireșe,
Ne șiroiesc acum în suflet ploii.
Ne-au trilit amiezi cu ciocârlii
Pe săgetări de rândunici măiestre,
Și-acum ne dor albastrele ferestre
Prin care fug cocorii cenușii.
Și calendarul fâlfâie zbârlit
În așteptarea argintatei brume,
Și-n întomnarea coborând pe lume
Mă simt așa, deodată, stingherit.
Mă scutur însă de acest tablou
Ce mă îndeamnă la melancolie,
Și-mi zic, vibrând, că toamna-i bogăție,
Cu-nțelepciune bonus, sau... cadou.
Și,-nseninat în universul meu,
Îngenunchez pe frunze, strigând: Doamne,
Dă-mi bucuria iminentei toamne
Ca dar divin, căci Tu ești Dumnezeu!

Simfonia verii

E roua grea de-atâta curcubeu
Și-i greu de ciripituri portativul,
În vara care-și cântă laitmotivul:
Cu pași de grâne trece Dumnezeu!
Văzduhul fierbe-ncet la foc de maci
Și florile cu-arome vii brodează
Pe poala zilei, albă în amiază,
Prin umbre ațipite sub copaci.

SIMION FELIX MARȚIAN

Dospește tihna când în asfințit,
Din lanul sărutat de vâlvâtaie,
Se scrie pe-a imensității foaie
Un cânt cu-al greierilor țârâit.
Coboară noaptea peste caprifoi,
Purtând pe strai tăceri înmiresmate
Și stele ce clipesc parcă mirate,
E vară-n toate și e vară-n noi.
Inspir miresme și, pătruns de ea,
De vara coacerii, mă rog fierbinte:
Ajută-mă, Preabunule Părinte,
Să fiu un spic bogat în holda Ta!

Simfonia de toamnă

Cu roua-n pleoape, zorii aprind lumina-n
struguri,
Sub cerul scris cu aripi pe fila-i de sineală,
Și-n pomii-n care-amurgul va tresări cu ruguri
Amiaza pune frunze de-aramă ca beteală.
În cântul viu al toamnei, părând mai mult o
șoaptă,
Se împletesc miresme cu vântul ce adie,
Căci copt e anotimpul, cum partitura-i coaptă,
Născând printre decoruri o amplă simfonie.
Se-aude țârâitul de ploaie în orchestră
Și țipătul de brumă mușcată de copite,
Căci sub bagheta toamnei, în arta ei maestră,
Se-armonizează totul, din note împlinite.

Cu toamna la pupitru, orchestra ne inundă
 Cu tonuri măiestrite și-auzul și privirea,
 Și-ntr-un halou văzând-o, vivace și fecundă,
 Ne este clar că tema lucrării e... rodirea!
 Cu-aplauze de inimi îmbrățișăm preaplinul
 Din tolba revărsată a minunatei toamne,
 Și ne-nchinăm, căci toate au ca izvor divinul:
 Această simfonie e opera Ta, Doamne!

Sonet euharistic

Din miezul clipei dată-n putrezire
 M-ai smuls cu funii albe de iertare
 Și, țintuit cu binecuvântare,
 M-ai răstignit pe brațe de iubire.
 De-acolo văd cu ochi de cer și soare
 Cum timpul, într-o vie afluire,
 Se varsă-n marea fără... mărginire,
 Oceanul veșniciei de splendoare.
 Și dacă vremea încă mă mai leagă
 Și, ticăind, pendule-mi scriu destinul,
 Eu simt cum veșnicia se încheagă,
 Căci curge-n mine ca un râu seninul
 Prin inima care iubind se roagă,
 Când eu ating și pâinea Ta și vinul.

Sonet psaltic

Mă toarnă exaltarea peste munți,
 Să pun în steiuri scânteieri de viață
 Și peste hăuri prăbușite-n ceață
 Să împletesc din sentimente punți.
 Vibrând trăiesc a lumii dimineată,
 Când strâng din rouă aurul grăunți
 Pe umerii cuvintelor, cărunți,
 Făcându-mi închinarea îndrăzneată.
 Spre rugul din pustiu cu foc etern
 Cu inima desculță calc cu teamă,
 Dorind să nu îmi fie psalmul tern.
 Nu am în vers ecouri de alamă,
 Dar, Doamne, înainte-Ți mă prostern
 Și cântul meu neconținut Te cheamă!

Sonet de august

Clipesc uimite albele amiezi
 Când timpul bate-n geamul dinspre soare

Cu berze pregătite de plecare,
 Și-și picură carminul prin livezi.
 La sânul verii parcă-i mai răcoare
 Când zarea se umbrește cu cirezi,
 Și-amurgul pune stele și diezi
 În tril albastru de privighetoare.
 Dar drumul către coacere, gustar,
 Este un timp al împlinirii-n sine,
 Nu filă fâlăind în calendar.
 Și, cu uimirea năvălind în mine,
 Îmi pun dorința vie pe altar:
 Mă îplinește-n timpul Tău, Divine!

Sonetul coacerii

Lumina ațipește în mănunchi
 La geamul toamnei dinspre miazănoapte,
 Și curg din văgăuna nopții șoapte
 Ce urcă-ncet, încet pe-al zilei trunchi.
 A fost un timp bogat în roade coapte,
 Iar boii trăgeau carul în genunchi,
 Bilanțul strigă însă din rărunchi:
 E, totuși, mult prea mult porumb în lapte!
 Necoacerea ne roade ca un morb
 Când toamna vieții bate la fereastră,
 Căci punem storuri, vrând un soare orb.
 Dar, Doamne, pentru mântuirea noastră,
 Ne smulge din al nepăsării sorb,
 Căci suntem lan în câmp, nu flori în glastră!

Sonetul umbrei

Pășesc pe jadul care țese-n iarbă
 Covor bătut cu raze din înalt
 Și, fascinat de tot ce văd, tresalt
 Cu viu entuziasm ce dă să fiarbă.
 Târâș, însă, e-n față... celălalt,
 E umbra mea ce mă-nsoțește oarbă,
 Și parc-aș vrea, cumva, să se resoarbă,
 Să văd doar flori sub cerul de cobalt.
 Mă-nnegurez deodată, răzvrătit,
 Și murmur: Doamne, pentru care vină
 Împing de umbră ca un osândit?
 Răspunsul n-a întârziat să vină:
 De vrei să vezi frumosul neumbrit,
 Întoarce-te cu fața spre... Lumină!

Mihai Fusu, regizor

„MENAJERIA DE STICLĂ”, o evocare metaforică a fragilității

„*Menajeria de sticlă*” este spectacolul jucat de actorii Teatrului „B. P. Hasdeu” din Cahul la închiderea **Stagiunii Teatrale 2023 - 2024**, premiera având loc la 14 iulie, anul curent.

Mihai Fusu, Maestru în Artă, regizorul spectacolului, este o personalitate cunoscută în lumea teatrală din Republica Moldova și în afara granițelor ei. Faptul că un reputat regizor, precum Mihai Fusu, montează a doua oară aici la Cahul este un prilej de bucurie, menționează Gheorghe Mândru, directorul Teatrului din Cahul. A monta la Cahul este un gest de solidaritate față de teatrele din provincie, dar și de responsabilitate artistică. Asemeni altor colegi regizori, personalități notorii (Victor Ignat, Emil Gaju, Nelly Cozaru, Luminița Țăcu ș. a.) acesta lasă confortul capitalei, pentru a promova autori și texte importante din literatura lumii și pentru a pune în valoare talentul și personalitatea trupei cahulene. Între actorii cahuleni și regizorii chișinăuieni există o colaborare de durată, frumoasă, cu impact asupra spectatorului dornic de artă de calitate, educat în spiritul bunului gust, pentru că, vreau să menționez, publicul cahulean este deosebit de cald, inteligent și receptiv.

„Menajeria de sticlă” după Tennessee Williams este un spectacol duios și crud în același timp. Tennessee Williams este un fel de Cehov al Americii. Vine cu teme faimoase precum relații de iubire, nostalgii, visare, etc. E cunoscut și pentru drama „Un tramvai numit Speranța” ș. a., precizează regizorul.

De data aceasta, Mihai Fusu vine la Cahul cu un actor din generația nouă de la Chișinău, Alexandru Berbinschi. Carismatic, înzestrat cu talent, împreună cu tinerii actori ai trupei hasdeiene - Mihai Cerneanu, Maria Ciobănică, și actrița Alina Carp, cunoscută și apreciată de - a lungul mai multor ani de publicul cahulean, sunt dornici de afirmare și explorare a unei piese scrisă de un autor celebru.

Sunt patru personaje: mama, *Amanda Wingfield* (*Alina Carp*); fiul, *Tom Wingfield* (*Mihai Cerneanu*); fiica, *Laura Wingfield* (*Maria Ciobănică*) și iubitul ei, *Jim O'Connor* (*Alexandru Berbinschi*). Această dramă este totuși luminoasă. Există multă tandrețe, poezie, sensibilitate și vibrație sufletească. Deși personajele își văd idealurile tinereții năruite, „condamnați” să facă munci derizorii, la fabrică, la depozit, la magazine... în adâncul sinelui au păstrat o rază de speranță, candoare și iubire. Rămân însă prizonierii propriilor frici, obsesii ale ratării, semănând cu niște figurine fragile dintr-o „menajerie de sticlă”. În timp ce mama îl dezmiardă pe Tom „mândrul soare răsare și strălucește”, acesta visează să evadeze din casa care i-a devenit o adevărată închisoare, în speranța de a fi liber și fericit.

Scenografia este realizată de *Iulia Miroșnicenko*, cunoscută în lumea teatrală de la Chișinău pentru scenografia mai multor spectacole, în urma colaborărilor cu Teatrul „Alexei Mateevici” din Chișinău, Teatrul Dramatic pentru Tineret „S Ulițî Roz Iurie Harmelin” ș. a.

Vreau să remarc coloana sonoră, care este vitală în arta teatrală din toate timpurile. Fără ea spectacolul ar fi fost poate mai searbăd, mai sărac în nuanțe și trăiri, pe care doar muzica îi le poate induce.

Tema familiei, relația părinți-copii, fragilitatea ființei umane, vulnerabilitatea, sunt subiecte psihologice destul de captivante. Cred că mulți tineri s-au regăsit în aceste personaje, menționează tânărul actor al teatrului, Adrian Covaci.

Cu toate că au trecut mai mult de 80 de ani de la scrierea ei, piesa cuprinde teme eterne.

Alina Donea, actrița teatrului, este de părerea că protagoniștii selectați de către regizor sunt foarte organici, foarte bine încadrați în temperamentul și caracterul personajului.

E un spectacol care educă, în mare parte, prin ilustrarea unor comportamente deviate. De pildă Alina Carp, în rolul Amandei Wingfield, reprezintă o mamă vulnerabilă, slabă, egoistă, care pricinuieste mai mult rău decât bine prin gesturile și acțiunile sale, deși ea nu realizează faptul că tocmai dânsa este cea care greșește în relațiile cu copiii săi.

Sunt multe efecte ce duc către un umor blând. O împletire fină de comic, sublim, tragic. Actorii sunt foarte frumoși în scenă, răspândesc lumină. Spectatorul e cuprins de magia iubirii, empatizează cu personajele. Serile petrecute la Teatru sunt seri magice!

Viețile noastre sunt fragile ca niște figurine din sticlă. Eșecurile, visele năimplinite, ratările noastre și ale părinților chiar, ne urmăresc, iar urmele lor lasă răni deschise, nevindecate. Este un spectacol poetic, tulburător, cu umor fin, în consonanță cu drame existențiale profunde. Tom este un fiu care urmează „traseul” psihologic al tatălui, pentru că nu are alt model de comportament în relație cu mama și sora, decât pe cel al tatălui. Marcat de teribilismul specific vârstei, rănește fără milă, acuzându-și mama de prea multă „grijă” părintească. Cu toate acestea, Tom (Mihai Cerneanu) este un personaj admirabil, îndrăgit mai ales pentru sinceritatea lui, pentru adevărul tăios pe care îl strigă, în speranța că va fi auzit. Mama, autoritară, din preaplinul sentimentului protector, își transformă fiica într-o ființă timidă și singuratică, incapabilă de a se adapta realității de care se izolează în lumea iluziilor sale. Oricât de ticălos ar vrea să fie și este Tom, atunci când de dragul libertății fuge în lume, fantasma surorii îl va urmări mereu, el fiind o ființă la fel de fragilă și sensibilă ca și sora lui. Fiecare element al decorului permite scoaterea la suprafață a unor stări adânci opace, fără a le răpi ambiguitatea ce permite jocul dintre real și abisal, dintre conștient și inconștient. Ploaia amplifică starea de interiorizare, obsesiile, fragilitatea materiei, a gândurilor care par a se descompune într-o lume tot mai rece și indiferentă. Strada (proiecția - video), asemeni unui labirint, ne poartă prin locurile ascunse și fragile ale subconștientului.

Veronica Popa

Nicolae Mățaș: *Da, Pasărea Măiastră de când mă știu o caut*

Nicolae Mățaș, savant și poet

TE UITĂ, FRUMOASĂ VALAHĂ

Te uită, frumoasă valahă,
 Cum ninge cu miei peste noi
 Și miei se-adună-n troiene,
 Troienele-n turme de oi.
 Ascultă, frumoasă valahă,
 Cum hăuie vântu-n fruntarii,
 Cum urlă lupoaice pe creste,
 Se-nhăituie cum palicarii
 Și strânge-ți, frumoasă valahă,
 Mioarele toate pe plai,
 Strunește-ți și câinii, bărbații,
 Și flinta pe-o buză de nai,
 Și vino la paza cetății:
 Onorul de-armân străjuindu-l,
 Ne străjuie cinstea și numele
 Olimpul, Moscopole, Pindul.
 Te uită, frumoasă valahă,
 Cum ninge cu miei peste noi
 Și miei se-adună-n troiene,
 Troienele-n turme de oi...

ALBASTRU

Vai, cerul albastru al ochilor tăi
 a inundat întreg universul:
 albastru e soarele,
 lunca, ponoarele,
 albastră e luna
 și ciuta, nebuna,
 albastre sunt stelele,
 razele, ielele,
 albastru pământul și vântul, și cântul,
 albastre pădurile, trilul, izvoarele,
 albaștri rechinii, muflonii, cucoarele,
 albaștri sunt munții,
 părinții, cărunții,
 albastre podgoriile,
 florile, zorile,
 albastre spicele coapte de grâu,
 albastră furnica,
 albastru colnicul,
 albastră bunica,
 albastru bunicul,
 albastre căsuțele-n freamăt de râu,
 albaștri toți oamenii de pe pământ:
 și albi,
 și negri,
 și cei ca lămâiul,
 și pieile roșii albastre sânt,
 albastră e ziua, albastră e noaptea
 (albastru li-i rându),
 tot ele-albăstrindu-mi
 și visul, și gândul,
 albastră e boarea, albastru-i sărutul,
 albastră-i suflarea
 și chinu-mi, durutul,
 albastru botezul,
 albastru și crezul,
 albastră nășia,
 albastră e nunta,
 albastră-i junia
 și vârsta, cărunta.
 Chiar moartea-i albastră
 pe pajiștea noastră
 și nu se teme de ea
 nimenea.

DOAMNE, DE-AȘ ȘTI...

Doamne, de-aș ști mânu

penelul magic al lui Grigorescu,

Nu ți-aș picta, recunosc, nici o pânză,

Pentru că n-aș vrea deloc să te-admire și alții

Și să mi te fure, cu privirea lor lacomă, toată.

Doamne, de-aș ști mânu

arcușul viorii lui George Enescu,

Cum ți-aș mai cânta Rapsodia română,

Să-ți sfâșie inima de dor pentru Țară

Și pentru volnicul zbor al visului meu

spre înălțimi siderale!

Doamne, de-aș ști mânu

pana măiastră a lui Eminescu,

Cum ți-aș mai cânta cele mai frumoase romanțe
albastre

Să-ți sfâșie inima de dor pentru mine

Și pentru zborul de lăstun al dragostei noastre!

Dar nu știu să cânt și nici nu știu să scriu,

De-aceea rogu-L pe Atotputernicul

să mă-ntărească-n convingerea mea

Că și Rapsodia, și zeieștile sfinte romanțe

N-au fost scrise decât pentru tine.

**CÂND HORAȚIU NE-NVAȚĂ SOCRATIC, PRIN
CHILD: „CARPE DIEM!”**

Ca un clopot, în cer, focu-n flăcări al mării iubiri.

Ca o calfă, la sol, așteptândă, -nălțând catedrală.

Un pilot și-o eroare. Și-un lainer ce-i prins în vintiri

Cu nesaț de rechin de-a oceanului vitregă hală.

Ca o clipă s-a scurs întâlnirea din scurta escală.

Nu-ncerca să alungi norii grei ce-mi coboară-n priviri.

Despărțirea de azi mi-amintește de-aceea, fatală,

Ce exclude pe veci virtualele noi întâlniri.

Cum suntem niște fulgi ce descindem pe-a vremii arîpă,

Bine-ar fi să-nsușim: timpul scurs nu-l măsoară în

parséci.

Ne despărtem pe veci când plecăm pentru-o singură

clipă

Și o clipă trăim când suntem împreună pe veci.

Când Horațiu ne-nvață socratic, prin child: „Carpe

diem!”

Nu cu pana - cu dalta pe lespedeza minții s-o scriem.

**NU-I DRUMUL TERN CA ȘAUA LA
OBLÂNC**

De-atâtea ori s-a demonstrat în viață

Că drumul nu-i ca șaua la oblânc.

Te uiți mai insistent la suprafață

Și vezi cu mult mai limpede-n adânc.

De dragoste doar zarea te desparte?

Retrage-te un pas cu gându-n sine,

Căci zariștea, pe cât e de departe,

Pe-atât de-alert se-apropie de tine.

Și dragostea-i ca focul cu scânteia

Ori ape multe prinse-ntr-un tumult:

Cu cât mai temperat iubești femeia,

Cu-atât se-ndrăgostește ea mai mult.

Adânc, departe, dragoste, esență

Cu calm se cuceresc și insistență.

**DE N-O SĂ-ȘI IEIE ZBORUL, DIN FOC AM
SĂ MI-O-NFAUR**

Da, pasărea măiastră de când mă știu o caut.

Știu să renunț la luping când áripa mi-i frântă.

De dorul ei atavic nimic nu mă încântă:

Nici cântul de sirene, nici silvanescul flaut.

Am fost onest cu soarta, pornind la luptă sfântă.

Nicicând, în zborul falnic, nu i-am cerut time-out.

Necruțător, destinul m-a tot făcut knock-out,

Eu doar la mare ciudă trăgându-i câte-o trântă.

Nu, n-am uitat povestea peșticului de aur.

Ci, dacă peștișorul nu va mai fi în stare

Măiestrei din cenușă să-i dea, ca-n mit, suflare,

Mi-oi făuri-o însumi din trestie pe plaur,

Suflare dăruindu-i, rebel, spre cer să zboare.

De n-o să-și ieie zborul, din foc am să mi-o-nfaur.

TE-OI ZIDI CA MANOLE

Dumnezeiască e clipa de inspirație!
 Se-ntrupează în mine toți coloșii din timpuri deodată:
 În mușchi simt tăria brațelor lui Hefaistos,
 În nerv - pulsația gândului lui Rodin,
 În degete - arcuirea formelor lui Pygmalion,
 În ochi - cumițtenia privirii lui Brâncuși,
 Iar fruntea mi-i scrijelată de ascuțitul dălții lui Michelangelo.
 Urc pe cel mai sclipitor munte din lume.
 Intru în cea mai adâncă rocă subterană.
 Aleg cea mai frumoasă bucată de marmură -
 Un bloc pe potriva modelului ce mă inspiră -
 Și purced la săparea în rocă a chipului tău.
 Cu greu reușesc a ține în frâu nerăbdarea-mi buiastră,
 Anevoie țin dalta mereu năvăvind să-mi alunece din mâini.
 Mă tem să nu-ți scrijelez frăgezimea sânilor tăi
 transparentți,
 Curba șoldurilor - dune arcuite de vânt -
 Ori glisantul urcuș al coapselor tale marea.
 După zile și nopți de veghe lângă blocul de marmură,
 Mereu depărtându-se și apropiindu-se de conturul
 chipului tău,
 Iată-l aievea idealul pe care-l râvnisem:
 Torsul și coapsele eclipsând-o pe Venus de Medici,
 Sâni orbînd rotunjimile Danaelor lui Goujon și
 Houdon,
 Grația - gingășia Celor trei grații antice,
 Iar calmul - toată liniștea Cumițteniei pământului
 și a Domnișoarei Pogany.
 Cum te-admir, sorbindu-te narcisiac cu privirea,
 Mă-njunghie-n inimă lama durerii lui Pygmalion
 Și-o implor cu toți zeii Olimpului pe Afrodita
 Să-ți dăruie ceea ce n-au reușit toți maestrii din lume
 și nici artistul din mine:
 Suflare eternă.
 Iar de nu s-a-ndura acea zeie să-mi mângâie rana -
 Cea suflare în trup și cel foc în privire să-ți deie -,
 Te-oi zidi în sculptură de vie ca Manole pe Ana,
 Galatee a mea dumnezeie.

**PRESIMT, O, DOAMNE SFINTE, CĂ
 INTRU ÎN PĂCAT**

Iubirea nu se vinde și preț de cost nu are,
 Ne învățași, poete, din turnul tău ocult.
 De ceruri ni-i prescrisă divina înălțare,
 Deși nu se conferă prin bulă, pact, indult.

Dar azi, când și iubirea e scoasă de vânzare,
 O ia când, la strigare, cel care dă mai mult,
 Tu umple-ți punga goală cu sufletu-n vibraire
 Și stinge-ți cu otravă al inimii tumult.

În veacul tău sinistru, în forfota lui mare,
 Stă un infarct la pândă sau un banal insult,
 Nici lira nu-ți mai are în lume căutare,
 Iar visele iubirii s-au ofilit demult.

Presimt, o, Doamne sfinte, că intru în păcat,
 Dar cum de le-ai permis-o s-o scoată la mezat?

**IA SEAMA: ALAMA DE-ȚI TRECE PRIN
 BUGLĂ ...**

Nu-i nimeni în lume decât Dumnezeu,
 Ce-n marea Sa milă, cu darul blândeții,
 Știu să împace în jîngulele vieții
 Girafă și tigrul, gazelă și leu.

În timp, spune mitul, aezii, orbéții,
 Aveau harul mágic să-mbune un zmeu.
 Un cérber hain care sunt și-am fost eu
 Cu ce l-ai supus și i-ai scos toți sticléții?

Un leu îmblânzit sunt, că-i cușcă, arenă,
 Dresór iscusit - tu, -n iatác și pe scenă,
 Dispus, eu, să-ndur cicáléli și capricii,
 Dar tu - să cobori nota fórte a prícii.

Ia seama: aláma de-ți trece prin búglă,
 Din vene-mi irúpe-atavísmul din junglă.

Alexandru Burlacu: Pavel Boțu - întoarcerea către sine a geometrului

Alexandru Burlacu, dr. hab., prof.
univ.

Ceea ce sare în ochi la parcurgerea poeziei lui Pavel Boțu (1933-1987), rapsodul Bugeacului, este uzul și abuzul unui lexic, voit arhaic, încărcat cu localisme, impresionant de bogat, dacă e să-l raportăm nu numai la „obsedantul deceniu”, ci, desigur, și la contextul basarabean al anilor '60 - '80.

E o poezie care mizează, totuși excesiv, pe un pronunțat spiritus loci, care, începând cu placheta de debut *Baștina* (1959), se desfășoară paradigmatic / programatic în volumele *Credință* (1963); *Continente* (1966); *Panoplie* (1968); *Zodiac* (1971); *Casă în Bugeac* (1973); *Ruguri* (1975); *Ornic* (1978); *Legământ* (1981); *Verb la netrecut* (1985). Deși în bună parte rămasă în cimitirul literelor chirilice, poezia lui Boțu nicidecum nu trebuie uitată, trecută la trecut. O revizuire a poeziei șaizeciste se impune de la sine, dar vorba poetului: „Și iar nu ne ajunge timp/ Și vreme nu rămâne (Vreme-timp). Azi nimeni nu se înghesuie să comenteze, de exemplu, o mitologie poetică a Bugeacului, care pendulează între spiritul adamic,

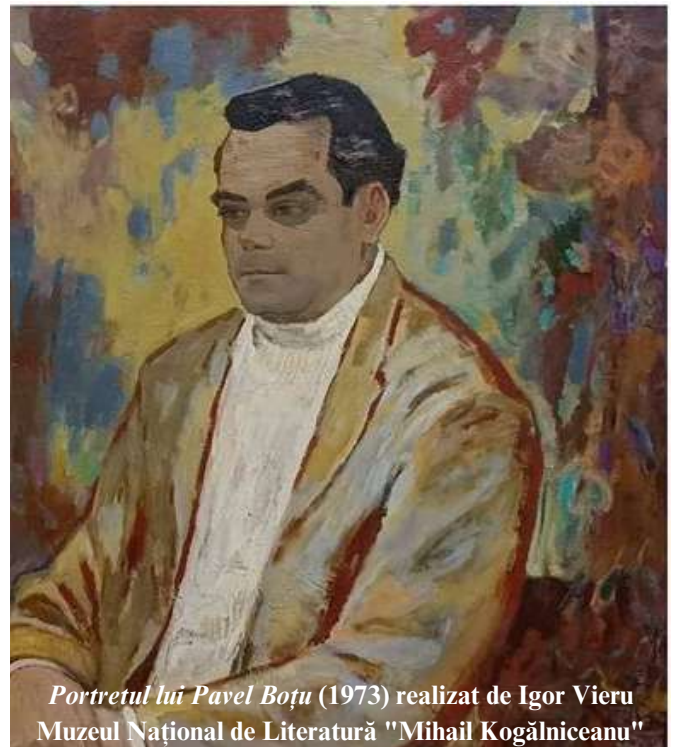
firesc, folclorizant (*Copiii din anii treizeci*, *Balada mâinilor ciungi*, *Balada stropului nestins*) și modelul golemic, artificial, de import al zodiacului roș (Întâlnire cu Rusia, parțial *Casă în Bugeac*), „texte virusate ideologic [4, p. 208]. Numai citită într-un anumit cod, ea își dezvăluie adevărata față. Din perspectiva ultimelor două volume, *Ornic* și *Verb la netrecut*, apărute în timpul vieții, poezia lui Boțu trebuie căutată în aluzii, intertexte, parabole, pentru că poezia lui e cu două fețe: o față pentru vremi sub „zodiacul roș și alta pentru timpul interior al unui eu proteic.

Așadar, în contrasens cu „spiritul vremii, Pavel Boțu, deși sudist, nu e un poet solar (debuturile poetice ale pleiadei „copiii anilor treizeci erau potopite de soare), iar viziunea picturală a lumii sale, galeria de personaje, densitatea culorilor reci, expresia lipsită de strălucire, toate abateri voite de la moda poetică a șaizeciștilor, nu i-au asigurat o audiență mare și răsunătoare, precum s-a întâmplat cu volumul *Ornic*, mai cu seamă după moartea tragică a poetului. Se știe că o operă autentică interesează în măsura în care aceasta exprimă adevărul adevărat. Cât adevăr fals e în scrisul lui Boțu? Important e de remarcat că în raport cu Anatol Codru, Anatol Ciocanu sau Dumitru Matcovschi, dar și cu mulți alții, P. Boțu „n-a fost – nici chiar la începuturile sale literare – un poet eminent senin și, mai cu seamă, luminos [2, p. 3]. Insuficiența unui anumit tip de real, dominant în „poezia solară, este „recompensată prin evocarea unor conținuturi care în mod automat erau raportate la „realitatea noii vieți”. E o strategie ce rezultă din necesitatea de a împăca și lupul, și capra, și varza.

În alfabet românesc îi apar *Lemn ceresc* (2002), *Cădere și zbor* (2002), *Ornic* (2003), *Corăbier în furtună* (2006). Anume din perspectiva zilei de azi, scrisul poetului pune în evidență revelații/ ocultări, oricât de paradoxal ar părea, ale unui *ketman* autohton care, într-o lume dominată de

„gândirea captivă” (Czesław Miłosz), s-a manifestat totuși fără fanatism. Chiar dacă a deținut, timp de douăzeci de ani, funcții înalte în nomenclatorul birocratic, a încercat să salveze aparențele unui om devotat sistemului, înșelând „cinstit vigilența cenzurii. Ca și alți confrăți de breaslă, a tăcut „în privința propriilor convingeri, iar când a răspuns la „comandamentele istoriei, a făcut-o fără a fi afectat de amnezie, boala cea mai gravă a secolului trecut. Printre formele indirecte de „exprimare a adevărului, în scrisul șaizeciștilor, e, înainte de toate, apelul la trecut, acesta, într-o vreme în care sperietorile de „naționalism și de „idealizare a istoriei continuau să rămână argumente de „forță în politica de „înstrăinare. Doctrina „realismului de comandă prescria rețete de abordare a istoriei doar în contrast cu prezentul/viitorul luminos, adică doar în perspectiva „optimismului istoric, doar în priveliștea „licorii de la răsărit.

Poezia lui Boțu se hrănește, în cea mai mare parte a ei, din amintiri, evocând elegiac o întreagă galerie de personaje în culori și lumini etnografice: strămoși, gazari, pescari, olari, sacagii, un dezertor osândit, un hamal cu „punga goală și inima rece, o șatră țigănească, Toadere Suru, Ilie Mătrăgună sau Hanca, Lambe Ciuntu, Ion Alcaz, arcașul Mitrea, Gâde, răufăcătorul, Calestru etc., aproape toate figurile fiind realizate cu meșteșug retoric în manieră folclorizantă, mitizantă. Întâmplător sau nu, transfigurarea trecutului, cu câteva excepții regretabile, e concepută ca o „subminare a prezentului. Gândirea poetului operează cu imaginiconcepte, desfășurate în discursuri baladești, în care construcția epică are, cum s-a afirmat, o „geometrie austeră” (Mihai Cimpoi). E o poezie construită cu simț arhitectonic, uneori într-un stil neaoș/exotic, cu ornamentații excesive, în care forma se dezvoltă în dauna conținutului, dar în mod obligatoriu toate acestea, strălucite de poante poetice, care nu rareori „salvează discursul anevoios, luminat de frumuseți artificiale. Forma indirectă de exprimare a adevărului rămâne, în condițiile confruntării cu cenzura, unica modalitate de

Portretul lui Pavel Boțu (1973) realizat de Igor Vieru
Muzeul Național de Literatură "Mihail Kogălniceanu"

supreviețuire artistică a creatorului. Astfel, într-un poem cum e *Geometru* din volumul *Ruguri* aluziile la destinul dramatic al artistului, la *normele* dogmei prescrise actului de creație la, în limbajul aluziv, „culorile edict sunt destul de sugestive/ transparente. Uneori apelul la trecut, alteori chiar tratarea temelor majore (poemul *Dar mai întâi...* de Liviu Damian nu e unicul caz) au, în esența lor, nu numai rațiuni polemice, dar și încercări de subminare a ritualurilor „noii vieți și, ce este important, această strategie le asigură șaizeciștilor, nu numai șansa de a publica, ci și de a ieși cât de cât „onorabil în înfruntările destinului de creație. Reperul istoric, transfigurat artistic, nu e, desigur, un panaceu în procesul atroce de „rinocerizare, iar dacă se apelează cu ingeniozitate la trecut, evocarea lui nu se face cu entuziasm în tiparele „obsedantului deceniu (pentru a ilustra, cum s-a văzut, „Noua Credință, doctrina utopistă „de import), revenirea la istorie, la biografii poetizate e, în esența ei, o formă discretă de „întoarcere la izvoare, la matricea neamului. Fenomenul e specific celor mai inventivi reprezentanți ai generației lui Grigore Vieru, care, nu e un secret, *una* au gândit și *alta* au scris.

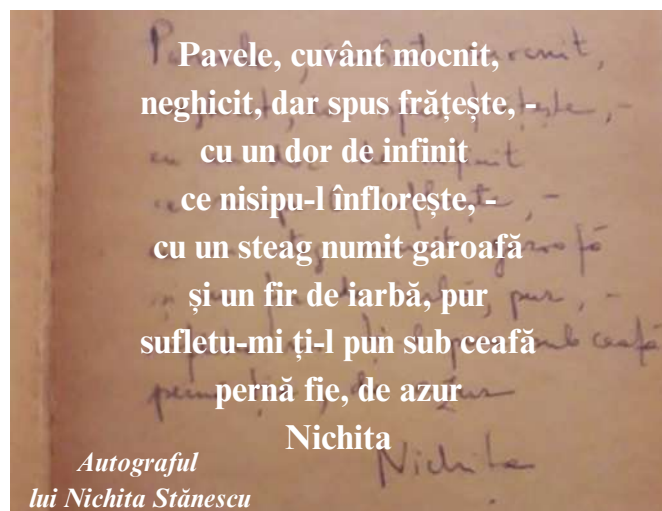
În exprimarea raportului poetului cu timpul, de la debutul cu *Baștina* până la *Ornic* poezia lui Boțu

e o acumulare permanentă de marote și poncife specifice fenomenului poetic șaizecist, dar aceste locuri comune, e adevărat, din abundență, își caută formă, de regulă, în viziuni antitetice, în care „se contrapunctează, cum observă Mihai Cimpoi, figuri stilistice, neapărat antinomice [1, p. 4]. Revelatorie pentru *poetica antitetica* e viziunea acestui peisaj sentimental, animat de forțele naturii, pe care poetul le percepe cu intensitate senzorială și necontrafăcută candoare într-un poem din cărțulia de debut (*După ploaie*). În același registru simbolic se includ toposul *casei* și chipul *mamei*. Cu volumul *Credință* centrul lumii devine casa cu dimensiuni simbolice: „Casa mea-/ Alături de mare/ Ca un cuib pe crengile/ Razelor solare (Casa mea). Mama și casa, ca *axis mundi*, un loc comun în lirica șaizecistă, dar tratate individual în maniera lui Grigore Vieru sau a lui Pavel Boțu, reluate obsesiv, sunt, de fapt, intertextualizări în spirit folcloric a unor sisteme de imagini originale care comunică între ele: „Mai departe de lume/ Mai aproape de cer/ Ochiul steii și-al mumei/ Lăcrimează stingher... („*Mai departe de tine*”).

La etapa începuturilor, antiteza „trecut – prezent e ilustrată într-o formă inventivă pe fundalul lumii idilice din *Carul cu boi*, de altfel, o reprezentare centrală, reluată obsesiv în pictura și grafica lui Nicolae Grigorescu. Senzația zborului, a primenirii își află, în spiritul timpului, o viziune inedită („Epilog pentru carul cu boi”). Sugestiile la carul cu boi, chiar dacă nelipsite de ambiguități, sunt cu reminiscențe clare la continuitatea românească. De altfel, evocarea satului, recuperarea trecutului marchează individualitatea și naturalitatea poeziei, care venea în contrasens cu canoanele poeziei proletare. Nostalgia după timpurile apuse își are strategia ei de a exprima, într-o formă eliptică, ideea continuității noastre în care trecutul nu e lepădat, ci încorporat în prezent. Este și o stratagemă ingenioasă de a duce de nas cenzura. Pentru cine are ochi să vadă, epilogul pune față în față conservatorismul țăranului, păstrător fidel al fondului etnofolcloric și elementul noului. Poanta strecoară o premoniție: „Tu vei reveni, precum ai fost și ești. „Drumul nou” și arhetipul drumetului – („Eu sunt un drum mai demult pornit/ Din panta unui zbor/ Din pragul unui dor nemărginit) – au în imaginarul poetului o întregă epopee a „întoarcerii la Ithaca, în limbajul uzual, la izvoare, la rădăcini. În *Mori de vânt* în Bugeac însemnele schimbării se exprimă printr-o seninătate elegiacă în poanta poemului (*Copiii anilor treizeci*).

Textele fac dovada constituirii unui sistem poetic, dar fondul poemelor, marea lor majoritate cu nuclee epice, își caută forma, în continuare oarecum inexpresivă, cu un lexic deliberat prozaic, „cioturos”.

Cu volumul *Continente* motivele fundamentale,

revenind cu insistență își găsesc o anumită strălucire, meșteșugărite în maniera argheziană (exemplară e „fata mării și-a nimănuși din *Ploaie torențială*). Oarecum ciudată, dar deloc accidentală e osmoza modelului arghezian cu cel blagian. Boțu intertextualizează în permanență, întreține dialoguri [5, pp. 165-195] cu „textul lumii, cu textele colegilor de breaslă. Remarcabilă pentru discursul poetic al vremii e poemul memorabil *Mă vreau gorun*, în care ecuația simbolică între eul poetic și gorun e vizualizată într-o elaborată dinamică a mersului în timp. Ceea ce trebuie reținut e că raportul său față de realitate, e în inerția voluntaristă și patetică a „dezghețului hrușciovian, care marchează spiritul romantic al poeziei din faza uceniciei sale.

Gorunul, catargul, călătorul, ca reprezentări constante și coerente a înaintării în timp, se ilustrează în *Corăbier în furtună*. Sunt versuri cu care Boțu iese din anonim, impunându-se cu o voce distinctă. Pretinsul foc al cuvintelor e căutat în concretețea materială a genezelor. Ceea ce deranjează însă e tocmai faptul că simțul geometriului îl trădează, chiar dacă demersul se salvează, vorba lui Mihai Cimpoi, prin „farmecul situației poetice (*Geneză*). În volumele *Panoplie* și *Zodiac* se recurge mai frecvent la versul clasic, se mizează pe cantabilitate, pe explorarea stratului sonor-intonațional-ritmic (*Rondelul înserării*).

Cu *Casă în Bugeac*, un arhetip, un mitem constant în lumea poeziei lui Boțu, și în mod programatic tratat pe nou începând cu *Ruguri* și *Pământul lui Iulie* și mai târziu cu *Balada stropului nestins* poetul construiește un mit poetic personal, în care se vizualizează scene dintr-o istorie legendară cu ținte în mișcare, dacă le raportăm inevitabil la universul totalitar, la contextul acerb de mankurtizare. Fără a intra în amănunte, să amintim că imaginarul poeziei șaizeciste e dominat de simbolistica semințelor, izvoarelor, rădăcinilor, de „estetica reazemului”.

Memoria, în *Pământul lui Iulie* pare a fi o „replică la actualitățile „zodiacului roș: „Timpul acesta./ Grăbit precum este./ mai mult e-o părere./ Mai mult e-o poveste.... Memoria în viziunea poetului e un leac împotriva amneziei. Numai memoria colectivă, „păstrată sub coajă, ca-n palmele orbului, poate fi un leac împotriva „orbirii comuniste, altfel: „Memoria-și surpă ființa și nimeni/ De unul singur n-o poate reface. „Minunea fragilă a seminței, cu reminiscențe din „mirabila sămânță, instituie pe linia Blaga – Stănescu un „mic mit al genezei noastre sau o metaforă obsedantă, așa cum s-a observat, mai întâi la Gr. Vieru (*Dar mai întâi să fii sămânță*), apoi la Liviu Damian, Gheorghe Vodă, Anatol Ciocanu etc. Dincolo de „un simț paroxistic al istorismului, al trecerii ciclice a timpului, „ale «neființei tăcerii», ale acelei tăceri de adânc al istoriei, care mereu împresoară chipul cu privirea întoarsă spre imemorial, spre substraturile ființei, spre semințele care semnifică începuturile [1, p. 10], „minunea fragilă a seminței față cu „teroarea istoriei mai păstrează memoria genetică a neamului, momentan pornit, cum se pare, să lungece în neant (*Basm*).

„Eul proiectat” [3, pp. 151-157] se identifică, într-o antropomorfizare răsturnată, cu elementele simbolice ale lumii, etalând efemeritatea/ eternitatea existenței ființei, intrată în circuitul universal (*Sunt ram, sunt frunză*). Patosul declarativ, exaltarea imaginației are ceva ce amintește de un festivism ușor grotesc atât de caracteristic idealizării plugarului din poezia lui Gr. Vieru, a sentimentului legăturii poetului cu pământul, cu graiul. Întoarcerea la izvoare, la ram, la frunză semnifică întoarcerea către sine a poetului, iar cu schimbarea sistemului de referințe, aflat într-o stare latentă în *Ruguri* și *Pământul lui Iulie*, se produce eticizarea deliberat polemică a discursului.

Abia în *Ornic* poetul se destăinuie tranșant, fără înconjur: „Cu-a altora vedere văzusei la-nceput sau că „... e timpul și e locul / Ca să purced pedestru spre sine și-adevăr . Întors decisiv la spiritul adamic al poeziei sale, Pavel Boțu are tot curajul să afirme că stihul lui nu e să placă, – / Mai mult e ca să plângă și să tacă./ Și vorba care-o spun nu e să sune, – / Mai mult e să te cheme, să te-adune./” (*Și stihul care-l scriu*).

Într-o altă profesiune de credință, a nune cuvântul întreg este conceput cu o forță miraculoasă de metamorfozare a universului poetic, ca o distanțare de vorbele fără rost „*În cuvânt*”.

Îmblânzitorul de cuvinte, poetul, un magician, se vede dator să domesticească, să pună „în zăbale „cuvântul netrebnic, identificat cu pornirile malefice ale firilor artifex, să găsească soluții în vindecarea „minților bezmetice (*Anticancer*).

În „țarul zilelor” sunt tot mai multe anti-ființe și netrebnici, neadevăr, nenoroc, nefast, netot și seria se poate continua. Ființa e sălășluită și ea de contrarii, de „oarecare de „oarecine. Adresându-se către un „tu imaginar, un *alter ego*, eul poetic își autoexaminează destinul pus la ncerare (*Oarecare, oarecine*).

Destinul omului în oglinda istoriei îl determină să se facă mai explicit, să apeleze la subiectul „poetul vânător” într-o viziune modernă. „Vânătorul și prada” ne conduc către gândul încercuirii fi inței în dublă ipostază: de vânător și de pradă: „Fac cerc vânătorii și cercul se strânge/ Mutat între chiot și focuri de armă/ N-aveau cum să vază cel ochi care plânge/ Și-n care un codru de veacuri se darmă” (*Vânători*). Relația geometrului cu opera revine într-un alt poem care e receptat ad litteram de exegeții literari ai timpului transfigurati satiric în *Insectar* – 2 din volumul „*Verb la netrecut*”, Se pare că Vasile Coroban, dar și ceilalți comentatori n-au sesizat reminiscențele din balada *Mistrețul cu colți de argint* de Ștefan Augustin Doinaș. Fără a cunoaște această celebră baladă, este dificil, aproape imposibil să înțelegi esența poemului „*Destin*”. Cititorul, criticul, interpretul e pus, volens-nolens să citească un text cu alte texte.

Figurile imaginare iau altă încărcătură, deși modalitatea indirectă de expresie rămâne una favorită. Meditațiile asupra încercărilor destinului, asupra omului sortit a se autodepăși, converg către ideea că tot omul are nevoie de un „spân” (*Harap-Alb*). Stăpânit de continua încrâncenare cu destinul, poetul se simte mereu amenințat. Spațiul unui peisaj parcă rupt din infernul dantesc exercită o adevărată teroare a pizmăreților, a furilor (*** Ho-ke! – Făcui spre sumbra lor potaie). Răul existențial năpădește asupra omului, afectând tot universul, un rău periculos ca o boală infecțioasă, gravă ca „ciuma ce amenință lumea (Ciulin). Poemele cu nucleu epice, cu poante transparent moralizatoare readuc în prim-plan imperativele maximalismului etic. Cele mai contestate poezii, comentate în contradictoriu deranjau prin *parabole*

defectuoase. Una dintre acestea o reproducem în întregime: „Avea asemănarea unui fulger,/ Care-și gătește clipa să zbucescă.../ Ci cascadorul îi cerea să-și culce/ Pe labe mutra lui împărătească.// În crugul de scânteii și de ovații/ Înțepă nara fumul de țigare./ Și ca o viespe se tot vără-n față/ Și-i mușcă blana puha de dresare.// De undeva din bolta de-ntuneric/ Trăsnește o sudalmă. Pentru cine?! Iar spectatorul ațâțat mai cere/ Și cel cu viespea să mi-l tot anine.// Să mi-l tot bage-n durăt, că de-o dată/ Năprasnică, o sete îl furnică/ Să-i pună laba grea în beregată,/ Să termine cu joaca de-a nimicul.// Ci tot atunci, străluminat, pricepe/ Că tipul n-are cine știe-ce vină;/ Și-l lasă cu biciușca să-l înțepe/ Și.../ Să-i aducă mai departe cina (*Leul la circ*).

Nimic nu e aici „confuz”. A scoate în proțap Leul la circ echivala cu un denunț public, pe care îl făcuseră exegeții. Într-o posibilă lectură, libertatea artistului e condiționată de un calcul al supraviețuirii. Lumea circului e o aluzie sugestivă la lumea totalitară, în care sunt antrenați și leul, și cascadorul, și spectatorul.

Devierile de la „normele, cutumele „poeziei oficiale trezesc cele mai vigilente și penibile luări de atitudine; e clar că poemul îndemna cititorul să citească printre rânduri, la început, „la trezire mult mai decis ca înainte de perestroika, poetul/ketman-ul își scoate masca de poet aservit „palatului. Sfârșitul său tragic e tipic scriitorului onest care, în condițiile sistemului totalitar, nu s-a putut realiza pe măsura talentului. Ineditul din ultimul volum, *Verb la netrecut*, apărut în timpul vieții, trebuie căutat în ficțiunile „poeziei lingvistice, în sistemul ei de referință, centrat pe cuvânt care se vrea într-adevăr un „verb la netrecut. În câteva poeme Pavel Boțu s-a manifestat, deși nu în mod declarat, ca un homo logocentricus, echivalând, după modelul Ion Barbu, poezia cu geometria.

Ultimul Pavel Boțu, acela de după Ornic, își radicalizează limbajul în care primează „dictatura fanteziei, poezia cugetului. Cu puțin timp înainte de moarte, Nichita Stănescu afirma: „Urma vieții mele sunt cuvintele mele, o idee care e asimilată creator de Pavel Boțu. În urma vieții sale rămâne cuvântul său, „cântul despre sine, integrat în lumea fenomenelor contrare, un cuvânt care încape în sine lumea înconjurătoare, „firul vieții care se îngână/ cu-al graiului tatomnic legământ (*Cuvântul meu și-al frunzelor*).

În câteva poeme s-a manifestat, deși nu în mod decis, ca un homo logocentricus, echivalând, după modelul Ion Barbu, poezia cu geometria.

În concluzie, poezia lui Pavel Boțu are un traiect artistic marcat de o libertate interioară și este greu de imaginat cum ar fi evoluat ea după '90 încoace. Destinul artistic al lui Grigore Vieru, Victor Teleucă, dar și al lui D. Matcovschi, I. Vatamanu demonstrează o ruptură radicală cu formele indirecte de expresie. Poezia basarabeană a urcat pe estradă, a ieșit în stradă, definind un alt mod al ei de ființare.

Alexandru Burlacu

BIBLIOGRAFIE:

1. CIMPOI, M. *Magia realului. În: Pavel Boțu. Scrieri alese. Chișinău: Literatura artistică, 1983, pp. 3 – 12.*
2. CIOCANU, I. *La timpul netrecut. În: Pavel Boțu, Lemn ceresc (versuri). Selecție și pref. de Ion Ciocanu. Chișinău: Cartea Moldovei, 2002, pp. 3 – 6.*
3. MUȘINA, A. *Eseu asupra poeziei moderne. Chișinău: Cartier, 1997.*
4. RACHIERU, A. D. *Poeți din Basarabia: (un veac de poezie românească). București: Editura Academiei Române; Chișinău: Știința, 2010.*
5. ȚURCANU, A. *Pavel Boțu sau dialogul drumetului cu adâncurile. În: ȚURCANU, ANDREI. Martor ocular. Chișinău: Literatura artistică, 1983, pp. 165-195.*

Muzeul Național de Literatură "Mihail Kogălniceanu"

Agenda profesorului de literatură

Paul Goma (n. la 2 octombrie 1935 - d. 4 decembrie 1987 și a fost înmormântat pe 6 decembrie 1987, la Schitul Păltiniș, județul Sibiu.) Filosof, poet, eseist, publicist și scriitor, absolvă în 1928 liceul "Spiru Haret" și se înscrie la Facultatea de Filosofie și Litere din București, pe care o va absolvi în 1931. În perioada 1932-1934 frecventează societatea culturală "*Criterion*", alături de Mihail Polihroniade, Haig Acterian și Mircea Eliade. Constantin Noica este detinut politic în perioada 1958-1964, executa la Jilava șase ani din cei 25 de ani de închisoare. Ultimii 12 ani de viață s-a retras la Păltiniș. Colaborează la diferite publicații: Revista Fundațiilor Regale, *Vremea*, iar între anii 1986 și 1987 publica eseuri în revistele *România literară*, *Viața românească*, *Ramuri*.

Dosoftei (la naștere: Dimitrie Barilă), n. 26. 10. 1634 – d. 1693; 330 de ani de la Trecere; a fost un cărturar român, mitropolit al Moldovei, poet și traducător. În 2005 Biserica Ortodoxă Română l-a trecut în rândul sfinților. După 1665 începe lucrul la opera sa „Psaltirea în versuri”, pe care o va tipări la mănăstirea Unieș din Ucraina în 1673. Pentru elaborarea Psaltirii în versuri a consultat o ediție grecească a Vulgatei și Psaltirea în versuri a lui Jan Kochanowski. „Psaltirea în versuri” a lui Dosoftei, în care întâlnim elemente care amintesc foarte bine ritmul și sistemul de rimă al poporului, poate fi socotită ca începutul poeziei scrise a românilor”.

Julia Hasdeu (n. 14 noiembrie 1869 – d. 29 septembrie 1888, București) a fost o tânără intelectuală română, scriitoare și poetă inclusiv de limbă franceză, fiica savantului Bogdan Petriceicu Hasdeu. S-a manifestat și în muzică (cursuri la Conservatorul din București, avea o minunată voce de soprană, după martorii contemporani) și pictură (cursuri particulare de desen și pictură la Paris). Avea un talent deosebit la limbi străine și era interesată de filosofie. În perioada interbelică, la Cahul, a existat un Liceu de fete care i-a purtat numele. Astăzi la Cahul activează Colegiul „Julia Hasdeu”. Aici se montează în memoria distinsei vârstare a dinastiei Hasdeu, spectacolul „Bogdan și Julia”.

Cine vorbește - seamănă, cine ascultă - culege

Prof. univ. dr. hab., Constantin Șchiopu

Despre replica „Las că-i bine” a personajelor druțiene (fragment).

Într-un eseu de-al său, Iulian Ciocan, scriitor, critic literar, referindu-se la creația druțiană, susține că „mai toți protagoniștii prozelor lui Druță sunt niște "roboți" programați să acționeze, în orice situație, conform principiului "las că-i bine, așa e viața", că „sintagma emblematică "las că-i bine" este expresia colaboraționismului camuflat sau cel puțin o acceptare fără crâcnire a stării de fapt comuniste, o adaptare vinovată”, că "Las că-i bine" este o găselniță care convine atât sămănătoriștilor, cât și fosilelor realismului socialist”. Autorul mai afirmă că Druță, creând aceste personaje resemnate / senine / evlavioase, preocupate de creșterea animalelor și cultivarea pământului, a reușit să "recruteze" adepți în două tabere inamice”.

Mai întâi, că veni vorba despre sămănătoriști. Criticul literar Eugen Lovinescu, analizând mișcarea sămănătoristă de la înc. sec. 20, sublinia că „în Moldova, ca notă diferențiată, sămănătorismul este liric, contemplativ”, că, „în cazul prozei moldovenești, lirismul se nuanțează după temperamentul rasei și după temperamentele individuale, condiționate și de locul de formare a scriitorilor”, că, în genere, el (lirismul - C.Ș.)

Vasile Conta - s-a născut în satul Ghindăoani, comuna Crăcăoani, județul Neamț, la 15 noiembrie 1845, fiind descendent al unei familii de preoți. A fost și un mare iubitor și apărător al Basarabiei. Tatăl său, preot de meserie, a început să-și desfășoare cariera preoțească în satul Ghindăoani din județul Neamț. Între anii 1865 – 1869, pe când era elev în ultimele clase ale Liceului Național din Iași, și-a petrecut vacanțele pe pământul Basarabiei, la Cahul, unde tatăl său, preotul Grigore Conta, era protoiereu, (aici a ajuns după ce a plecat de la Ghindăoani - Neamț). Părintele Grigore își începuse cariera preoțească în satul Ghindăoani (com. Balțătești) din județul Neamț. Dar pentru că îi îndemnase pe țărani să-l dea în judecată pe arendașul moșiei la Divanul din Iași, acesta, uzând de prevederile Regulamentului organic, pe atunci în vigoare în Țările Române, l-a surghiunit din sat. Stabilit la Târgu Neamț, ajunge protoiereu al acestui ținut, apoi, în 1865 a fost numit protoiereu la Cahul. Adolescentul Vasile Conta a avut posibilitatea să-și petreacă vacanțele la Cahul. La finele acestor vacanțe, petrecute în aceste locuri de câmpie, se simțea atât de bine, încât credea că a scăpat definitiv de boala crudă ce-l chinuia (T.B.C.). Conta n-a folosit aceste vacanțe numai în scopul întremării sale fizice ci a desfășurat o remarcabilă activitate culturală din care menționăm Culegerea de poezii populare din împrejurimi, pe care le-a strâns într-o colecție intitulată "Cântece basarabene".

Mihail Sadoveanu (n. 5 noiembrie 1880, Pașcani, România – d. 19 octombrie 1961, Vânători-Neamț, județul Neamț, România) a fost un scriitor, povestitor, nuvelist, romancier, academician și politician român, unul dintre cei mai importanți și prolifici prozatori români din prima jumătate a secolului al XX-lea, având o carieră ce se întinde pe parcursul a cincizeci de ani. Este cunoscut mai ales pentru romanele sale istorice și de aventuri, deși autorul a creat pagini nemuritoare despre lumea țărănească din Moldova, despre natura României și a scris, de asemenea, reportaje

Iulian Ciocan și Constantin Șchiopu

„ia o formă paseistă, deoarece ura față de prezent devine în chip natural dragoste de trecut”. În această ordine de idei, E. Lovinescu mai menționa că literatura din Moldova „se dezvoltă în cadrele generale ale datelor specifice rasei”, criticul invocând o „rasă de povestitori și de contemplativi lirici, începând cu I. Neculce și continuată prin C. Negruzzi, Nicu Gane, C. Hogaș, M. Sadoveanu”.

Ce le-am putea reproșa, în această ordine de idei, lui Alecsandri, Eminescu și... Druță?

Ca să înțelegem/ să descifrăm semnificațiile replicii „las că-i bine”, consider că e necesar a mai aminti că, potrivit lui E. Lovinescu, fondul sămănătorismului muntean, spre deosebire de cel moldovenesc, îl formează tot țăranul, dar „atitudinea scriitorului nu este paseistă, nici statică, nici contemplativă. Țăranul este o forță reală, socială și dinamică. Eroul/ personajul e un tip voluntar, energic, pasionat, fără scrupule, ușor împins la crimă”. Dacă e să dăm dreptate lui E. Lovinescu, atunci ne întrebăm de ce românul din Moldova, M. Sadoveanu, a optat în „Baltagul” pentru o munteancă (V. Lipan) și nu pentru o moldoveancă? Era mai credibilă decât moldoveanca? Cred că da. Prin caracterul dinamic, energic, de revoltă al muntenei. S-ar fi pornit moldoveanca la drum?

și pagini memorialistice. Sadoveanu a fost unul din primii colaboratori ai revistei tradiționaliste Sămănătorul, înainte de a deveni un scriitor realist și adept al curentului poporanist reprezentat de revista literară *Viața Românească*.

Opera sa se poate grupa în câteva faze care corespund unor direcții sau curente literare dominante într-o anumită epocă: o primă etapă sămănătoristă, cea de început, a primelor încercări, nuvele și povestiri, o a doua mitico-simbolică, din perioada interbelică (reflectată în romane precum *Creanga de aur* sau *Divanul persian*). În această etapă, acțiunea operelor sale are loc în general în regiunea istorică a Moldovei, cu teme preluate din istoria medievală și modernă timpurie a României, în romane precum *Nearnul Șoimăreștilor*, *Frații Jderi* și *Zodia Cancerului*.

Gheorghe Vodă - s-a născut la data de 24 decembrie 1934, în satul Văleni din județul Ismail al Regatului român (azi, raionul Cahul). A urmat cursurile Facultății de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat "Ion Creangă" din Chișinău (1954-1959) și apoi, cursurile superioare de regie și scenaristică la Institutul de Cinematografie din Moscova - VGİK (1964-1966). A fost ziarist și poet. Primele volume de poezii (*Zborul semintelor*, 1962; *Focuri de toamnă*, 1965; *Ploaie fierbinte*, 1967; *Aripi pentru Manole*, 1969) se înscriu în contextul resurecționist al scriitorilor șaizecești basarabeni, care au făcut efortul de a scoate literatura din schemele ideologizante ale vremii și de a-i imprima o accentuată conștiință estetică și națională.

Leonida Lari (n. 26 octombrie 1949, în satul Bursuceni, raionul Sângerei, - d. 11 decembrie 2011, Chișinău. Poetă, publicistă, politiciană - militantă pentru reunirea Basarabiei cu România. S-a aflat printre fruntașii Mișcării de eliberare națională din Republica Moldova în perioada 1988-1991. A fost deputată în Parlamentul României. A scris poezii din anii de școală. A debutat la revista „Nistru”. A editat 24 de volume de poezie și proză, și a tradus din poezia universală.

Ar fi putut ea nu numai să iasă din labirint, dar și să răzbune moartea soțului? Aș pune la îndoială, ținând cont de caracterul contemplativ, static al moldoveanului. Mai trebuie să luăm în considerație și afirmația lui G. Călinescu, conform căreia romanul „Baltagul” e o replică dată „Mioriței”. Sadoveanu nu a putut accepta resemnarea (genetică) a ciobanului mioritic („unu-i moldovean”), care (și el) este un contemplativ, un static, un paseist, modelat de scriitorul anonim după „temperamentul rasei”. Prin urmare, sunt tentat să cred că replica moldoveanului „las că-i bine” nu e expresia colaboraționismului camuflat, ci, mai degrabă, a temperamentului rasei. Și Druță nu putea să nu cunoască acest fapt, atunci când i-a creat pe ciobanul din „Toiagul păstoriei”, pe Onache Cărăbuș („Povara bunătații noastre”), pe badea Cireș (nuvela „Bătrânețe, haine grele”) - toate firi contemplative. Mai mult decât atât. Lucian Blaga vorbea despre matricea stilistică a românilor. Vrem nu vrem, dar personajele lui Druță (nu toate, dar, cu certitudine, acelea criticate de Iu. Ciocan) își modelează profilul moral în oglinda spațiului mioritic și a matricei spirituale/stilistice a românilor (idee exprimată și de N. Bilețchi). Blaga, născut în Ardeal, afirma că în doină găsim „un suflet care circulă sub zodiile unui destin ce-și are suișul și coborâșul, înălțările și cufundările de nivel, în ritm repetat, monoton și fără sfârșit”, că „sufletul inconștient al românilor se simte inseparabil solidar cu spațiul-matrice, indefinit ondulat”. Satul, în viziune blagiană, este un spațiu-matrice, unde „se vindecă setea de mântuire”. Evident, spațiul-matrice, în cazul lui Druță, nu este nici „fortăreața” rurală care rezistă asediului comunist și rusesc și în care se retrag personajele druțiene” (M. Cimpoi), nici „fortăreața cu niște breșe măricele...”, cum o numește Iu. Ciocan (accept idea de breșe, dar nu și de fortăreață).

Pentru personajele druțiene, ograda ciobanului ce semăna a ocol („Toiagul..”), casa mătușii Ruța („Păsările tinereții noastre”), casa mare a Vasiluței, salcia de pe malul râului („Frumos și sfânt”), clopotnița lui Ștefan cel Mare („Clopotnița”) etc. sunt spațiile-matrice de care ele sunt legate organic, prin urmare, le determină existența., modul de a fi. Aceste spații, mai degrabă, confirmă ideea de acasă, sunt locul de unde pornește și unde se poate întoarce oricine pentru a-și regăsi originile. Ele (spațiile-matrice) le oferă personajelor posibilitatea renașterii, a revelației de tip blagian (în piesa „Zamolxe” de Blaga”, mulțimea, după ce aruncă cu pietre în Zamolxe și după ce zeul moare, are revelația religiei lui). Covoarașul verde de pe mormântul ciobanului, replica „Haidem, mă, la iarbă verde” afirmă ideea că mulțimea/ satul are totuși revelația sacrului și drept rezultat se produce revenirea omului rătăcit la matricea spirituală a neamului (Și alte personaje druțiene, în final, au revelația sacrului, a eticului). Nu putea să nu se producă această revenire-revelație, pentru că, „dac-o fost cioban și-o ținut oi..”. E cert că revelația nu poate fi impusă. Ea vine din străfundurile ființei. Este iluminare. Ar fi ridicol să ne imaginăm că ciobanul din „Toiagul...”, care n-a poftit în curte nici pe unul dintre sătenii ce zăboveau pe la poarta lui, este o fosilă sau ceva de genul. Prin atitudinea și prin comportamentul său, el a încercat să păstorească oamenii. Exact ca Păstorul cel Bun (Isus Hristos). Astfel poate fi explicată replica lui și a celorlalte personaje „las că-i bine”. Ține de înțelepciunea poporului nostru și de datul lui organic. Cu certitudine, Druță a prins această calitate a noastră: de-a nu te băga în sufletul omului cu tot dinadinsul, de a nu-l învăța minte.

Leonida Lari,
Fotografie din arhiva MNLR

Ceea ce unește mitul și poezia, după Blaga, este „gândirea mitică“. Fără gândire mitică, afirmă filosoful român al culturii, nu ia ființă nici o poezie. Că „adevărata poezie trebuie să aibă o anumită sarcină mitică și magică [...], sarcina fiind înțeleasă aici ca un fel de forță, ca un fel de energie iradiantă, originară, la nivelul imaginilor”, [1] vine să ne convingă poeta „scoicii solare, a trandafirului, a focului și a apelor, a fulgerului și a vântului”, Leonida Lari, ființă „bântuită de un duh sacru dumnezeiesc cu o certă vocație mitică și mistică [...]; ființă ce întruchipează și comunică prin versurile sale o rară și desăvârșită armonie, cu spațiul mitic care a zămislit-o, cu Ființa Absolută care o dirijează...” [2].

Simbol și Mit în poezia Leonidei Lari

Ea „retrăiește, cu văzul legat de o stea și urechea într-o scoică de mare, stările începutului” [3], stări ce contribuie la configurarea substanței lirice și tematice ale poematicei sale. *Zimbrul, fulgerul, grotă, lira* sunt doar câteva din imaginile poetice ale acestei creații cu certă semnificație mitologică. Autoarea își îmbogățește gama de semne mitice, adăugând la cele tradiționale, universale, altele, inspirate din „datul unui neam care își găsește în ea cântecul și eoul” [4]. Poeta nu a ieșit o clipă din orizontul miracolelor [...] și a rugăciunii. La ea “eticul, esteticul, sacrul se topesc într-un enunț de o sublimă candoare”. [5] Autoarea transfigurează armonios tema istoriei în expresie lirică.

Poezia „*La Putna*” [6] poate servi drept o bună ilustrare a poematicei Leonidei Lari în ansamblu, reieșind din faptul că ea adună la un loc teme și motive dragi autoarei, risipite în întreaga sa creație.

Dincolo, însă, de nivelul general, semnificativă este în poem tehnica folosirii cuvintelor-simbol: *Ștefan cel Mare* și *Putna* Pornind de la ideea că substanța lirică și tematică a poematicei sale ascunde în subterana ei ceva din scenariile mitice ce se întrezăresc foarte clar, îi vom urmări scriitura din această perspectivă.

În cele ce urmează vom fi în permanență interesați de punerea în evidență a relațiilor specifice dintre sensul general al poemului și nivelului expresiei verbale, plecând de la ideea că ambele reprezintă componente fundamentale ale ființei poeziei ce apar întotdeauna simultan și într-o indisolubilă relație reciprocă.

Așa cum în geneza unei poezii, primul element ordonator era considerat de L. Blaga ritmul[7], în poemul „*La Putna*” se conturează mai întâi o „matrice de ritm”, apoi de „rit poetic” care generează spațiul necesar acestui univers liric. În chiar prima strofă: „*Se lasă un abur de dor peste munți, / Se-aude o lină cântare, / Pe albe zăpezi trec călugări cărunți / Și ochii lor ard de credință sub frunți / La Putna lui Ștefan cel Mare*”, [8] se observă unul din criteriile de organizare a expresiei sonore, accentul, ce creează un clasic ritm amfibrahic, ritm care sugerează melancolia când molcomă, când agitată într-un vis cu valoare mitică și mistică. Și dacă „mitul păstrează”, de obicei, „sensul unei aspirații către integritatea pierdută”[9], eu-l liric al Leonidei Lari trăiește ipostaza căutării echilibrului lăuntric, amenințat de intervenții brutale generatoare de neliniști și revoltă.

Discursul ei liric, în care sunt sugestive din punct de vedere melodic aliterațiile (vocalice) în cuvintele: *àbur, àlbe, àrd, amără, țără, àlta, zàce, vârsă, băt* (toate cu efect expresiv simbolic de înălțare, dor, patimă) transmit „acorduri patetico-publicistice, solemn civice sau mânios – etice”[10], exprimând revolta împotriva „gusturilor imperiale, răului, minciunii”[11]. L. Lari, ca și confracții săi de generație, „reînvie cultul romantic al sufletului, care constituie, evident, o replică la elogiul necondiționat al realului pe care-l cerea realismul socialist”[11], poezia ei stă sub semnul sacrului și al mesianismului.

La nivelul semantic al acestui poem sesizăm câteva elemente cu funcție de dublă determinare: „*călugări cărunți*”, „*albe zăpezi*”, „*arzânde făclii*”, „*apă ori pâine*”, „*lină cântare*”, „*cripta – mpărată*”. Toate aceste imagini formează matricea stilistică a textului și divulgă câteva universalii semantice. Într-un limbaj liric tradițional și modern totodată, L. Lari propune câteva reflecții asupra memoriei, dezvoltând o serie semică complexă, în care se unesc aceste universalii semantice în jurul unui singur simbol – *Putna*. Motivul *rugii*, frecvent în poemele Leonidei Lari, („*Alunec încet peste dalele reci, / Mă-nec într-o rugă amară*”), vine să întregască ideea de comuniune prin *Cuvânt* cu spațiul și timpul sacru,

Leonida Lari și Ion Vatamanu. Chișinău, 1989

supraviețuire prin credință și luptă, iar negațiile „*duhul nu are moarte*”, „*țara nu e ca odată*”, „*verbul nu-i chip de rob*” amplifică dramatismul aceluiași NU trecut uneori la tăcere, acel NU care devine programul etic al generației „Ochiului al Treilea” din care face parte poeta. „Curajul adevărului și candoarea credinței, constată Andrei Țurcanu, criticul avizat al generației, nu se putea exprima decât prin prefigurări, prin iluminări profetice[...], prin forme și imagini excesive, care să poată alarma, certificând – neapărat – o realitate colectivă și un imperativ colectiv”[11].

Discursul liric al L. Lari este nuanțat de retorica dreptății specifică operelor de artă dedicate Marelui Voievod („în creația populară orală, dar și în poemele mai noi cu conținut narativ, legendar de evocare sau visare Ștefan e numit „*zid de apărare*”, „*părinte*”, „*arhanghel pogorât din cer*”, „*mândru soare*”), autoarea vine cu accente noi, dar cu aceleași ferme convingeri că acum, ca și întotdeauna, poporul românesc găsește în Ștefan cea mai curată și mai deplină icoană a sufletului său. Motivul chemării întru credință este sugerat de imagini ce evocă puterea Cuvântului, a Verbului Divin: „*Bat clopote tare de vuie-n Cuvânt*”. Cuvântul este aici purtător de dreptate, păstrător de lege divină, cuvânt trecut într-un timp nefast sub tăcere. De altfel, așa cum afirmă cronicarii, toate marile evenimente din viața pământească a lui Ștefan stau sub semnul sacralității: debutul (primăvăratec și jertfelnic, la 12 aprilie 1457),

Domniei Sale se săvârșește în Săptămâna Patimilor. Pe fundalul cosmic al anotimpului își începe călătoria o nouă „*vita doloris*”. **Clopoțele**, imagine-sunet, cu o adâncă semnificație mito-poetică, sugerează în poem vocea celui „cărui nu-i lipsea nici una din însușirile cu care poeții și-au plăcut a împodobi pe poruncitorii națiilor : vitejie, duh mare (înalt), iubire de dreptate unită cu o cuvenită tărie de suflet, cinste și dragoste adevărată, înțelegere a duhului poporului și a treburilor sale, iubirea patriei mai mult ca iubirea tronului său și, în sfârșit, acele virtuți [...], acea smerenie ce arată toate isprăvile nu sieși, ci Dumnezeuului atotputernic.”[12]. Vocea – chemare a clopotelor comunică multrâvnita evadare a eului liric din strâmtorile umilinței și a nedreptății: „*Prelung bat, și aspru, și tânguitor, / Se varsă pe deal și pe vale / Și-așa și se pare prin sunetul lor, / Că Ștefan vestește: nu moare – un popor, / vândut de mișei pe parale. // Popor ce de veacuri s-a statornicit! Pe munții, pe-văile-aceste, / De ce a fost dus, ridicat, răstignit! / Cu nodul la gură și lațul șa gât?- / Din simpla pricină că este!*” Viziunea poetei e una translirică, obiectivă. E cea a patriei care devine melos cu miză cosmică.

„Poezia basarabeană este stafia tatălui lui Hamlet, constată cu amărăciune Alex Ștefănescu în unul din studiile sale; ea evocă o crimă rămasă nepedepsită și cere autoritar (cu toată aparenta ei sfială) să se facă dreptate”[12]: „*Bat clopote tare de vuie-n Cuvânt! Neînduplecată-ntrebare: / Sunt două popoare cu-același pământ?! / Un singur popor e cu-același mormânt- / La Putna lui Ștefan cel Mare!*”

Într-un exercițiu de mitanaliză, Ioan Petru Culianu [13] face o demonstrație a adecvării acestei metode nu numai la operele romanticilor, la textele simbolice sau fantastice, îmbibate de reziduuri mitice, dar și la orice text poetic.

Ținta demonstrației sale este una mai profundă, care ține de miezul gândirii mitice ale cunoscutului exeget, discipol al savantului M. Eliade: „*omul nu e creator de mituri, el este creat de mituri.*” Mitul lui Ștefan cel Mare și Sfânt devine un simbol al iubirii de neam, Poezia fiind o formă estetică a Rugăciunii, mesajul etern și sacru al Voievodului întru împlinirea poruncii testamentare.

Veronica Popa

Note:

1. Doinaș, Ștefan Augustin, opera citată;
2. Ivănescu, Cezar, prefață la cartea de poeme „*Al nouălea val*” de Leonida Lari.- Chișinău Editura Glasul, 1993;
3. Lari, Leonida, *Lira și păianjenul*.- Chișinău , Editura Hyperion”, 1992;
4. Sorescu, Marin în prefață la cartea de poeme *Lira și păianjenul*. - Chișinău, Editura Hyperion, 1992;
5. Ivănescu, Cezar, opera citată, p. 3.
6. Lari, Leonida, „*Anul 1989*”. -Chișinău, Editura Hyperion, 1990;
7. Coteanu, Ion, Analize de texte poetice- București, Editura Academiei Române, 1986;
8. Lari, Leonida, Ibidem;
9. Gusdorf , Georges, *Mit și metafizică*.- Timișoara, 1996;
10. Cimpoi, Mihai *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, Chișinău, 1997;
11. Cimpoi, Mihai ,Ibidem;
12. Ștefănescu, Alex., *Poezia basarabeană emoționează, deci există // Convorbiri literare*, nr.3/99/2004;
13. *Adevărul literar și artistic*, 19 februarie, 2002

*Pavel Proca, Leonida Lari, Nicolae Esinencu și Ion Puiu
Fotografie din arhiva MNLR*

dr. în istorie, prof. Rodica Ursu - Naniu

O astfel de poveste cu tâlc mi-a fost revelată în momentul în care buna mea prietenă Mariana Vlas, originară din satul Nimereuca (raionul Soroca), a deschis cufărul cu scrisori îngălbenite, care păstrau, între file, mărturisirea unei mari iubiri, cea a părinților ei. Și ce iubire! Una din cele care se întâlnește odată la 100 de ani!

Mariana, scrisorile acestea trebuie publicate! Crezi? Da, cu toată convingerea! E prea deosebită experiența pentru a rămâne închisă! Pune-i aripi și las-o să zboare prin lume. Doar așa nunta părinților tăi se va muta în ceruri! Nunta? Dar nici măcar n-au avut parte de așa ceva... Cum adică?

Ușor, ușor am intrat în povestea celor doi, ce venea dinaintea Mariane, continua odată cu nașterea ei și se topea în amurgul unei vieți pe care ei, părinții, au trăit-o unul pentru celălalt. Reconstituirea a fost grea, 20 de ani i-au trebuit Mariane să-și facă curaj și să intre în intimitatea celor care i-au dat viață, să devină părtașă la tot ce aceștia au trăit și au suferit, să le cunoască gândurile, să le urmărească pașii, să-i contrazică și să-i accepte, așa cum au fost.

Prima și ultima iubire. Renașterea unei povești

Poveștile sunt doar pentru copii!, mi-ar reproșa unii dintre cei care vor fi citit acest titlul. Ba bine că nu – le-aș răspunde –, cu toții avem nevoie de povești, de povești cu tâlc, care să ne ajute să înțelegem lucrurile și să ne inspire.

Or, acest tâlc a stat în miezul tuturor miturilor inventate de om, fiind o formă de cunoaștere și educație. Sintetizând, povestea „nu doar că ne face oameni, dar povestea ne ajută și să acționăm împreună ca oameni pentru o cauză comună a oamenilor – sau măcar a unor oameni”, zicea, pe bună dreptate, regretatul antropolog Vintilă Mihăilescu.

Un drum inițiat, de la inima copilului spre inima părinților săi. Un arc în timp și peste lumi. Un dialog între aici și dincolo, o împăcare a sinelui cu el însuși... O renaștere...

Renașterea unei povești, de data aceasta în formă editorială, o carte frumoasă și la propriu, și la figurat, grație inspirației doamnei Natalia Berebiuc-Matveev, de la editura Lexon-Prim, care s-a ocupat de partea grafică. Astfel, semnătura fetei de la sfârșitul unei scrisori – Trandafirul sălbatic – a prins viață și a înflorit pe coperta albă a cărții, într-o lansare memorabilă, care a avut loc la Biblioteca Municipală B. P Hasdeu din Chișinău, pe 12 mai, în prezența Mariane Vlas și a unui cerc de prieteni, care i-au cunoscut părinții.

Trandafirul sălbatic, alias Marina, și Trofim și-au scris de la începutul relației, scrisorile fiind modul lor de comunicare, impus de situație. Dar, ceea ce pentru unii ar fi fost un impediment, pentru ei s-a dovedit a fi, până la urmă, o binecuvântare.

Și aceasta pentru că scrisorile au acționat ca un temporizator, dând răgaz celor doi să înțeleagă și să-și asume anumite situații. Pentru că veneau din sate diferite (familia Marinei era din Nimereuca, iar a lui Trofim – din Vertiujeni), soarta a făcut ca întâlnirea lui Trofim cu Marina să se întâmple la spital, unde aceasta era internată pentru o boală incurabilă, distrofie musculară, care a dus-o, în cele din urmă, la imobilizare parțială. Fata era conștientă de situația sa și, oarecum, se resemnase: urma să-și petreacă viața printre cărți și vise, singură, într-un sanatoriu. Băiatul, însă, nebănuind crudul adevăr, a nutrit mereu speranța că lucrurile se vor schimba și iubita lui se va face bine. Pus în fața realității, trăiește un moment de descumpănire și, poate, ezitare, până înțelege că fără Marina viața lui nu are sens. De aici încolo gândul îi este ușor, Trofim asumându-și totul, de dragul iubitei. Să-i fie alături, îngrijind-o cu devotament întreaga viață, să preia toate atribuțiile unei femei într-o gospodărie, să crească un copil... În fiecare dimineață o ajută să-și facă toaleta și să se îmbrace, după care o ia în brațe și o așază în fața mașinii de cusut, unde își va petrece întreaga zi. Dar Marina, care este rolul Marinei? Marina este sufletul familiei, știe să-i încurajeze pe toți, găsinde pentru fiecare o vorbă bună. Este o femeie citită, îi place muzica, teatrul. Muncește, iar în Nimereuca i se duce vestea de croitoreasă cu dichis, care lucra cele mai complicate modele, inspirându-se din reviste. Seara, în familie, au tabieturile lor: cântă, joacă șah, citesc sau urmăresc un film la televizor. Lumea materială lasă loc celei spirituale, astfel încât fiica lor, Mariana, trăiește într-un tărâm de poveste pe care mama îl populează cu tot felul de personaje imaginare. Deși este ținută la pat, mama călătorește imaginar alături de fiică, hrănindu-i imaginația, improvizând tot felul de jocuri. Câți dintre copii au șansa de a crește cu mama alături, zi de zi, oră de oră? Și, câte dintre mămicile, de ieri și de azi, au răgazul, dar și priceperea de a anima prin cuvinte viața unui copil dornic de joacă?

Asta se întâmplă în familia lui Trofim și a Marinei Vlas, care își creșteau cu mare drag zgâția de fată. De ce zgâție? Pentru că și-a dorit și bicicletă, și pian,

și partituri muzicale, și să meargă la vânătoare, și de toate, într-un sat uitat de lume. Și ei, părinții, i-au făcut toate poftele inimii, fără, însă, a o răsfăța. Zice, și acum, Mariana, ce efect avea asupra ei imaginea tatălui care-și încrunta sprâncenele și-o privea serios: îi lua foc pământul de sub picioare, nu alta!

Amintirile fiicei vin să completeze povestea epistolară a părinților ei, într-un prolog și epilog, pe care vă îndemn să le citiți, înainte de a citi corespondența propriu-zisă. E viziunea copilului de atunci, care nu-și punea întrebări și a adultului de acum, care (încă) caută răspunsuri.

O poveste care merită a fi cunoscută nu doar sub aspectul emoțiilor și al trăirilor pe care le stârnește o poveste de dragoste – iubirile celebre din literatura universală (Tristan și Isolda, Dante și Beatrice, Romeo și Julieta, Tatiana și Oneghin etc.) ne țin captivi de secole –, dar, mai ales, pentru descoperirea acesteia în proximitatea noastră spațială și temporală: cei doi protagoniști sunt oameni ai timpului nostru, pe care i-am avut alături, în carne și oase... Oameni ca toți oamenii, cu bune și mai puțin bune, cu necazurile și bucuriile lor și totuși atât de neobișnuiți prin viața interioară pe care au avut-o și pe care avem norocul s-o cunoaștem și noi grație corespondenței neobosite a celor doi. Întâlnirea lor e similară unei erupții vulcanice, care eliberează efluvii emoționale latente până atunci, proiectate doar în imaginația fiecăruia dintre ei: și el, și ea visau la o dragoste adevărată, în care să se regăsească pe de-a-ntregul. Iar această căutare/așteptare s-a materializat într-un timp al pregătirii pentru ceea ce avea să urmeze, exact ca în cazul unui ritual de inițiere. Și aici intervine întrebarea: de unde această bogăție spirituală, această nuanțare a sentimentelor la doi tineri proveniți dintr-un mediu țărănesc autentic, fără prea multă școală, fără prea multe exemple de urmat în jurul lor? Răspunsul îl întrezărim tot în scrisori: în lecturi, filme, discuții... Era perioada unei acerbe propagande sovietice, ambalată în îsubiecte filmografice sensibile (război, copii orfani, mame îndurerate,

văduve rămase în locul bărbaților la coarnele plugului), care încerca să inoculeze populației sentimentul de încredere în statul sovietic, singurul capabil să ștergă lacrimile durerii și să ofere tuturor o viață fericită (despre colectivizarea forțată, deportări, detenție nu se sufla un cuvânt). În același timp, se consolidează imaginea omului nou, constructor al comunismului, care ia chipul eroilor de film – tineri, frumoși, entuziaști, îndrăgostiți, capabili de sacrificiu suprem în numele bunăstării colective. Bineînțeles, aceștia devin idoli generației tinere, cântecele din filme sunt fredonate în toată Uniunea Sovietică. În spiritul vârstei, majoritatea tinerilor se regăsesc în trăirile eroilor, inclusiv Marina și Trofim. Nici nu se putea altfel: firi sensibile, abia așteptau să-și hrănească propriile aspirații din exemplele de iubire din filme și cărți. Au fost autodidacți prin definiție, iar în tendința lor de perfecțiune și-au depășit cu mult condiția socială. Formele elegante de exprimare se îmbină, uneori, cu încercări naive, dar sincere de imitare: scrie, la un moment dat, Marinica într-o scrisoare: așa îmi pare că n-o să mai ajung să razăm dulce capul tău de sânul meu, cu trimitere clară la De ce nu-mi vii? Și mai e un amănunt extrem de interesant, pe care-l surprindem în câteva scrisori, ce vorbește de delicatețea sufletească a celor doi tineri: invocarea muzicii ca limbaj al inimii. Era în perioada de apogeu a radioului, prezența acestuia făcându-se simțită în fiecare casă. Neexistând decât un singur post de radio, era firesc ca toată lumea să asculte aceleași programe muzicale, implicit cântece. Aflându-se la distanță unul de celălalt, îndrăgostiții noștri ascultă, în timp ce-și scriu sau citesc scrisorile primite, aceleași melodii. Paradoxal sau nu, tocmai această limitare a surselor informaționale (și materiale) a generat un limbaj comun al dragostei celor doi. Este uimitoare această stăruință autodidactă, această căutare de forme artistice literare. Întâmplător sau nu, Trofim a fost pasionat și de fotografie – un lux pe care nici nu-l înțelegeau și nici nu și-l permiteau decât foarte puțini în acele timpuri.

Cele câteva zeci de fotografii păstrate vin să întregesc povestea de iubire a celor doi, care, astfel, prinde chip: ea, calmă, cu ochii mari și un zâmbet enigmatic ca al Giocondei, el – cu o atitudine ușor îndărătnică în priviri, gata în orice moment să se bată cu lumea pentru iubirea lui. Am rămas, în primă fază, ușor derutată de inadvertența imaginii pe care mi-am creat-o citind scrisorile și chipurile surprinse în clișeele fotografice. Iubirea pățimașă din scrisori nu se lasă surprinsă vizual. Și, totuși, ochii îi trădează. Ai ei: plini de iubire, dar și iertare, de devotament până la moarte și după; ai lui – aprigi, ca un vin greu, cu asumarea tuturor consecințelor pentru o dragoste pentru care a rămas, pentru o lume întregă, neînțeles.

Întreaga corespondență e o mină de aur pentru cercetarea unei istorii relativ recente, sub diverse aspecte antropologice socioculturale. Privită în contextul lumii rurale de acum jumătate de secol, aceasta permite explorarea unor teme precum: mentalitatea satului privind persoanele proscrișe, din care făceau parte și cele cu dizabilități; marginalizarea și plasarea lor într-un cadru non-cultural; propaganda comunistă și educarea omului nou; raportul dintre putere și omul de rând.

Un aspect extrem de interesant de urmărit este stadiul de conservare a limbii române vorbite și scrise, în contextul unei politici lingvistice antinaționale, de rusificare forțată a limbii române, inclusiv prin alterarea structurii topice a propoziției.

Revenind la discuția de început privind tâlcul poveștii, nu găsesc un altul mai potrivit decât cel exprimat de Marinica (așa cum o alinta Trofim) în ultima scrisoare adresată soțului bolnav, internat la spital, departe de ea: „*Puterea Dragostei e mare, dar puterea Iubirii e înălțătoare și cine a avut parte ca să le simtă aceste două puteri, nu pot muri săraci cu duhul, ei vor trăi veșnic, dragul meu. Noi le-am simțit aceste două puteri și trebuie să-i mulțumim destinului nostru. Adevărat? Eu te ador, te iubesc, te respect atât de mult, cât ar putea o inimă, o ființă omenească să iubească pe cineva apropiat și drag...*”.

Poate, prin astfel de povești de dragoste, lumea își recapătă sensul...

Rodica Ursu Naniu

Nufărul Alb – festivalul care unește

Turcia, Macedonia, Muntenegru, Bulgaria, România, Ucraina, precum și colective din Republica Moldova. Programul festivalului a demarat în seara zilei de 28 iunie, în Piața Independenței din municipiul Cahul cu discursurile ofiacilităților, după care a urmat un programul festiv a colectivelor din Republica Moldova, Romania, Macedonia, Bulgaria, Muntenegru și Turcia. Ca invitații speciali prezenți la evenimentul de inaugurare au fost Orchestra Națională de muzică populară „Lăutarii” în frunte cu dirijorul Nicolae Botgros.

În perioada 28 iunie - 02 iulie 2023 municipiul Cahul a fost gazda unuia dintre cele mai vechi festivaluri din Republica Moldova – Festivalul Internațional de Folclor „Nufărul Alb”, care în acest an ajuns la ce-a de-a 17-a ediție.

Pentru prima data Festivalul „Nufărul Alb” s-a desfășurat în anul 1989. Atunci, au participat 37 de colective din toată Moldova care au dansat, au interpretat cântece populare și au demonstrat arta populară. Printre participanți au fost colective din Chișinău, Comrat, Ungheni, alte orașe și sate ale Moldovei, ansambluri de cântece și dansuri populare precum și meșteri populari care practică meșteșuguri tradiționale. Conform tradiției, festivalul se desfășoară o dată la doi ani, în fiecare an impar.

În anul 1993 Festivalul „Nufărul alb” a fost inclus în calendarul oficial al Federației Internaționale a Festivalurilor Folclorice. Astfel, până în prezent, au participat artiști și colective artistice și din alte state, cum ar fi: Albania, Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia, Israel, Ucraina, România, Grecia, Turcia ș.a. Festivalul e diferit în fiecare an, dar cel mai important lucru, este faptul că de fiecare dată organizatorii urmăresc același scop și anume popularizarea artei folclorice a colectivelor artistice care reprezintă arta populară a țărilor pe care le reprezintă. În acest an, Festivalul „Nufărul Alb” a găzduit zece colective din tiferite țări, cum ar fi:

Au fost cinci zile frumoase cu multe evenimente deosebite pentru tradiția și cultura noastră și care s-au desfășurat la nivelul unei adevărate capitale cultural-creative. Unul dintre cele mai memorabile momente ale festivalului a fost Parada Portului Popular, care s-a desfășurat chiar în inima orașului. Parada a fost deschisă de emblema festivalului, steagul Republicii Moldova, urmată de delegațiile oficiale și steagurile statelor participante. Ansamblurile din Republica Moldova, printre care Ansamblul „Izvoarașul” din municipiul Cahul și „Struguraș” din Ungheni au prezentat cu mândrie tradițiile autentice și dansurile pline de energie ale regiunii. România a fost reprezentată de ansamblurile „Mugurașii” din Bacău și „Grăușorul Osmănean” din Brăila, care au impresionat publicul cu grația și pasiunea lor artistică.

Alături de acestea, ansamblurile internaționale au adus o gamă largă și diversă de tradiții și obiceiuri specifice regiunii din care fac parte. Ansamblul „Lazaktite” din Devin, Bulgaria, a oferit publicului o prezentare spectaculosă a dansurilor vibrante în costumele colorate specifice zonei. Ansamblul „Kocho Racin” din Skopje, Macedonia, a adus în prim-plan bogăția muzicală și dansurile captivante ale culturii lor. Ansamblul

„Slobodan Aligrudic” din Podgorica, Muntenegru, a demonstrat eleganța și tradițiile prin dansurile pline de măiestrie. Turcia a fost reprezentată de ansamblurile „AFTAD” din Ankara și „Clubul sportiv” din Havsa, care au adus cu ei ritmurile și dansurile specifice regiunilor lor.

Odată ce colectivele participante au ajuns în Piața Independenței luându-și pozițiile, a urmat un spectacol inedit susținut de ansamblurile locale ale Palatului de Cultură: „Bobocelul”, „Nufărul” și „Majorette-Show”. Acestea s-au remarcat printr-o prezentare specială, inspirată de simbolul festivalului, „Nufarul Alb”, și de elementele specifice zonei, precum apele și ulcioarele cu apă. Spectacolul a fost un amestec captivant de dansuri și mișcări pline de viață, oferind publicului un moment de bucurie și încântare.

Festivalul este un motiv de sărbătoare deosebită nu doar pentru municipiul Cahul, dar și pentru întreaga țară. O sărbătoare a dansului și a folclorului unde colectivele participante vin cu un program cultural frumos și variat. Grație evenimentelor de acest gen, avem posibilitate de a înțelege cultura, tradiția, dansul acestor țări și de a cunoaștere particularitățile culturale specifice fiecărei națiuni.

Scopul festivalului constă în susținerea tradițiilor, promovarea folclorului autentic, cunoașterea datinilor și tradițiilor altor popoare și colaborarea în domeniul culturii cu formații din țările Europei și ale altor continente. Zilnic, Cercul de Mâini Dibace dar și alți meșteri

populari din regiune, au pregătit pentru cei prezenți articole confecționate manual, demonstrând iscusința și dibăcia cu care își desfășoară activitatea. Au fost cinci zile pline de emoții artistice, parade, spectacole impecabile, excursii pline de tradiții și folclor, târguri de gastronomie care au prezentat produse tradiționale autentice, oferind vizitatorilor șansa de a se bucura de delicatese locale. Cu a cincea zi a festivalului, s-a încheiat ediția a XVII-a a Festivalului Internațional de Folclor „Nufarul Alb”. Activitățile au început în Parcul Central

„Grigore Vieru” din municipiu cu un concertu susținut de Fanfara Municipală Cahul. Ulterior, a urmat Parada Portului, unde toate colectivele participante au defilat cu mândrie, prezentând tradițiile și frumusețea folclorului. Parada a fost admirată atât de locuitorii orașului cât și de oaspeții care au sărbătorit alături de cahuleni frumosul eveniment, care a confirmat încă o dată titlul municipiului Cahul de Capitală Cultural-Creativă a țării.

Ediția din acest an a fost o ocazie unică de a celebra diversitatea culturală și prietenia între națiuni. Odată ce parada a ajuns în Piața Independenței pe scena festivalului au fost ridicate steagurile țărilor participante. Din partea Primăriei Municipiului Cahul au fost oferite trofee și diplomele tuturor colectivelor care au contribuit, prin implicarea lor, la crearea unei adevărate sărbători.

Ultima zi a festivalului a coincis cu Ziua Municipiului Cahul, ziua cand localitatea a marcat 521 de ani de la prima atestare. Cu această ocazie, publicul a fost încântat cu un concert de excepție susținut de Orchestra Fraților Advahov și interpreții de muzică populară Zinaida Julea, Ioana Căpraru și Gabriel Nebunu, interpreți îndrăgiți de cahuleni prin simplul motiv că dăruiesc caldură și crează o atmosferă care te face mândru de localitatea natală.

În final, primarul municipiului Cahul, dl Nicolae Dandiș a declarat festivalul oficial închis, iar odată cu imnul festivalului, au răsunat și focurile de artificii, iluminând cerul într-un spectacol de lumini și culori. Moment care a marcat încheierea cu succes a Festivalului Internațional de Folclor „Nufărul Alb”, unde tradițiile și cultura au fost celebrate într-un mod inedit.

Organizarea *ediției speciale* din acest an a Festivalului Internațional de Folclor „Nufărul Alb”, Ediția a XVII-a, este prevăzută în *Strategia „Cahul - capitala culturală creativă a Republicii Moldova”* pentru perioada 2022-2030, elaborată cu suportul UE, în cadrul *Proiectului EU4Culture* implementat de *Goethe-Institut, Centrele Cehe, Institutul Cultural Danez și Institut Français de Géorgie.*

Marcela Mudrenco

Povestea Frumoasei Șeherezada pe scena Palatului de Cultură „Nicolae Botgros”

A fost odată ca niciodată o carte cu povești culese din lumea arabă, cele mai vechi datând din secolul al IX-lea. Cartea se numea „O mie și una de nopți”. Cred că nu există copil, tânăr sau adult al zilelor noastre care să nu fi auzit de ea sau de personajele cheie: Șeherezada și regele Șahriar. Și ce frumoasă e povestea Șeherezadei, nu-i așa? Și nu doar variantă cea scrisă, la fel de captivant este și concertul de muzică clasică, o producție inedită, o poveste spusă prin muzică, care printr-o țesătură de sunete spectaculoase istorisește una din cele mai frumoase basme din istoria muzicii.

Pentru a prezenta lumii această producție, Junior Chamber International Cahul a organizat, la data de 8 iunie 2023 un concert de caritate de muzică clasică intitulat „1001 de nopți”. Povestea frumoasei Șeherezada din „1001 de nopți” a fost istorisită pe scena Palatului de Cultură „Nicolae Botgros” din municipiul Cahul.

Timp de două ore, spectatorii s-au delecta cu creația compozitorului Piotr Ilici Ceaikovski - Concertul nr. 1 pentru pian și orchestră, iar solistul, pianistul Gheorghe Voilochnikoff din Germania, acompaniat de Orchestra Națională Simfonică a Companiei „Teleradio-Moldova” sub bagheta dirijorului Rotilă Ilie Croitoru a prezentat locuitorilor municipiului Cahul lucrări muzicale de valoare care nu doar alină sufletul ci și sporesc dragostea față de muzica clasică.

Scopul evenimentului a fost unul dublu și anume conservarea, promovarea și cultivarea dragostei față de muzica clasică precum și susținerea unei cauze nobile menită să aducă bucurie copiilor care își fac studiile la Școala de Muzică „Maria Cebotari” din municipiul Cahul. Aportul financiar oferit de parteneri dar și suma colectată din vânzarea билетelor va merge spre procurarea unui pian Royal pentru Școala de muzică “Maria Cebotari” din municipiul Cahul.

Timp de mai multe secole muzica clasică joacă un rol primordial în formarea personalității, ea fiind unul dintre importanții

piloni în existența umană, cu o eternă capacitate de a șlefui și influența modul în care gândim, simțim și percepem lumea în care trăim. Spectatorii au avut inedita ocazie de a poposi în camera de povești a Șeherezadei, care i-a purtat nu doar în lumea orientală imaginată de Rimski-Korsakov, ci și în cea a jazz-ului clasic, trecând de la covoarele zburătoare și de la fumul lămpii fermecate la atmosfera decadentă și relaxată. Au avut privilegiul de a se bucura de prestația remarcabilă a unor artiști de talie internațională. Orchestra Națională Simfonică a Companiei „Teleradio-Moldova” a fost protagonistul principal al serii, interpretând un program muzical divers și captivant. Programul a inclus un aranjament orchestral pe tema imnului "Holy, Holy, Holy" (Sfânt, Sfânt, Sfânt) pentru orgă, pian și orchestră, compus de David Winkler.

La orgă a evoluat Ana Strezeva, o Artistă al Poporului, iar la pian a fost prezentă Vera Stoianova, un "Maestru în Artă", care a oferit o interpretare impecabilă.

Una dintre piesele principale ale serii a fost Concertul №1 în si bemol minor, Op. 23 pentru pian și orchestră, compus de P.I. Ceaikovski. Solistul Gheorghe Voilchnikoff a impresionat publicul cu virtuozitatea sa și abordarea sensibilă. Sunetele pianului său s-au împletit armonios cu acompaniamentul orchestrei, creând o atmosferă captivantă în sala de concert.

Momentul culminant al serii a fost suita simfonică "Șeherazada", op. 35 de N.A. Rimski-Korsakov. Dirijată de talentatul Rotilă Ilioe Croitoru, orchestra a redat povestea fabuloasă a Șeherezadei cu măiestrie

și emoție. Fragmente din această suită simfonică au călătorit cu publicul în tărâmul exotic al poveștilor Orientului Mijlociu, captivându-i pe toți cei prezenți.

Solourile Șeherezadei au fost interpretate de talentata Sofia Știuca. Tânăra solistă a mânuit cu dibăcie pătrunzătoarea vioară, astfel aducând cele mai sonore nuanțe a acestei lucrări muzicale. Lucrări muzicale de însemnătate, care nu doar aduc frumosul și deosebitul în rutina monotonă, ci și lasă o amprentă plăcută în memoria tuturor spectatorilor.

Fiind o inițiativă lansată de către Junior Chamber International Cahul, care reprezintă o organizație de tineri lideri afiliată rețelei mondiale Junior Chamber International, care au ca scop de a contribui la progresul economic al întregii societăți, oferind tinerilor oportunitatea de a-și dezvolta calitățile de lideri, spiritul de colaborare, responsabilitatea socială și spiritul întreprinzător, necesare pentru a produce o schimbare în bine, concertul de caritate de muzică clasică "1001 de nopți" a avut un succes deosebit, datorită fiecărui oaspete prezent, fiecare bilet procurat fiind un pas mic, dar esențial în realizarea obiectivului propus.

Marcela Mudrenco

Ziua mea, a ta și a tuturor celor care se simt Tineri!

Anual, la data de 12 august este marcată Ziua Internațională a Tineretului, zi care aduce în prim plan în atenția comunității problemele tinerilor și potențialul acestora. Recomandarea făcută de Conferința mondială a miniștrilor responsabili pentru Tineret, și anume cea de-a declara ziua de 12 august Ziua internațională a tineretului a fost aprobată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (ONU) în 1999. Tot în acest context, Adunarea Generală a ONU a recomandat organizarea de activități de informare publică pentru a sprijini Ziua Internațională a Tineretului ca o modalitate de a promova o mai bună conștientizare a Programului mondial de acțiune pentru tineret. Program care se concentrează pe măsurile de consolidare a capacităților naționale în domeniul tineretului și pentru a crește calitatea și numărul de oportunități disponibile tinerilor pentru participarea deplină, eficientă și constructivă în societate.

De atunci, și pînă în prezent, în această zi se desfășoară diverse activități cu scopul de a amplifica activismul civic prin implicare și participarea tinerilor în procesul de luare a deciziilor, activități referitoare la valorificarea potențialului creator al tinerilor, precum și oportunități de petrecere a timpului liber prin modalități non-formale.

În acest an, Primăria municipiului Cahul, prin intermediul instituțiilor din subordine, a pregătit un amplu program care a inclus o serie de activități și manifestări dedicate tinerilor pentru ai stimula prin implicarea în activități creative, pentru ai ajuta în promovarea experienței avansate și inovatoare, precum și pentru motivarea resurselor umane din sectorul de tineret spre autoformare și dezvoltare.

În acest sens, Centrul Municipal de Tineret a organizat, pe parcursul zilei de 11 august, un forum cu genericul „Discuții între generații”, la care au participat care actuali voluntari ai centrului dar și foștii absolvenți. În cadrul întâlnirii, au fost prezentate istoriile de succes și cum activitățile pe care le-au desfășurat aceștia i-au ajutat în activitatea ulterioară. Evenimentul a avut drept scop crearea unui mediu prielnic de discuții între tineri, structurile de tineret și alți actori cheie pe de o parte, și autoritățile publice responsabile de domeniul tineretului și implimentarea politicilor publice din domeniu. Manifestările dedicate Zilei Internaționale a Tineretului au continuat cu un șir de activități organizate de către AO „Perspectiva” în parteneriat cu Primăria

municipiului Cahul. Parcul Central „Grigore Vieru” din localitate a fost gazda mai multor activități interactive printre care confecționarea de torbițe eco, jocuri sportive și interactive, cântece, muzică, zonă foto în stil retro și altele. Toate acestea având drept scop dezvoltarea activismului civic în rândul tinerilor, asigurarea creării oportunităților de participare și dezvoltare multilaterală a acestora în vederea participării active în viața economică, socială, culturală a municipiului, precum și motivarea altor tineri de a se activa și de a educa responsabilitatea colectivă prin activități comune.

Actualmente o mare parte din tineri sunt afectați de multe fenomene care influențează negativ asupra dezvoltării lor. Ei sunt expuși la multe fobii, frustrări și lipsă de motivație. Din acest considerent, este foarte importantă susținerea și informarea despre tendințele societății contemporane. Tinerii sunt o forță, iar această zi este o dovadă în plus că implicarea și dezvoltarea continuă a sectorului de tineret este necesară, pentru ca tinerii să rămână o prioritate. De aceea, administrația publică locală depune toate eforturile și în continuare pentru ca tinerii și tinerele din ocaliate să beneficieze de servicii prietenoase, să poată accesa fonduri pentru inițierea unei afaceri prin crearea de oportunități și spații sigure în care aceștia să se dezvolte. Ziua Internațională a Tineretului a fost un bun prilej pentru a fi anunțate și prezentate rezultatele

cele de-a 7 ediții a Concursului „Cel mai bun elev” și „Cel mai bun student”, organizat de către Primăria municipiului Cahul în parteneriat cu Banca Comercială Română Chișinău.

După organizarea celor două etape ale concursului, comisia formată din experți și personalități din domeniul educației precum și un reprezentant din partea partenerului, Banca Comercială Română Chișinău, au fost desemnați câștigătorii.

Cele două burse de excelență în mărime a câte 12 000 lei fiecare au revenit tinerei Stepanova Daria, elevă la Liceul Teoretic „Piotr Rumeanțev” din Cahul și studentului Universității de Stat „B. P. Hasdeu”, facultatea Drept și Administrație Publică, Ștefăniță Radu, fapt pentru care îi felicităm și le dorim mult succes în continuare.

Organizarea concursul a devenit deja o frumoasă tradiție care are drept scop susținerea și motivarea tinerilor cu performanțe remarcabile la studii și care sunt activ implicați în comunitate, inspirând astfel și alți tineri să se implice în educație, comunitate și dezvoltare personală.

Pașa Parfeni, interpret

Satoshi, interpret

Programul activităților dedicate Ziulei Internaționale a Tineretului a culminat cu un concert susținut în Piața Horelor din municipiu de către interpretul moldovean de muzică pop, Pasha Parfeni și artistul modest despre care vorbește o țară întreagă, cahuleanul Vlad Sabajuc, cunoscut sub numele de Satoshi. Manifestarea vine ca un imbold pentru tineri oferindu-le oportunități valoroase și motivându-i să se implice activ în

activități pe diferite domenii de interes pentru a-și descoperi noi abilități și pasiuni.

Indiscutabil, tinerii sunt viitorul, ei sunt cei care mișcă lumea înainte. Fiecare generație de tineri vine cu ceva nou și de aceea este foarte important atragerea lor în diverse acțiuni, de ai face să conștientizeze faptul cât de necesară este implicarea și activismul lor. Cu aceste mesaje și îndemnuri către tânăra generație au venit și interpreții care au încins și au menținut atmosfera de sărbătoare pe tot parcursul serii. Piața arhiplină și aplauzele îndelungate ale spectatorilor au încununat evenimentul și au justificat toate eforturile Primăriei municipiului Cahul de a le organiza tinerilor cahuleni o adevărată sărbătoare.

Pe parcursul ultimilor două decenii, celebrată la nivel mondial, ziua de 12 august este promovată drept sărbătoarea anuală a tinerilor, ca parteneri esențiali în schimbare și ca oportunitate de a crește gradul de conștientizare cu privire la provocările și problemele cu care se confruntă tinerii din întreaga lume.

Marcela Mudrenco

Rafinament și eleganță la cea de-a XI-a ediție a Festivalului Internațional de Muzică „CRESCENDO”

În perioada 20 septembrie - 01 octombrie, legendarele melodii ale artiștilor cu renume au adus rafinament, eleganță și armonie divină la Cahul, în Capitala Cultural Creativă a Republicii Moldova, unde s-a desfășurat cea de-a XI-a ediție a Festivalului Internațional de Muzică Clasică „CRESCENDO”, organizat de Primăria municipiului Cahul în parteneriat cu Filarmonica Municipală Cahul.

Odată cu deschiderea acestui eveniment Filarmonica Municipală Cahul a anunțat și deschiderea stagiunii 2023 – 2024. În acest an, festivalul a revenit cu un program impresionant, la care au participat instituțiile culturale concertistice din țară și soliști cu renume național și internațional, precum: soprana Natalia Gavrilan, Italia; soprana Tatiana Lisnic din Malta; acordeonistul Radu Rățoi, Danemarca; baritonul Valerii Dimov, SUA; tenorul Kristian Benedikt, Lituania; tenorul Roman Arndt, Rusia, pianistul Alexander Palei, SUA; clarinetistul Karolis Kolakauskas și altistul Tomas Savickas, Lituania; unica organistă Anna Strezeva, pianista Olga Yuhno și mulți alți artiști din Republica Moldova. Pe parcursul întregului festival, în scenă au urcat virtuozii artiști care au încântat publicul cahulean cu cele mai cunoscute lucrări muzicale.

Noua Orchestră Transilvană din Cluj - Napoca, România, cu peste 24 ani experiență, a fost cea care a deschis ediția festivalului din acest an, cu opere ale

titanilor muzicii clasice precum Mozart și Vivaldi, oferind note de eleganță și rafinament publicului.

Festivalul „CRESCENDO” a devenit o frumoasă tradiție pentru viața culturală a localității. Fiind desfășurat pentru prima dată în anul 2003, festivalul presupune promovarea și conservarea muzicii clasice, transmiterea ei din generație în generație. Pentru mai multe zile orașul Cahul a devenit capitala muzicii clasice adunând pe aceeași scenă maestri renumiți sub bagheta cărora a răsunat tare și armonios muzica eternă.

Zeci de muzicieni, artiști, atât orchestre din țară, cât și de peste hotare au încântat publicul cahulean prin concertele lor, interpretând muzică modernă și contemporană, premiere mondiale, alături de cea mai inspirată selecție de muzici clasice, baroce și romantice.

Tot ce a răsunat zilele acestea pe scena cahuleană a fost o compensație, poate, pentru liniștea zdruncinată de evenimentele triste din lume.

Tot în această perioadă, pe scena Palatului de Cultură „Nicolae Botgros” din municipiul Cahul a urcat Orchestra Europeană de Tineret, mulți dintre soliștii căreia sunt laureații Concursului Internațional de Interpretare Instrumentală „Nicolae Știucă”, sub baghetele dirijorilor Igor Ersak, Valerii Patic, Greg Pascuzzi și Gheorghe Mustea. Prin piesele sale, Orchestra evidențiază bogăția culturii europene precum și noile talente, oferind posibilitatea de formare a muzicienilor și, cel mai important, cultivează plăcerea cântatului în ansamblu alături de dirijori și soliști de renume național și internațional.

Unele din cele mai impresionante piese ale serii au fost: J. Verdi, opera „Vespi Siciliano”, J. S.

„Menuiet și Scerzzo”, I. Strauss „Valsul 1001 Noapte” Op. 346 și „Cascadele Parisului” pentru acordeon și orchestră de E. Doga.

Dealtfel, și muzica barocă, atât de îndrăgită în curțile regale ale Europei în sec. XVIII-lea, a răsunat în cadrul Festivalului Internațional de Muzică Clasică „CRESCENDO”, ediția a XI-a. Orchestra Națională de Cameră «Sala Cu Orgă și Corul Național de Cameră «Sala cu Orgă», au interpretat creațiile celor mai de seamă reprezentanți ai stilului muzicii baroce aducând atmosfera specifică a acelei perioade.

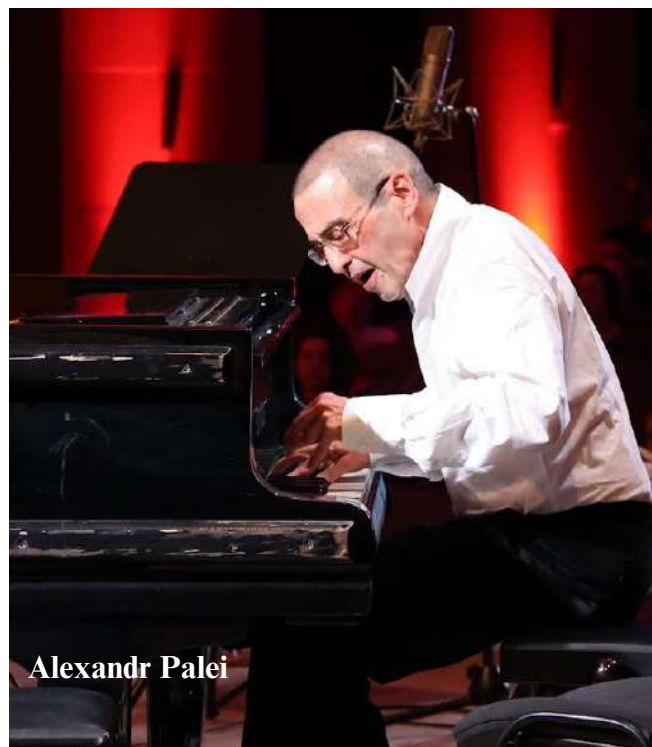
Ne-a copleșit și prestația Orchestrei Naționale „S. Lunchevici”, director artistic și prim-dirijor Mihai Agăfiță, Capela Corală Academică „Doina”, director artistic și prim-dirijor Illona Stepan și soliștii vocali Dirk Altmann, Tatiana Costiuc, Elena Demirdjean și Vadim Ceban; artiști și muziceni valoroși care au interpretat adevărate capodopere muzicale. Una dintre piesele cele mai remarcabile fiind lucrarea monumentală: Simfonia nr. 2 intitulată Lobgesang (Cântec de laudă), imn închinat divinității de Felix Mendelssohn-Bartholdy. Fiecare zi era așteptată de melomani cu bucurie, pentru că nimic nu transformă ființa umană ca muzica de calitate.

La 29 septembrie 2023, cu un repertoriu bogat și artiști de excepție a concertat Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, simbol al țării noastre, promotor al valorilor culturale naționale și universale. Virtuozii muzicieni au oferit iubitorilor de frumos un spectacol inedit, întrunind o selecție de arii și fragmente celebre în interpretarea soliștilor naționali și internaționali, precum sopranele Cristina Goncearova și Anastasia Cushnir, bariton Valery Dimov, tenorii Roman Arndt și Kristian Benedikt, bas Valerii Cojocaru, sub bagheta magică a prim-dirijorului și directorului artistic al Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” - Nicolae Dohotaru.

În penultima zi a festivalului cahulenii au fost în compania mult îndrăgitului pianist Alexandr Palei.

La închiderea Festivalului Internațional de Muzică Clasică „Crescendo”, ediția a XI-a au răsunat lucrări muzicale din palmaresul compozitorilor celebri.

Chiar de Ziua Internațională a Muzicii, pe scena Palatului de Cultură „Nicolae Botgros” din Cahul, a evoluat Orchestra Simfonică Națională a companiei „Teleradio Moldova”, alături de muzicieni naționali și internaționali, precum baritonul Valery Dimov, tenorii Roman Arndt și Kristian Benedikt, soprana Tatiana Lisnik, mezzo-soprana Natalia Gavrilan, violist Savickas Tomas, clarinetist Kolakauskas Karolis, organistă Ana Strezeva, violonistă Sofia Știuca, conduși de dirijorii Gheorghe Mustea, Rotilă Ilie Croitoru și Alexandr Palei. A fost un concert demn de închiderea unui festival care așează Cahulul

Alexandr Palei

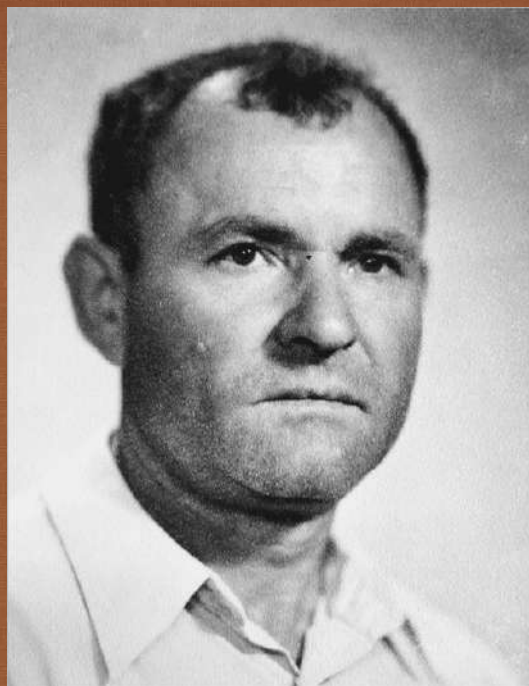
- capitala de sud a Republicii Moldova în rândul adevăratelor capitale culturale.

Primăria municipiului Cahul vine cu cuvinte de mulțumire, apreciere și recunoștință pentru toți cei care au fost implicați în organizarea și desfășurarea Festivalului din acest an și, nu în ultimul rând, mulțumiri alese Uniunii Europene pentru suportul oferit în organizarea cu succes a evenimentului în cadrul Programului EU4Culture.

Marcela Mudrenco

Mamei, despre fiul ucis la 18 ani lângă Königsberg

Ștefan Bantuș, lăutar din satul Roșu

Pe urmele tarafului de muzică populară din satul Roșu, Cahul

Pe la sfârșitul anilor 60, odată cu înființarea Casei de Cultură din sat, a luat ființă și taraful de muzică populară, numit mai târziu „Struguraș”. Până la momentul respectiv comuna noastră a cunoscut în timp mai mulți muzicanți – lăutari, cărora li se dusese faima în localitățile din zona Cahulului. Îmi amintesc în copilărie, să fi avut vreo 6-7 anișori, sora cea mai mica a tatei, tanti Mărioara, mă lua cu ea la club, deschis după război în casa preotului Alexandru Lozanovschi, deportat în vara anului 1941 de regimul sovietic de ocupație ca dușman al poporului.

Istoria tarafului românesc își găsește începuturile din cele mai vechi timpuri. Cercetătorii ajung în mai multe studii la Renașterea românească, epoca lui Ștefan cel Mare. Sunt consemnate istoric momente despre arta lăutarilor români. S-au confirmat date despre cultura și nivelul măiestriei artistice a acestora. Din surse istorice se știe, că la București și Chișinău, la începutul sec. al XIX existau ateliere de lăute și alte instrumente populare, iar un oarecare boier Bartolomeu din Chișinău, avea chiar un taraf permanent de lăutari. Unul din cei mai vestiți lăutari a fost legendarul Barbu Lăutarul. Tarafurile erau, în general, disponibile pe plată la nunți, cumetrii, aniversări, jocuri în sat și alte ocazii. Așa cum spune și cântecul: „Eu sunt Barbu Lăutarul, / Starostele și cobzarul, Ce-am cântat pe la domnii / Și la mândre cununii.”

Lăutarul este un muzicant popular, care cântă la diferite instrumente cu coarde, de obicei, la vioară, și face parte dintr-un taraf. Astăzi se mai referă și la alte categorii de muzicieni.

O cameră încăpătoare cu scaune lungi de lemn de-a lungul pereților, cu spațiu larg în centru pentru joc. Se adunau tinerii - flăcăi și fete, bărbați tineri cu nevestele și toată lumea îl așteptau pe moș Mitrea Bălan cu băieții lui: 3 – 4 persoane care asigurau seara de joc a tinerilor. Taraful lui Mitrea Bălan cu trompeta, armonica lui Constantin Ceptureanu, un alt virtuoz al instrumentului, la tobă Ilie Mititelu, mai târziu se alătura cu vocea și Zalinca lui Drangoi. Aceștia duceau faima satului în tot ținutul. În perioada de vară dar și la sărbătorile de iarnă – Sf. Andrei, Sf. Nicolae, Nașterea Domnului, Sf. Vasile – flăcăii satului, după tradiție, împăcau taraful de lăutari pentru hora satului, în parcul din fața primăriei și unde conducerea colhozului, din inițiativa tinerilor, a amenajat o suprafață de teren, pavat cu piatră și beton anume pentru joc. Ce spectacole s-au perindat prin fața ochilor mei de copil la acele timpuri de basm. O panoramă feerică a vibrației vieții satului în ochii lumii, care nu scăpa nici cea mai elementară temă de discuție între vecine. Însă deasupra tuturor rămânea

în toată importanța lui taraful. Mai mulți, îndeosebi bărbații tineri, dornici să-și joace nevestele, strigau cămărașului, cel care tocmea muzica din partea satului, să comande lăutarilor o sârbă, hora în două părți sau polca, după cum le era cheful. Și aceștia trebuiau să facă pe cheful mulțimii.

Acești muzicieni au stat la începuturile activității artistice a satului, care au rămas modele de slujire a oamenilor în momentele cele mai însemnate ale vieții: la botezuri și înmormântări, cununii și nunți. Ce feerie a obiceiurilor și tradițiilor noastre am cunoscut noi, acea generație de copii! Vedeam perechi de flăcăi și fete, prinși în iureșul dansului și lăutarii țineau hangul până la istovire, pe care doar cămărașii puteau să-i domolească. Peste ani i-am văzut căsătoriți pe mulți din ei, căci împerecherea se făcea acolo, la Hora satului, în ritmurile nebune ale lăutarilor, în strigătele înfierbântate ale tinerilor: - Ține-o așa, bădică Mitre, n-o lăsa! Câțiva ani mai târziu, prin 1968, datorită unui om de mare cultură din sat, Ștefan Bantuș, care până la acel moment educase câteva generații de tineri muzicieni, iar aceștia, după absolvirea celor mai prestigioase instituții de cultură din republică reveniseră în satul natal și, astfel, având un asemenea potențial unic în

raion, s-a inițiat înființarea unui taraf de muzică populară. Această inițiativă a fost susținută și la nivel raional de un alt eminent amator al culturii cahulene, Grigore Ceca, proaspăt numit în funcția de Șef Departament Cultură Cahul. Dânsul ne-a relatat, că la momentul înființării tarafului din satul Roșu, doar la Pelinei se întreprindea o încercare de a înființa o formație de muzică populară. Astfel, aceste două tarafuri - „Doruleț” din Pelinei și „Struguraș” din Roșu au ajuns să concureze pe piața muzicii populare din Cahul. Mi-ar plăcea să cred că roșenii au fost mai buni decât pelinenii, dar așa a fost să fie, că și unii și alții aveau punctele lor forte. Taraful din Pelinei se menținea pe frații Acriș, iar „Struguraș” din Roșu pe câțiva angajați, muzicieni bine cunoscuți în raionul Cahul. În evocările sale despre activitatea celor două colective Grigore Ceca, Șeful Departamentului Cultură din raion menționa că acestea constituiau fața și mândria raionului, prezente mereu la cele mai prestigioase manifestări culturale raionale dar și republicane, iar în anul 1983 au prezentat cultura Moldovei la VDNH (Expoziția Realizărilor Economiei Naționale) de la Moscova. Însă dincolo de aceste

Taraful satului Roșu:

Rândul de jos: Mitișor Botgros, Nicolae Nisterenco;

Rândul de sus: Mitițelu Ilie, Ștefan N. Bantuș, Ștefan Călin

aprecieri ale forurilor sovietice și comuniste au fost oameni, care au asigurat succesul și prestigiul acestor colective artistice. Despre cel care a mobilizat tinerii satului într-un grup artistic și mai apoi într-o formație artistică de mare amploare ar fi cazul unui studiu aparte. Este vorba de Ștefan Nicolae Bantuș, unul din marii oameni ai satului. Și astăzi rămâne o enigmă și o mare întrebare - cu ce har divin a fost înzestrat acest om, care pe parcursul a câtorva decenii a fost animatorul vieții culturale a satului. La vârsta de nouă ani, rămas fără părinți, fratele mai mare fiind la război, a nimerit la o casă de copii, a fost inclus într-o fanfară – acestea erau nelipsite în acest tip de instituții. Fiind înzestrat de natură cu un excepțional simț artistic, mai târziu a devenit un neobosit organizator și inițiator al vieții culturale și artistice din satul Roșu.

Începând cu anii 1959-60 înființează o fanfară la școala din sat, după care a urmat taraful de instrumente populare pentru copii, primul din raion și din care s-au format mari instrumentiști, o bună parte dintre ajungând pe marile scene din raion și republică.

Așa cum a observat un mare cunoscător al culturi și muzicii din zona Cahulului, fama instrumentiștilor și interpreților de muzică populară din satul Roșu stă sub semnul acestui Om, care a fost Ștefan Nicolae Bantuș.

Taraful „Struguraș” a fost realizarea astrală a talentului și a capacităților sale artistice. A colaborat cu numeroși muzicieni instrumentiști cunoscuți. Chiar de la începuturi alături de el au fost marele lăutar al Cahulului Dumitru Botgros, tatăl actualului virtuoz al „Lăutarilor”, Nicolae Botgros, care și Dânsul, pe când își făcea studiile la Soroca, era antrenat în concertele tarafului. Alți entuziaști amatori au fost Nicolae Nisterenco – acordeon, Ștefan Călin – trompetă, Costică Radu – contrabas. Printre primii soliști, care au rămas în memoria publicului au fost Mărioara Tronciu, Sofia Crețu, Alexandra Eșianu, Constantin Căruță, Maria Mititelu, Maria Vrânceanu și mulți alți interpreți s-au perindat de-a lungul anilor de existență a acestui minunat colectiv artistic. Mai cu seamă că pe la mijlocul anilor 70 au început să revină de la studii mulți dintre foștii elevi ai domnului Ștefan Nicolae. Printre ei Vladimir Radu – acordeon, Vladimir Bantuș – acordeon, țambaliști, vioriști, naiști și mulți alții, care au dus fama Roșului departe în lume. Aș dori să închei cele expuse cu mențiunea domnului Grigore Ceca (citată mai sus): „Nici un sat din lunca Prutului n-are la moment (anii 70-80) atâția muzicieni, interpreți la diverse instrumente. Prin aceasta și se explică viabilitatea puternică a tarafului din satul Roșu”

Constantin Căruță

CORALA CLUJEANĂ „VOCI TRANSILVANE” PE MELEAGURI CAHULENE

Printre multele inițiative deosebit de frumoase ale Domnului Nicolae Dandiș, Primarul Municipiului Cahul, se numără și organizarea întâlnirii cahulenilor cu artiștii clujeni, foarte apreciați peste tot în lume.

Cu sprijinul Episcopiei Basarabiei de Sud și al Consulatului General al României la Cahul, a fost posibilă prezența unei delegații de prieteni clujeni în frunte cu Directorul Casei de Cultură a Studenților „Dumitru Fărcaș” din Cluj-Napoca, Dl Flavius Milășan.

Aflați timp de câteva zile pe plaiurile cahulene, acești oameni minunați, români inimoși, ne-au bucurat cu un program cultural - artistic de înaltă clasă.

Corala „Voci Transilvane” din Cluj a ținut un concert live de muzică laică și religioasă în Sala de festivități a Universității „B. P. Hasdeu” din Cahul.

Spectatorii au avut prilejul să trăiască clipe înălțătoare, cucerite fiind de stilul interpretativ, atât de pasional, sincer și plin de vibrație.

Dirijorul coralei, distinsul muzician, compozitor Adrian - Nicolae Corojan, le-a vorbit spectatorilor despre istoria acestei faimoase echipe, dar și despre repertoriul impresionant al acesteia. Peste 400 de lucrări, din creația a 142 compozitori români și străini - muzică laică și religioasă, colinde, lucrări din literatura muzicală românească și universală, de la compozitorii Renașterii până la cei contemporani, interpretarea lor făcându-se în limba originală - 36 de limbi:

Dirijor și compozitor, Adrian - Nicolae Corojan

ISTORICUL FORMAȚIEI

Dr. AUGUSTIN BENA, preot, profesor, dirijor, compozitor, ctitor al învățământului muzical de rang universitar clujean, primul rector al Academiei de Muzică din Cluj, a fondat corul în 1945.

Peste 725 concerte în țară și în străinătate: Albania, Austria, Belgia, Bulgaria, Croația, Franța, Germania, Grecia, Italia, Luxemburg, Republica Macedonia, Republica Moldova, Polonia, Serbia, Sf. Munte Athos, Slovacia, Spania, Turcia, Ungaria și Vatican, concerte care s-au bucurat de aprecierea unanimă a publicului și a criticii de specialitate...

aramaică, armeană, bască, bulgară, catalană, cehă, chineză, coreeană, croată, ebraică, elină, elenă, engleză, esperanto, estonă, finlandeză, franceză, georgiană (gruzină), germană, italiană, japoneză, latină, maghiară, poloneză, portugheză, română, rusă, sârbă, slavonă, slovacă, spaniolă, swahili, turcă, țigănească, ucraineană, zulu.

La deschiderea acestui emblematic eveniment, Corala a interpretat imnul Republicii Moldova *Limba Noastră* pe versurile lui Alexie Mateevici și imnul României *Deșteaptă-te, române!* pe versurile lui Andrei Mureșanu.

Melodiile interpretate de artiști exprimă esență exponențială a spiritualității românești: „*Rugăciune*” pe versurile lui Mihai Eminescu, „*Hora Unirii*” de Vasile Alecsandri, „*La noi, la Cluj*” ș. a. Melodii îngânate de cei prezenți, la unison cu oaspeții.

Melodii atât de aproape de fiecare dintre noi, încât, dacă răsfoim prin suflete, o aflăm acolo icoană vie, dar și fărâma de sacralitate cu care am fost înzestrați prin naștere și care poate fi conștientizată doar prin învăluire în lumină. Muzica este inițiere în sacralitatea vieții omenești, o sacralitate dezvăluită, cu vocație sacerdotală, prin cântec, prin poezie, compoziții de o mare forță expresivă.

Despre muzicalitatea eterică a liricii eminesciene s-a scris mult. S-a afirmat în nenumărate rânduri că muzicalitatea excepțională a poeziei sale îi este suficientă ei înseși. „*Muzică, prin fond și prin formă, poezia lui Eminescu nu mai are nevoie de nici o altă melodie.*”- afirma Garabet Ibrăileanu, și așa pare să fie, căci universul integrator al cosmosului eminescian cuprinde în el muzica sferelor. O muzică venită parcă din alte lumi, din înalturi și străfunduri mitologice, din aceea viziune a unității primordiale a lumii, din luminișuri și străluminări divine, un univers sonor imaterial ce te poartă spre alte dimensiuni, astrale, desăvârșindu-se într-o armonie incantatorie.

Sensibilizati de versurile poemului „*Rugăciune*”, de sacralitatea și puritatea acestuia, transpus într-o bucată muzicală serafică, artiștii Coralei „*Voci Transilvane*” prin tonuri inconfundabile au transcris o mărturisire lirică emoționantă a unui sentiment de înălțare sufletească în cautarea sensurilor profunde ale lumii și vieții, dorul de Țară, de provinciile înstrăinate, de timpul și spațiul sacru românesc. Crezul care îi luminează pe artiști prin creația muzicală îi conduce spre această unire imperceptibilă peste timp și spații cu *Poetul nemuririi neamului*.

Este aceasta o întâlnire miraculoasă peste veacuri dintre „*un pictor al luminii*”, cum îl numea Tudor Vianu pe Eminescu, și interpreții - *muzicieni al luminii?*

Veronica Popa

Expoziția de Icoane pe Sticlă „Pictura de la Nicula, Arc peste timp”

La 15 septembrie 2023, în Sala de Festivități a Universității de Stat "B. P. Hasdeu" din Cahul, a fost inaugurată Expoziția de Icoane pe Sticlă „Pictura de la Nicula, Arc peste timp”, pictate de Arhidiaconul Ilarion Mureșan de la Mănăstirea Nicula, România, trecut la cele veșnice. Această expoziție a putut fi vizionată până la 15 octombrie 2023.

Cu un mesaj de salut și o emoționantă incursiune în lumea artei sacre a venit profesorul universitar Marcel Munteanu, un pasionat și bun cunoscător al acestui domeniu.

Evenimentul marchează 100 de ani de la înființarea Episcopiei Cetății Albe – Ismail, a cărei succesoare este Episcopia Basarabiei de Sud, și 22 de ani de la reactivarea Episcopiei Ortodoxe din Basarabia. Cu acest prilej, în Protopopiatul Cahul s-au organizat mai multe evenimente cultural - spirituale.

Arhidiaconul Ilarion Mureșan de la Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” Nicula a avut o contribuție decisivă la perpetuarea artei pictării icoanelor pe sticlă.

„Destinul exemplar al părintelui arhidiacon Ilarion Mureșan poate fi sintetizat astfel: i-a fost drag să fie călugăr la Nicula, să cânte la strună și să picteze icoane pe sticlă. Este de netăgăduit că, prin talentul și angajamentul său misionar, dumnealui a contribuit decisiv la redescoperirea și reactivarea meșteșugului artistic practicat de către iconarii țărani din satul Nicula vreme de un secol și jumătate, ca atitudine de credință și de evlavie în fața copleșitoarei prezențe a icoanei Maicii Domnului. Mă refer la icoana făcătoare de minuni pictată de preotul Luca din Iclod în jurul anului 1680, care a provocat celebrul pelerinaj în a cărui ambianță spirituală s-a manifestat uimitorul fenomen artistic al iconografiei țărănești pe sticlă. Într-adevăr, părintele Ilarion poate fi considerat continuatorul iconarilor țărani de odinioară, dar și un înnoitor al tradiției artistice pe care au generat-o renumitele pelerinaje de la Nicula”, spune pr. prof. dr. Ioan Bizău.

Noua Orchestră Transilvană, la Cahul

La 20 septembrie 2023, Noua Orchestră Transilvană din Cluj - Napoca, România, cu peste 24 ani experiență, în frunte cu reputatul violonist, concertmaistru, Claudiu Hontilă, a deschis *Stagiunea 2023 – 2024* a Filarmicii Municipale din Cahul.

Cu acest prilej, Filarmonica Municipală Cahul, aduce calde mulțumiri invitaților de onoare ai acestor seri de neuitat, în mod special, Dlui Nicolae Dandiș, Primarul municipiului Cahul; Dlui Sergiu Cornea, Rectorul Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, pentru găzduirea acestui eveniment; Excelenței Sale Anca Corfu, Consul General al României la Cahul; Dlui Flavius Milașan, Directorul Casei de Cultură a Studenților din Cluj - Napoca; și nu în ultimul rând, mulțumiri alese Uniunii Europene pentru suportul oferit în organizarea cu succes a evenimentelor în cadrul Programului EU4Culture.

Seri frumoase într-o toamnă în care oamenii, adânciți în gânduri și muzică bună, visează la Pace, Armonie, Înțelepciune, Cedintă!

CAHULUL - CAPITALĂ CULTURALĂ. COLABORĂRI, ÎNFRĂȚIRI, PROIECTE DE VIITOR

Având în vedere condițiile favorabile, potențialul creator, tradițiile moștenite de la generațiile părinților, bunicilor și străbunicilor, dar și perspectiva așezării geografice a regiunii de sud a Republicii Moldova, municipiul Cahul își merită cu prisosință statutul de Capitală Culturală.

Primăria Municipiului Cahul, Domnul Primar Nicolae Dandiș, împreună cu întreaga echipă pe care cu onoare o conduce, promovează valorile culturale naționale și internaționale, depășind greutățile, crizele, oferind atât cahulenilor, cât și oaspeților orașului, evenimente culturale deosebite. Aceste acțiuni au loc cu sprijinul Ministerului Culturii, în parteneriat cu instituții prestigioase din Republica Moldova, România, Ucraina ș. a.

Fără îndoială, acțiunile culturale de la Cahul, aduc încă o dată în atenția noastră, pe lângă performanțele obținute prin trudă, perseverență, responsabilitate, abnegație și respect pentru cetățean, vocația europeană a responsabililor din instituțiile culturale și administrative, care așează municipiul pe harta evenimentelor artistice, cu participare națională și internațională.

Frumoase tradiții și rădăcini prind aripi aici, la Cahul. Personalități precum Nicolae Botgros, Gheorghe Mustea, Constantin Rusnac, Ioana Căpraru, Frații Advahov, Eugen Doga, Adrian - Nicolae Corojan, Claudiu Hontilă și mulți, mulți alții vin la Cahul ca Acasă, pentru că aici Cântecul este la el Acasă.

Veronica Popa

Nicolae Leahu

25 septembrie 1998. Știam deja că este în Universitate și că vizitează fostul și actualul (după reînființare) Liceu Teoretic „Ion Creangă”, unde învățase; știam și că în acea zi catifelată, de toamnă însorită, urma să i se confere titlul de Doctor Honoris Causa și, alături de alți câțiva colegi neîmpovărați de obligații organizatorice, așteptam în catedră să se apropie ora când vom merge în Sala de conferințe. Așteptarea curgea vîscoasă și străvezie ca mierea, umplînd sau golind ceștile de cafea: cei care îl cunoscuseră îi evocau simplitatea și solidaritatea cu basarabeni, intransigența în chestiunile de principiu, erudiția sau acea aură de noblețe care îi făceau carisma și ferma situare în lume: în universul ideilor sau între colegi, discipoli și, pur și simplu, admiratori. Când am ajuns afară – or, între timp, o voce impersonală, dar alertată, anunțase că „Vin!” – Eugeniu Coșeriu și întreaga-i suită erau lângă havuzul din fața Facultății de Filologie. Saluta mulțimea profesoral-studiantină care invadase pasajul pentru a vedea o legendă. Marele lingvist privea când spre falnicul stejar care străjuie curtea,

Eugeniu Coșeriu. *Dincoace și dincolo de teorie*

„cînd spre clădirea fostei Școli Normale sau spre cea a fostului Liceu de Fete „Domnița Ileana”, parcă vrînd să-și reamintească ceva anume. S-a desprins atît de firesc din mijlocul grupului în care se afla, încît, surprins, cînd îmi ajunse în față, abia am reușit să îngaim: „Bine ați venit! Sînt Leahu.” „A-a-a-a!”, exclamă Magistrul prelungind vocala, vasăzică dumneata ești... poetul?!” Spuse „poetul” reliefînd fiecare fonem, ca și cum l-ar fi rostit cu italice. Înmărmuriseam. Aveam 35 de ani, două cărți de versuri și trăiam senzația nu numai că promisem, dar și acceptasem botezul. Ar fi putut ciopli din mine un elf.

N-aș fi mișcat!

***

Sigur de sine, privind țintă, cu mișcări perfect controlate, abia schițînd un zîmbet sau hohotind cu întreg corpul, era Leul inconfundabil: solid constituit, înaintînd fără ezitări, ca o forță a naturii. Și era din același august 1921. Și avea același obraz rece și neted ca al lui taică-meu.

***

Avea o memorie fabuloasă, organizată milimetric, chiar dacă răvășită de-atîtea ori, în tainicele-i singurătăți, la Iași și la Roma, la Milano, Montevideo și Tübingen. O atestă cursurile, mustind de asocieri între antici și renașcentiști, între medievali și moderni, dar mai ales prelegerile și interviurile Sale. O memorie strălucind ca o monaderie. În 17 mai 2001 începusem să lucrăm, în biroul decanului, la al doilea interviu și, într-o clipă de respiro, și-a amintit de Sadoveanu și ne-a purtat, reproducînd pagină cu pagină, aproa-

pe o oră, prin sihăstria montane și prin bălțile Prutului, prin pădurea Tigheciului și peste vaduri de rîu, poposind la Hanu Ancuței și în băutura Jderilor sau iuțind caii, din nou, pe șleahurile Șoimăreștilor sau pe potecile priporoase ale Lipanilor, legînd viața de moarte și împletind bucuria și amarul cu nodurile unei nostalgii nevindecate pentru paradisul de acasă: amintea de nostalgia lui Eminescu și Enescu; era o nostalgie nemîntuită nici de revelațiile întîietății și nici de onoruri.

De necrezut, dar nimic, absolut nimic nu s-a înregistrat din acel recital pe niciunul din cele două reportofoane pe care le aveam. Amuțiseră și ele, ascultînd? Ascultînd povestea înstrăinatului, care ani de zile le-a dat întîlnire părinților și surorilor, turlei bisericii și cumpenelor de fîntînă în cuvintele clasicilor. Spunea: «Cînd eram deja în Italia și în Uruguay și mergeam la scaldat, înotam, cît puteam, într-o direcție – iar eu, trebuie să spun, nu sînt deloc un slab înotător –, recitînd „Riga Crypto și lapona Enigel”, iar de întors mă întorceam cu „După melci” sau „Luceafărul”».

* * *

L-am văzut la Bălți, extrem de emoționat, cu ochii umezi, la inaugurarea Sălii-muzeu „Eugeniu Coșeriu” la Liceul Teoretic „Ion Creangă” din Bălți, dar și la Mihăileni, la o inaugurare similară la școala din localitate, unde un grup de elevi, de la preșcolari la liceeni, au ținut un concert de cam două ore. N-a dat niciun semn de plictis sau de nerăbdare, urmărindu-i parcă vrăjit, parcă sedus de puritatea vocilor locului: era acasă și îl cinsteau nepoții și strănepoții leaților săi, majoritatea retrași undeva, între umbre...

* * *

În ziua a doua a Colocviului Internațional „Filologia secolului al XXI”-lea (19 mai 2001), la ora prînzului, împreună cu Gheorghe Popa și Maria Șleahțișchi, îl însoțeam pe Magistrul spre restaurantul „Nistru”, situat la nici o sută de metri de campusul universitar bălțean.

Oprîți în drum, de colegi care aveau în grijă organizarea ședințelor de după masă, ambii rămaseră puțin în urmă, pentru ca aproape de poarta principală să fiu acroșat și eu de cineva, „pentru o vorbă”.

M-am scuzat: „Numai o clipă, Dom’ Profesor!”. Revenindu-i alături, e adevărat că în cîteva clipe, Profesorul îmi zise, nu fără acel zîmbet scurt, care îi lumina chipul: „M-ați lăsat singur... ca bucureștenii!” Și astăzi cred că, de fapt, comparația se referea la ziua de 28 iunie 1940, ziua care îi marcaseră decisiv existența, abandonîndu-l vîrtejului aiuritor al unei crîncene istorii, al unei istorii căreia trebuise să-i smulgă un rost...

* * *

– Nici dacă vorbeam cu Ferdinand de Saussure n-aș fi avut asemenea emoții! – mă întîmpină Raisa, abia intrînd în casă. – Acum cinci minute a sunat Dl Coșeriu și a spus să-i telefonezi la Tübingen.

Coșeriu? La Tübingen?

Formez. Mă întreb cum mă descurc nemțește dacă ridică altcineva receptorul. Dumnezeu! E pe recepție:

– Domnule Leahu, știu că dumneata faci de mai mulți ani naveta la Bălți și cum eu țin s-o ajut pe nepoata mea Emilia, care vrea să se instaleze la Odesa, la fiică-sa, unde are de gînd să-și ia un apartament, am să-i dau banii necesari, cumpărînd eu, pe-o vreme, apartamentul ei bălțean. Așa că te-aș ruga să te folosești de apartament pînă vine timpul să văd și eu ce voi face cu el!..

Proiectul nu s-a mai realizat în varianta preconizată, dar, poate și pentru că însuși Magistrul îmi sugerase o posibilitate, în același an 2001, pe 1 decembrie, descălecam la Bălți.

* * *

În ziua în care am mers la Mihăileni împreună cu participanții la Colocviul Internațional „Filologia secolului al XXI”-lea, mihăilenenii în frunte cu primarul l-au întîmpinat pe ilustrul lor compatriot la porțile satului,

cu un taraf și cu pîine și sare puse pe un frumos prosop brodat. Omagiatul, primind gestul ospitalității, împărți personal, cîte o frîntură, tuturor însoțitorilor săi.

Pînă în clipa despărțirii, uitasem și de gest și de colac, pentru că pîinea despre care vorbeam fusese, de fapt, un ultrasofisticat colac împletit în nu mai știu cîte vițe. Îl ajutasem să facă bagajele. Strînsesem împreună cu Gheorghe Popa cărțile, revistele și mărunțișurile nelipsite oricărei călătorii, cînd, aproape la ieșirea din spațiosul apartament în care fusese cazat, Magistrul întrebă: „Domnule Popa, dar colacul... a încăput în geantă?”

Rămăsese o bucată, cam de-o palmă, undeva într-o noptieră. Pur și simplu o neglijasem. Am recuperat-o, înghesuind-o în bagaj.

Doar doamna Iulia Mărgărit, o altă ilustră lingvistă, originară din Floreștii Basarabiei, mi-a mai dat un exemplu de o asemenea pietate față de preacurata față a pîinii de ACASĂ!...

* * *

Cînd venea vorba de „deosăghiri”, Magistrul zicea: «Pe mine mă irită, uneori, nespus chestia asta cu accentul. I-am zis-o unui bucureștean, care mă tot lăuda că uite, dom'le, au trecut atîția și atîția ani, iar eu, deși printre străini, tot mai păstrez accentul moldav. I-am zis, deci, și le-o zic și ieșenilor aștia mai spilcuiți: „Nu eu am accent, dumneata ai accent!”» Traduc din română în română: privind lucrurile în absolut, din perspectiva obiectivului fundamental al actului de comunicare lingvistică, Eugeniu Coșeriu avertiza că nu izul accentului ne împiedică să comunicăm și, cu atît mai mult, să ne înțelegem sau, pur și simplu, să vorbim în proprietate de termeni.

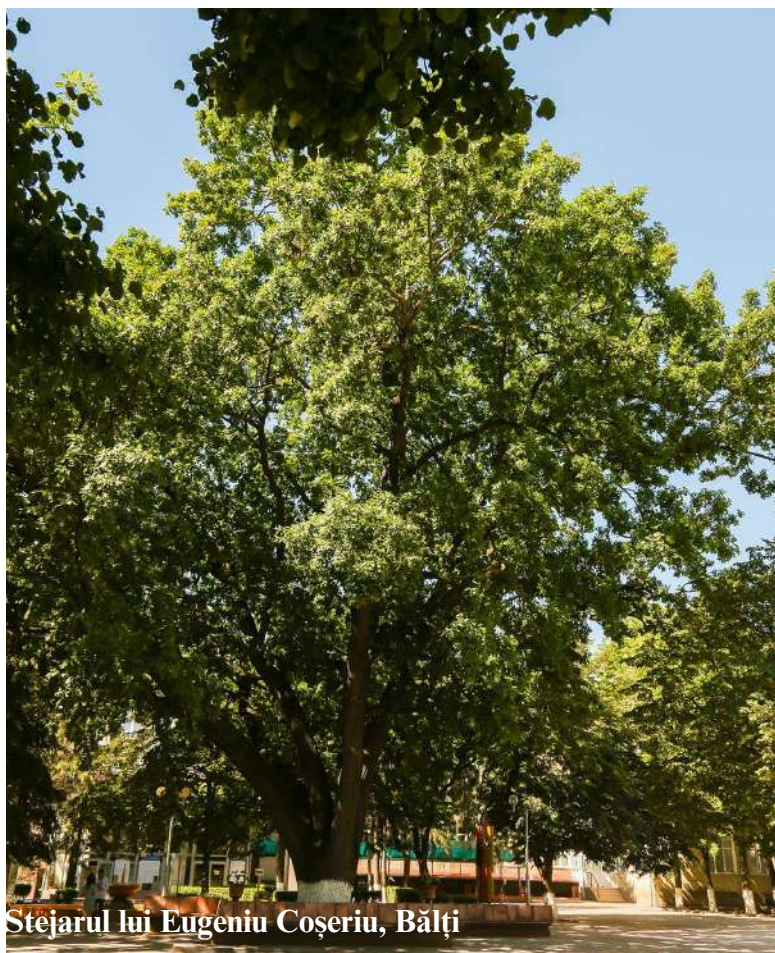

Eugeniu Coșeriu, lingvist, savant de talie mondială

*

Eugen, Eugeniu, Eugenio, Coșeriu, Coseriu – semne editoriale ale unei identități proteice, mereu conștientă, însă, de unitatea internă a ființei sale, evadînd, triumfătoare, din tiparele clipelor și ale locurilor, ale limbilor și ale limbajelor, ale inerțiilor cunoașterii...

Nicolae Leahu

Stejarul lui Eugeniu Coșeriu, Bălți

